

Latvijas Republikas Satversmes tiesas sēde
lietā Nr. 2019-12-01

2020. gada 5. maijā (turpinājums)

Sēdi vada Satversmes tiesas priekšsēdētāja
Ineta Ziemele.

I. Ziemele.

Labrīt!

Satversmes tiesa šodien turpina skatīt lietu Nr. 2019-12-01

Un pēc pieaicināto personu uzklausīšanas iepriekšējā reizē tienešiem ir radušies papildus jautājumi Izglītības un zinātnes ministrijas pārstāvēm.

Tātad Izglītības un zinātnes ministrijas pārstāves es redzu, ka ir klāt...
videorežīmā sēdē...

Attiecīgi es gribētu dot iespēju tiesnesim Artūram Kučam uzdot jums, kolēģes, dažus jautājumus. Paldies.

A. Kučs.

Labrīt! Man būtu jautājums tāds, vēlreiz precizējot. Kāds bija apstrīdēto grozījumu mērķis? Vai jūs varētu tā vēlreiz noformulēt?

D. Dambīte.

Labrīt! Tātad apstrīdēto grozījumu mērķis bija visās izglītības pakāpēs noteikt vienotu principu valsts valodas lietošanai, ilgtspējīgai attīstībai un tās izkopšanai. Tātad, gan vispārējā izglītībā nosakot šo vienoto valodas principu ieviešanu, gan arī augstākajā izglītības pakāpē.

A. Kučs.

Paldies. Tad man būtu precizējošs jautājums, kas arī drusciņ jau parādījās pagājušajā reizē. Kā jūs kā iestāde redzat... nu, kā tad, teiksim, liegums ārvalstniekiem, ja mēs runājam šeit nevis par Latvijas valstspiederīgajiem, bet ārvalstniekiem studēt... pat, ja mēs ņemam, ka tās nav Eiropas Savienības valodas, kā šis liegums jeb ierobežojums traucē jeb liedz sasniegt šo mērķi?

D. Jansone.

Labrīt! Mūsu ieskatā šī mērķa sasniegšanai ierobežojums ārzemniekiem īsti nav, jo, ja mēs skatāmies, kā augstskolas veido savu studiju programmu piedāvājumu... Tad neskatoties uz to, ka mums likumā ir noteiktas izņēmuma situācijas, tas ļauj augstskolām veidot studiju programmas ārvalstniekiem. Līdzīga prakse notiek arī citās valstīs. Līdz ar to... jā... mēs ļoti skaidri esam pateikuši, ka mēs stiprinām valsts valodu, ka tā ir mūsu prioritāte, bet tajā pašā laikā ārzemnieki arī var braukt un Latvijā iegūt izglītību. Plus vēl likums arī ļoti skaidri nosaka, ka, ja tās ir grādu studijas, tātad studijas ilgāk par vienu semestri, tad ārzemniekiem arī ir jāmacās latviešu valoda noteiktā apjomā.

A. Kučs.

Ja var, tad vēlreiz... Jūs sakāt, ka jūs to neredzat kā ierobežojumu vispār? Tad es to saprotu. Bet taču norma diezgan skaidri paredz ne tikai latviešu valodas apmācību, bet ka nevar veidot studiju programmas valodās, kas nav Eiropas Savienības... teiksim... kādā veidā tad tas neierobežo?

D. Jansone.

Valodās, kuras nav Eiropas Savienības valodas, var īstenot kultūras studijas, valodu studiju programmas. Un, ja mēs skatāmies arī tuvāko kaimiņvalstu pieredzi, uz ko arī iepriekš tika norādīts, tā pati Polija tika minēta, kur ir ārkārtīgi liels ārvalstu studentu īpatsvars no Ukrainas un Baltkrievijas... Jā, tā ir lielākā ārvalstu studentu grupa... Bet, ja mēs skatāmies studiju programmu piedāvājumu, kas krievu valodā Polijas augstskolās tiek piedāvāts, tad tas ir pavisam neliels skaits studiju programmu, kuras tiek īstenotas krievu valodā un tās ir pirmām kārtām kultūras un valodas studiju programmas. Līdz ar to šajā ziņā, arī skatoties salīdzinoši uz citu valstu piedāvājumu, studiju programmām valodās, kas nav Eiropas Savienības valstu valodas, mēs būtisku atšķirību neredzam, jo arī pašreizējā likuma redakcija ļauj šādas studiju programmas īstenot Latvijā.

A. Kučs.

Labi. Paldies. Tad vēl viens jautājums man būtu par apstrīdētās normas... tieši par 56. panta trešās daļas interpretāciju, ko jūs pagājušo reizi teicāt, ka viņš ir jāskatās kopā ar 45. pantu.

Mans pirmais jautājums būtu par šo. Vai šāda normas izpratne parādās arī kādos grozījumu izstrādes dokumentos, ko jūs ministrijā... teiksim, kad jūs strādājāt pie tā...

D. Jansone.

Nē. Šobrīd nav pie šīm normām strādāts. Mums saistībā ar Augstskolu likuma grozījumiem šobrīd darba kārtībā ir citi prioritāri jautājumi.

A. Kučs.

Nē, mans jautājums bija... tad, kad jūs iesniedzāt un izstrādājāt šo normu... Vai kādos dokumentos parādās tieši šāda diskusija un izpratne, kādu jūs piedāvājat mums tiesas sēdē, ka tas neliedz turpināt veidot studijas Eiropas Savienības valodās...

D. Dambīte.

Normu izstrādes stadijā nebija šādas diskusijas. Bet nu mēs saprotam, ka likums ir jālasa kontekstā un 45. pants ļauj interpretēt 56. pantu tā, kā mēs to arī norādījām.

A. Kučs.

Paldies. Un pēdējais tad par interpretāciju man būtu. Vai, ņemot vērā to, kā jūs interpretējat šo normu... vai, pieņemsim tagad Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte varētu atvērt studiju programmu, akreditēt, kas būtu simtprocentīgi angļu valodā un piedāvāt to Latvijas studentiem. Vai to varētu darīt? Vai tā es pareizi jūs sapratu?

D. Jansone.

Jā, Juridiskā fakultāte var veidot studiju programmu angļu valodā, kurā pamatmērķa auditorijai ir jābūt ārvalstu studentiem un līdz ar to šajā programmā ir jābūt ārvalstniekiem. Tātad tas ir nosacījums. Bet tajā pat laikā arī Latvijas pilsoņi var piedalīties šajā te programmā un studēt līdzīgi kā jebkurš cits pilsonis.

A. Kučs.

Respektīvi... nu... normai neatbilstu tāda situācija, ja simtprocentīgi šie studenti būtu Latvijas valsts piederīgie?

D. Jansone.

Jā. Jo likuma redakcija saka, ka tās ir studiju programmas ārvalstniekiem. Tātad studiju programmā ir jābūt ārvalstniekiem.

A. Kučs.

Paldies.

I. Ziemele.

Paldies šajā stadijā Izglītības un zinātnes ministrijas pārstāvēm. Mēs turpināsim ar tātad citu pieaicināto personu... Nē, tiesnesis Aldis Laviņš tik vai tā vēl grib uzdot jums jautājumus. Lūdzu!

A. Laviņš.

Viens papildu precizējošs jautājums. Nupat ko jūs minējāt... ka Juridiskā fakultāte var veidot programmu, piemēram, angļu valodā, mērķgrupa ir ārvalstnieki. Un jūs minējāt, ka tajā var studēt arī Latvijas valstspiederīgie. Tur ir kaut kāda proporcija? Nu, es nezinu, 5, 10, 50, 70 procenti? Kur tur novelkat to līniju, lai jūs varētu mums tā precīzi paskaidrot? Ko nozīmē: “tur var studēt arī Latvijas valstspiederīgie”? Paldies.

D. Jansone.

Jā. Ārējais normatīvais regulējums šāda veida kritērijus par noteiktu proporciju noteikšanu neparedz. Tas ir augstskolas autonomijas ietvaros risināms jautājums, kā augstskola redz šīs programmas īstenošanas efektivitāti. Ja primārais mērķis ir šo programmu īstenot ārvalstniekiem, tad tā ir pamatmērķa auditorija, un tad tie jau ir pašas augstskolas kritēriji, cik daudz un pēc kādiem principiem tiek pieņemti arī Latvijas valsts pilsoņi.

I. Ziemele.

Paldies. Tiesnešiem laikam šobrīd nebūs jums jautājumu, bet, ja nu kas, tad mēs informēsim Izglītības un zinātnes ministriju, ja mums vēl būs kādi jautājumi.

Tātad paldies par šo.

Kā nākamo es aicinātu tiešsaistē Privāto augstskolu asociācijas pārstāvi Irinu Cvetkovu.

Ja mēs varētu... jā, Cvetkovas kundze, labrīt... tātad visiem lietas dalībniekiem es varu apliecināt, ka mēs esam pārbaudījuši jūsu personas identitāti un man arī ir gan jūsu personas apliecinātais dokuments, gan arī pilnvara no asociācijas par to, ka jūs varat paust Augstskolas asociācijas viedokli. Paldies, Cvetkovas kundze, ka pieslēdzāties mums.

Lūdzu, ja jūs varētu... zinot, protams, šo lietu un lietas apstākļus, paust Privāto augstskolu asociācijas viedokli šajā jautājumā saistībā ar apstrīdētajām normām. Lūdzu!

I. Cvetkova.

Jā, paldies.

Labrīt, godātā tiesa! Privāto augstskolu asociācija uzskata pieteicēju pieteikumu par pamatotu un vērs godātās tiesas uzmanību pie sekojošiem aspektiem.

Pirmais aspekts būs par likumdošanas procesu. Ņemot vērā to, ka es savulaik biju Saeimas Juridiskās komisijas locekle, tad es vēlos sniegt savu vīziju par apstrīdētās normas virzīšanu Saeimā, faktiski pretēji pienācīgai likumprojekta izskatīšanas un pieņemšanas kārtībai.

Atgādinu, ka likumprojekts tika virzīts Saeimā no Izglītības un zinātnes ministrijas puses, iepriekš pienācīgi to sagatavojot, apspriežot to ministrijas darba grupā ar attiecīgajiem ekspertiem, nozares organizācijām un ierobežojumus par studiju valodām tas neparedzēja.

2017. gada oktobrī Saeima atbalstīja šo likumprojektu pirmajā lasījumā, uz otro lasījumu tas bija virzīts 2018. gada maijā, tas ir, pēc septiņiem mēnešiem. Un pa šo laiku izglītības un zinātnes ministram nebija priekšlikumu viņa ministrijas pašas virzītajam likumprojektam, bet to viņš ir iesniedzis trešajam lasījumam.

Iepriekšējā tiesas sēdē Šadurska kungs sniedzot paskaidrojumus, atklāti bija atzinis, ka viņa rīcība ir bijusi apzināta un atsaucās uz Saeimas darba specifiku un grūtībām panākt vairākuma atbalstu. Bet, manuprāt, tas ir savā ziņā liekulība. Respektīvi, tik būtiski grozījumi, kas skar augstskolu autonomiju, akadēmisko brīvību, nerunājot par privāto augstskolu ekonomiskajām interesēm, tika virzīti trešajam lasījumam ar apzinātu nolūku liegt par tiem pienācīgi diskutēt ar ekspertiem un nozares organizācijām, tostarp arī izvērtēt iespējami citus priekšlikumus.

Vienīgais eksperta atzinums, uz kuru ministrs Šadurskis vairākkārtēji tolaik atsaucās Saeimā, kā noskaidrojās, bija privātvēstule no Egila Kārlim, kuru godātā tiesa nepievienoja pie lietas materiāliem, bet kuru nolasīja iepriekšējā tiesas sēdē Šadurska kungs. Taču tajā bija vērtēta vienīgi priekšlikumu atbilstība Satversmes 4. pantam un nepieciešamība gatavot profesionāļus, kuriem jāprot valsts valoda. Bet, kā redzams no lietas materiāliem, citi eksperti, tostarp Rektoru padome, Augstākās izglītības padome un arī nozares organizācijas tādas kā Latvijas Darba devēju konfederācija, Latvijas Rūpniecības un tirdzniecības kamera, arī mūsu asociācija un citas, vērtējot šo priekšlikumu vispusīgi, kategoriski neatbalsta to.

Jāmin, ka aģentūra “Kantar TNS” 2018. gadā bija veikusi sabiedrisko aptauju par minētajiem grozījumiem un puse no Latvijas iedzīvotājiem arī to neatbalsta. Tātad sabiedrība arī neatbalsta apstrīdēto normu.

Tādējādi izpildvara savā likumprojektā, kas sākotnēji bija sagatavots ar noteiktu mērķi un tvērumu, trešajam lasījumam bija iekļāvusi konceptuālu un būtisku priekšlikumu apzinoties, ka par to nebūs pienācīgas apspriešanas trīs lasījumos no visām iesaistītajām iestādēm, ar ekspertiem, citu nozaru speciālistiem. Manuprāt, tā ir nepieņemama izpildvaras rīcība un darbība.

Bijušais Latvijas prezidents Raimonds Vējonis tolaik kritizēja praksi, ka uz izskatīšanu trešajā lasījumā iesniedz konceptuāli jaunus priekšlikumus, kas ir ārpus iepriekšējā lasījumā apspriestā mērķa un tvēruma.

Arī 2018. gadā konstitucionālo tiesību eksperts Jānis Pleps bija norādījis, ka konceptuālas idejas likumprojektiem iesniedzamas līdz otrajam lasījumam, bet trešajā mēs varam tikai priekšlikumus piespīlēt.

Arī pievienojas tam konstitucionālo tiesību speciālists un bijušais Satversmes tiesas priekšsēdētājs godātais Aivars Endziņš un arī viņš bija norādījis, ka šāda kārtība ir noteikta daudzās valstīs, arī, piemēram, mūsu kaimiņvalstī Igaunijā.

Mēs uzskatām, ka iespēja iesniegt un apstiprināt Saeimā saturiski jaunus un būtiskus priekšlikumus vienīgi trešajā galīgajā lasījumā, negatīvi iespaido likumdošanas kvalitāti un līdz ar to ikvienu indivīdu.

Otrais aspekts, par kuru man gribētos runāt, ir akadēmiskā brīvība. Satversmes 112. panta kontekstā akadēmiskā brīvība ir daļa no cilvēka pamattiesībām ar nepārprotamu saikni starp akadēmisko brīvību un vārda brīvību.

Eiropas Parlamentā 2018. gada 29. novembra ieteikumos par akadēmiskās brīvības aizsardzību Eiropas Savienības ārējā darbībā ir atzīts, ka uz prasībām, kas saistītas ar akadēmisko brīvību, attiecas spēkā esošie tiesību akti civiltiesību jomā, jo tas izriet no tiesībām uz izglītību un tiesībām uz vārda un uzskatu brīvību. Citastarp, tajā dokumentā ir arī ieteikts “sekmēt pētniecisko darbību darba interešu aizstāvības jomā, kas vērsts uz tādu tiesību aktu un noteikumu reformēšanu, kuri uzliek nepamatotus ierobežojumus akadēmiskajai brīvībai vai augstākās izglītības iestāžu akadēmiskajai autonomijai un veicinātu institucionālo autonomiju kā iespēju aizsargāt augstākās izglītības sistēmas no valsts, uzņēmējdarbības aprindu vai citu nevalstisko dalībnieku iejaukšanās vai uzbrukumiem un aizsargāt augstāko izglītību pret politizēšanu un ideoloģiskajām manipulācijām”.

Vadoties pēc Lielo Universitāšu hartas, akadēmiskā brīvība izpaužas un ir nesaraujami saistīta ar galveno — dalīties ar zināšanām. Akadēmiskā brīvība ir domu brīvība, zinātnisko spriedumu brīvība, brīvība izteikt savu personisko viedokli un tai nevar būt administratīvo ierobežojumu. Akadēmiskā brīvība kalpo vienīgi zinātnei un mākslai, un tā ir respektējama arī ar Eiropas Savienības pamattiesību hartu attiecīgi 13. pantu.

Akadēmiskā un zinātniskā telpa balstās uz augstākās izglītības kvalitātes zinātniskumu un fundamentālismu. Akadēmiskā brīvība ir plašāka un nav ierobežojama ar valodu. Un arī zinātnei kā tādai nav valodas kritēriju. Akadēmiskā brīvība mūsaprāt ir nepieciešams nosacījums akadēmisko institūtu augstākai efektivitātei un progresam, un to pārmērīga ierobežošana faktiski pazemina pašu augstskolu attīstību.

Trešais aspekts ir autonomija. Latvijas privātās augstskolas ir autonomijas institūcijas, kurām saskaņā ar attiecīgu normatīvo regulējumu ir tiesības brīvi izvēlēties

uzdevumu īstenošanas formas un veidus, nodrošinot, protams, izglītības kvalitāti, atbilstoši normatīvajiem aktiem.

Mēs uzskatām, ka Augstskolu likuma 5. pants neatbilst Satversmes 112. pantam, jo ierobežo privāto augstskolu autonomiju un brīvību izvēlēties studiju programmu īstenošanas valodu, kā arī ierobežo studējošo akadēmisko brīvību.

Studiju valodas izvēle. Uzskatām, ka valoda ir atstājama augstskolas autonomijas ziņā, līdzīgi tam, kā tas atrodas Igaunijas, Lietuvas un, piemēram, Polijas augstskolu ziņā. Tartu universitātē, Viļņas universitātē ir studiju programmas arī krievu valodā, pat ne bilingvālas, bet krievu valodā.

Raugoties uz augstskolu pasaules reitingu, mēs redzam, ka Tartu universitāte, aizņem 301. vietu, Viļņas universitāte — 458. vietu, bet diemžēl Rīgas Tehniskā universitāte — 750. vietā, Latvijas Universitāte kopā ar Rīgas Stradiņu universitāti — 801. Tātad Igaunijas un Lietuvas augstskolas, neraugoties uz studiju programmu īstenošanu tostarp krievu valodā, ir guvušas labākus rezultātus un studiju programmas krievu valodā nerada apdraudējumu nedz nacionālajai identitātei, ne valsts valodai, ne arī augstskolas reitingam. Mēs uzskatām, ka ar minētajiem grozījumiem tieši augstskolu autonomija ir pakļauta apdraudējumam.

Ceturtais aspekts. Par Boloņas procesu. Latvija līdz šim atbalstīja kopīgas augstākās izglītības telpas izveidi ar Boloņas procesa 48 dalībvalstīm. Izņemot augstākās izglītības unifikāciju, Boloņas procesa pamatnostādnēs ir augstākās izglītības pieejamības paplašināšana un arī internacionalizācija. Mēs uzskatām, ka grozījumi neatbilst izglītības procesa internacionalizācijai saskaņā ar Boloņas procesa prasībām. Augstākās izglītības internacionalizācijā ietilpst individuālā mobilitāte, studentu un pasniedzēju mobilitāte, izglītības programmu un institucionāla mobilitāte, jauno izglītības programmu izveidošana pēc starptautiskajiem standartiem, starptautisko standartu integrācija jau esošās izglītības programmās, arī zinātniski pētnieciskā sadarbība un starptautiskā sadarbība ar augstskolām.

Augstākās izglītības internacionalizācijai ir arī tādi mērķi kā mācību plānu pielāgošana studentu mācībām partneru ārvalstu augstskolās, augstākās izglītības kvalitātes un zinātniski pētnieciskās darbības uzlabošana, nodrošinot studentu un pasniedzēju apmaiņu ar zināšanām.

2015. gada Eiropas Parlamenta rezolūcija par turpmākajiem pasākumiem saistībā ar Boloņas procesa īstenošanu ir atzīts, ka dažās valstīs var tikt uzskatīts par birokrātisku šķērslī neveiksmīgas komunikācijas un izpratnes trūkuma dēļ par to, kāda ir Boloņas procesa patiesā vīzija. Rezolūcijā ir uzsvērti mācību metožu dažādības, tostarp, arī valodu dažādības saglabāšanas nozīme. Ir arī uzsvērts, cik svarīgi ir garantēt arī akadēmisko grādu savstarpējo atzīšanu un savienojumu.

Ar rezolūciju tiek aicināts pakāpeniski iekļaut studentu mobilitāti universitāšu oficiālajā mācību programmā. Eiropā un citās valstīs, kas pievienojas Boloņas

procesam, notiek izglītības pakalpojumu diversificēšana, radot attiecīgas internacionalizācijai atbilstošas izglītības studiju programmas un nodrošinot arī augstskolu mobilitāti. Boloņas procesā ir iesaistītas NVS valstis, tādas kā Armēnija, Azerbaidžāna, Baltkrievija, Gruzija, Moldova, Kazahstāna, Ukraina un arī Krievija un studenti no šīm valstīm vēlas mācīties krievu valodā. Dažas valstis — Itālija, Ungārija, Polija un citas — Boloņas procesa ietvaros ir izstrādājušas internacionalizācijas stratēģijas, bet Latvijā šādas nav.

Līdz ar to apstrīdētā norma ir pretrunā ar internacionalizācijas procesu, Latvijas augstskolas pilnvērtīgi faktiski nepilda Boloņas procesa pamatnostādnes. Mēs nevaram ignorēt globālās tendences augstākajā izglītībā. Mēs esam pārliecināti, ka ārvalstu studentu skaita pieaugums, tostarp, no Austrumeiropas valstīm, stimulēs zinātnes attīstību un arī augstākās izglītības kapacitāti.

Piektais aspekts. Par Latvijas iedzīvotāju tiesību ierobežojumu. Šodien mēs arī dzirdējam Izglītības un zinātnes ministrijas viedokli, ka Latvijas iedzīvotāji var studēt angļu valodā. Bet šī pozīcija no Tieslietu ministrijas puses bija atšķirīga un mēs arī skatot likumu sistēmiski, uzskatām, ka Latvijas studentiem, vadoties pēc likuma 56. panta trešās daļas 1. punkta kopsakarā ar 2. punktu, šāda iespēja mācīties vienīgi angļu valodā netiks nodrošināta. Vairākās privātaugstskolās ir studiju programmas vienīgi angļu valodā un mēs uzskatām, ka, skatot uz likuma burtu, studenti, vietējie studenti, Latvijas studenti vairs nevarēs studēt vienīgi angļu valodā, tātad viņiem jāizvēlas... vai jāizmanto iespēja mācīties 1/5 daļa no studiju programmas kredītpunktiem.

Tādējādi Augstskolu likuma 56. panta trešā daļa neatbilst Satversmes 112. pantam un ierobežo arī Latvijas Republikas pilsoņu kā Eiropas Savienības pilsoņu tiesības, ar to radot nevienlīdzību un faktiski diskriminējot tos.

Sestais aspekts. Business vai uzņēmējdarbība un mantiskās intereses. Apstiprinātie likuma grozījumi mūsaprāt neatbilst Satversmes 101. pantam, un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 1. protokola 1. pantam, jo šādi grozījumi veido negodīgu konkurenci un aizskar Latvijas privāto augstskolu īpašnieku īpašumtiesības savu lietu brīvi lietot, gūstot no tā iespējamus labumus. Kā piemēru izņēmumiem no vienotās kārtības mēs vēlamies norādīt uz Rīgas Juridisko augstskolu un Rīgas Ekonomikas augstskolu. Valsts izņēmuma kārtā ar speciālu likumu nosaka tām tiesības īstenot mācības Baltijas valstu studentiem vienīgi angļu valodā, ievērojot, kā norādīts anotācijā, to darbības specifiku un vēsturiskos starpvalstu līgumus ar Zviedrijas Karalisti, kas vairs nav spēkā un bija pārtraukta vēl 2005. gadā. Minētās augstskolas ir privātas komercsabiedrības. Rīgas Juridiskā augstskola pat daļēji pieder Latvijas Universitātei. Respektīvi, divām augstskolām, kas ir komercsabiedrības, ir dota priekšrocība, un ir nodrošināta ekskluzīva iespēja īstenot mācības angļu valodā, tostarp arī Baltijas valstu studentiem. Jāņem arī vērā, ka tieši īpašā kārtība, kas noteikta pieminētajām augstskolām, ir pretrunā ar Latvijā veidojamo vienoto izglītības

sistēmu no pamatzglītības līdz augstākajai izglītībai, kā arī ir pretrunā ar Izglītības likuma 9. panta pirmo daļu un traucē latviešu valodas dominancei valsts teritorijā, nenodrošinot arī pastiprinātu valsts valodas lietošanu. Toties pārējām Latvijas privātajām augstskolām ir noteikti zināmi ierobežojumi, ar to radot negodīgu konkurenci, kas ir pretēji Konkurences likuma 14.¹ panta prasībām., kas uzliek pienākumu nodrošināt brīvu un godīgu konkurenci, aizliedzot ar savu darbību kavēt, ierobežot vai deformēt konkurenci, kas var izpausties arī kā tirgus dalībnieku diskriminācija, radot atšķirīgus konkurences apstākļus.

Ar apstrīdēto normu privātaugstskolām tiek atņemtas uz licences pamata iegūtas mantiskās intereses. Mēs uzskatām, ka konkurētspēja augstskolām nav nodrošināma vienīgi ar valodu, bet ar augstākas izglītības kvalitāti, zinātnes un akadēmiskās brīvības līmeni. Mēs uzskatām, ka ar apstrīdēto normu krietni samazināsies studējošo skaits visās Latvijas augstskolās, ar ko ne tikai būtiski tiks ierobežotas privāto augstskolu īpašnieku komerciālās intereses, bet kas kopumā negatīvi ietekmēs Latvijas augstskolu konkurētspēju Eiropas Savienībā un sekmēs Latvijas tautsaimniecības recesijai.

Kā mēs jau norādām paskaidrojumos, augstākās izglītības eksports nodrošina ievērojamus finansiālus ieguvumus Latvijas tautsaimniecībai. Profesors Jānis Vētra iepriekšējā tiesas sēdē arī bija norādījis uz kaimiņvalstu pieredzi un kārtību. Igaunijā, Lietuvā, Polijā mācību valoda ir atstāta augstskolas ziņā un, pamanot Latvijā pieņemtos grozījumus, Lietuvā, Igaunijā jau ir paplašinātas iespējas mūsu un ārvalstu studentiem iegūt augstāko izglītību arī krievu valodā un ne vien klātienē, bet arī izmantojot tālmācības. Un, saņemot diplomus, tos var pielīdzināt un atzīt tos Latvijā.

Jāuzsver, ka atšķirībā no valsts augstskolām privātaugstskolas nesaņem valsts finansējumu. Tādējādi ar apstrīdēto normu ir skartas ne vien privātaugstskolu īpašnieku komerciālās intereses, bet arī tas ir pret Latvijas valsts ekonomiskajām interesēm.

Nākamais aspekts būs par darbu un profesijām. Viens no eksperta Levita kunga apsvērumiem bija par to, ka darba tirgū jābūt profesionāļiem, kas prot valsts valodu. Izglītības un zinātnes ministrijas bijušais ministrs, pati ministrija un arī Tieslietu ministrija arī izvērtēja šo prasību no kritērija, pielietojot valsts valodu darbā, un runāt latviešu valodā.

Taču akadēmisko zināšanu gūšanai un zinātnisko pētījumu veikšanai ir izmantojams nevis valodas kritērijs, bet akadēmiskās brīvības kritērijs. Savukārt prasības darba pienākumu pildīšanai un attiecīgajām profesijām ir noteiktas Valsts valodas likumā un arī daudzos speciālajos likumos un MK noteikumos. Piemēram, juristu profesijā prasības par valsts valodas zināšanu tiesnešiem, prokuroriem, tiesu izpildītājiem un citiem ir noteiktas attiecīgajos normatīvajos aktos, speciālajos likumos un Ministru kabineta noteikumos.

Toties arī nozares eksperti, Latvijas Darba devēju konfederācija, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera un citas nozaru organizācijas nebija atbalstījušas

šo normu arī no šā skatpunkta. Turpretī, minot par Rīgas Ekonomikas augstskolu un Rīgas Juridisko augstskolu, tām tika piešķirtas ekskluzīvas tiesības ievēlēt rektoru amatā arī ārvalsts pilsoni, kuram ir jāprot un jālieto valsts valoda tikai apjomā, kāds nepieciešams viņa profesionālo pienākumu pildīšanai ar iespēju arī nodrošināt tulkojumu valsts valodā. Un šeit mūsu eksperts nesaskatīja pretrunas.

Augstskolu uzdevums ir teorētisko zināšanu apguve un profesionālas kvalifikācijas saņemšana bez teritoriāla ierobežojuma. Un mēs gatavojam speciālistus ne tikai Latvijas tirgiem.

Nākamais aspekts būs par valsts kontroli. Valsts kontrole par augstākās izglītības kvalitāti, mūsaprāt, ir nodrošināma ar attiecīgu studiju programmu akreditāciju un licencēšanu. Taču valoda kā kritērijs nav attiecināms pie augstākās izglītības kvalitātes. Latvijā valsts kontroli par augstāko izglītību nodrošina Augstākās izglītības padome, kas izstrādā augstākās izglītības stratēģiju un pārrauga arī augstākās izglītības kvalitāti. Un šāda kontrole visnotaļ ir pietiekoša.

Saeimas, Izglītības un zinātnes ministrijas un arī Tieslietu ministrijas pārstāvji minēja arī par latviešu nacionālo identitāti un nepieciešamību papildus aizsargāt valsts valodu, kas, manuprāt, arī ir zināmā mērā liekulība. Mēs nesaskatām apdraudējumu valsts valodai un nacionālajai identitātei. Jebkurā valodā, vai tā būtu arābu, Ķīnas, krievu vai cita, nevar draudēt, bet vienīgi nodrošina akadēmisko brīvību un paplašina iespējas dalīties ar zināšanām.

Bijušais ministrs Šadurskis norādīja arī uz statistiku, ka vairākums no studentiem, kuri mācās krievu valodā, ir Latvijas iedzīvotāji. Taču pērn Izglītības un zinātnes ministrija veica vidējās izglītības reformu un mēs sagaidām, ka pieaugs studentu skaits, kuri izvēlas latviešu valodu kā mācību valodu, bet viņiem ir nodrošināma brīva izvēle. Mēs arī liedzam studentiem no Ukrainas, Gruzijas, Moldovas, Baltkrievijas, Uzbekistānas, Kazahstānas gūt zināšanas mūsu augstskolās viņiem saprotamā krievu valodā.

Godātā tiesa! Zinātne un augstākā akadēmiskā izglītība pēc savas būtības ir virsnacionāla. Manuprāt, tā ir arhaiska pieeja ierobežot akadēmisko brīvību ar valodām. Augstskolu pasaules reitingi pierāda, ka kaimiņvalstu augstskolu izvēle un akadēmiskās brīvības rada labākus rezultātus.

Vakardien apritēja 30 gadi kopš Latvijas neatkarības atjaunošanas. Mūsu valstī ir daudz panākumu, mums jādalās ar savām zināšanām, it īpaši ar demokrātiskajām vērtībām tajās valodās, kurās runā un saprot studenti no NVS valstīm, it īpaši Azerbaidžāna, Baltkrievija, Moldova, Kazahstāna, Krievija, Uzbekistāna... mēs uzskatām, ka apstrīdētā norma ir pretrunā ar Eiropas kopējo vīziju par augstākās izglītības kvalitāti, kā arī ir pretrunā ar Boloņas pamatnostādni, internacionalizāciju, ir pret Latvijas valsts interesēm un arī kaitē mūsu valsts reputācijai un prestižam.

Privātskolu asociācija pievienojas pieteicēju pieteikumam un lūdz atzīt Augstskolu likuma 5. panta pirmās daļas trešo punktu, 56. panta trešo daļu un pārejas noteikumu 49. pantu par neatbilstošiem Satversmes 1., 101. un 112. pantam.

Paldies.

I. Ziemeļe.

Paldies, Cvetkovas kundzei par šī viedokļa paušanu.

Tagad jautājumi tiesnešiem. Tiesnesis Kučs.

A. Kučs.

Man pirmais jautājums būtu pat privāto augstskolu autonomiju un vai jūsprāt privāto augstskolu autonomija ietver augstskolu tiesības īstenot studiju programmas jebkādā valodā? Un arī kāds tam būtu tad tiesiskais pamats? Kā jūs to redzat?

S. Cvetkova.

Tieši tā kā mēs esam pievienojušies Boloņas procesam, kā es jau minēju, tad mēs uzskatām, ka jā, dalībvalstīm ir jāizpilda Boloņas procesa pamatnostādnes. Runājot par internacionalizāciju, mēs varam vai nu pilnībā vai nu daļēji īstenot mācības un nodrošināt studiju programmas arī tajās valodās, kurs ir Boloņas procesa dalībvalstīs attiecīgi. Un papildus... nu, piemēram, Čehijā ir iespēja attiecīgi nodrošināt studiju programmas valsts valodā un papildus pēc augstskolu izvēles, arī izmantojot to autonomijas principu, jebkurā citā valodā, ne tikai Eiropas Savienības valodā. Pie šiem apstākļiem diemžēl šāda kārtība vispār nebija izvērtēta, pieņemot šos grozījumus. Vai nu pilnībā ļaut... es mēs uzskatām, ka ir paredzama tāda iespēja privātaugstskolām pašām noteikt valodu, kurā mēs piedāvājam studiju programmas, vai nu, tad noteicot, ka nepieciešams, īstenot studiju programmu valsts valodā un papildus tad kādā citā valodā.

A. Kučs.

Jūs jau pieskārties pieņemšanas procesa apstrīdēto normu... Jā, es piekritīšu, ka tas laiks bija tāds, kāds viņš bija starp sēdēm, bet augstskolu pārstāvji piedalījās tajās Saeimas komisijas sēdēs un tāpēc mans tas jautājums ir, kāpēc, jūsprāt, netika pietiekami izvērtēts, vai uzklautas ieinteresētās puses?

S. Cvetkova.

Nu, tad varbūt atkārtošu, kāda ir kārtība. Pirmajā lasījumā vienkārši šo likumprojektu vai jebkuru likumprojektu Saeimā pieņem, atbalsta un nodod attiecīgajai komisijai. Otrais...

I. Ziemele.

Cvetkovas kundze, Satversmes tiesa ļoti labi zina, kāda ir kārtība. Lūdzu, atbildiet uz jautājumu.

S. Cvetkova.

Jā, es nešaubos. Un, tā kā otrajā lasījumā notiek tā visaptverošā apspriešana par jebkuru priekšlikumu, būtisku priekšlikumu likumprojekta ietvaros, trešajam lasījumam iesniedzot kādu konceptuālu priekšlikumu nav iespējas iesniegt papildus vai kādus citādus priekšlikumus attiecībā pret iesniegto priekšlikumu trešajam lasījumam. Ir iespējams tikai uzklaust komitejas sēdē ekspertus, arī privātaugstskolu asociācijas pārstāvis, protams, bija piedalījies... bet mēs nevarējām, mēs varējām tikai pateikt, ka mēs esam pret, bet mēs nevarējām iesniegt savus priekšlikumus, jo termiņš tiem priekšlikumiem ir beidzies un trešajā lasījumā tad ir galīgais lasījums, kad mēs varam tad arī virzīt to likumprojektu un arī apstiprināt Saeimā. Pie šiem apstākļiem trešajā lasījumā iesniedzot priekšlikumu, tādas visaptverošas diskusijas nenotiek Saeimas komisijās. Un tas arī bija redzams. Mēs, protams, ar savām vēstulēm rakstījām, ka mēs esam pret un arī citas nozares organizācijas bija rakstījušas, bet mēs nevarējām faktiski ietekmēt uz to.

A. Kučs.

Paldies. Un tad vēl par augstskolu autonomiju. Vai jūs uzskatāt, ka valsts augstskolu un privāto augstskolu autonomijas robežas varētu būt atšķirīgas un tām būtu jābūt atšķirīgām, vai, jūsuprāt, tām jābūt ir vienādām?

S. Cvetkova.

Nu, manuprāt, tām ir jābūt, protams, vienādām. Manuprāt, jābūt vienādām. Jā arī valsts augstskolas vēlas arī papildus nodrošināt kādas studiju programmas kādās citās valodās Eiropas Savienības vai Boloņas procesa dalībvalstu valodās, es domāju, ka būtu vēlams, lai šāda autonomija būtu piešķirta arī valsts augstskolām. Nu, vienīgais izskaidrojums, mūsuprāt varētu būt tajā, ka tomēr valsts augstskolas ir valsts finansējamas. Un, kā mēs jau minējām, tad privātaugstskolas finansējumu no valsts nesaņem un tad viņām ir nodrošināma varbūt arī plašāka izvēle. Bet mēs uzskatām, ka šāda izvēle ir nodrošināma un autonomija piešķirama visām augstskolām Latvijā.

A. Kučs.

Tad vēl man būtu jautājums par valsts valodas stiprināšanu augstākajā izglītībā. Kādus jūs redzat kā saudzīgākus jeb mazāk ierobežojošus līdzekļus, kā valsts to varētu darīt?

S. Cvetkova.

Ziniet, dotajā brīdī īstenojot programmas nedz pat tikai, piemēram, krievu valodā, bet arī bilingvāli, un ja mēs runājam arī par programmām, kuras mēs īstenojam arī paredzot tās ārvalstu studentiem, augstskolas nodrošina gan latviešu valodas kursus, gan programmās... ja tas ir nepieciešams atbilstoši programmai kādiem profesionāļiem vai speciālistiem... obligāti ir programmā iekļauta profesionāla latviešu valoda. Tātad, uz doto brīdi nav tā, ka mācības notiek vienīgi, piemēram, krievu valodā, nerunājot jau par to, ka jau sen pārsvarā privātaugstskolu nodarbības un arī lekcijas notiek bilingvāli. Tā kā es pati arī lasu lekcijas augstskolā, varu to apstiprināt. Tā kā šādā ziņā mēs uzskatām... un dotajā brīdī nav tā, ka kādas studiju programmas ir īstenojamas vienīgi vienā valodā. Jau nerunājot par to, ka mēs izmantojam arī mācību līdzekļus, grāmatas, zinātnieku rakstus un tā tālāk dažādās valodās. Mēs uzskatām, ka tieši akadēmiskajā brīvībā ietilpst tieši iespēja izmantot citas valodas, ne tikai valsts valodu. Un tas ietilpst augstākās izglītības būtībā, kā es jau teicu, ka augstākā izglītība... kritērijs augstākajai izglītībai ir akadēmiskā brīvība un zinātne.

A. Kučs.

Paldies. Un no manas puses šobrīd pēdējais jautājums.

Jūs jau tam drusku pieskārieties. Par 56. panta trešās daļas interpretāciju. Jūs teicāt, ka vairākām privātajām augstskolām, un tā tas tiešām ir, ir programmas, kas ir simtprocentīgi angļu valodā. Un ministrijas ieskatā pagājušajā sēdē tika pausts viedoklis, ka apstrīdētā norma ļauj privātajām augstskolām... ministrija arī ir devusi skaidrojumu... ļauj turpināt šādu studiju programmas. Mans jautājums jums: vai jums ir zināms, vai kāda no privātajām augstskolām ir saņēmusi šādu ministrijas skaidrojumu un arī tad viņas arī savā darbībā var turpināt šīs programmas.

S. Cvetkova.

Nē, mēs neesam saņēmuši. Es neredzēju šādu nedz dokumentu, nedz kādu apstiprinājumu. Un vēl jo vairāk. Ja mēs paskatāmies uz to 56. panta trešās daļas 1. punktu kopsakarā ar 2. punktu, tad tajā ir pretruna. Un mēs šajā ziņā piekritām arī Tieslietu ministrijas viedoklim, ka nē, likums nosaka tieši, ka Latvijas iedzīvotājiem, Latvijas Republikas pilsoņiem, ir iespēja mācīties angļu valodā, piemēram, vienīgi nodrošinot mācības 1/5 daļai no programmas studijām.

A. Kučs.

Paldies.

I. Ziemeļe.

Paldies tiesnesim Kučam. Tiesnesis Gunārs Kusiņš. Lūdzu!

G. Kusiņš.

Es gribēju jums pajautāt jautājumu par Augstskolu likuma 5. panta pirmās daļas trešo teikumu. Vairākas pieaicinātās personas izteica nedaudz atšķirīgus viedokļus par to, kādu pienākumu tā uzliek privātajām augstskolām. Sakiet, lūdzu, kāds ir jūsu viedoklis? Kāds pienākums izriet privātajām augstskolām no pienākuma, ka tās savā darbībā izkopj, attīsta zinātnei, mākslu un valsts valodu. Tieši šinī gadījumā uz valsts valodu. Paldies.

S. Cvetkova.

Nu, faktiski pretrunas es neredzu. Ja mēs runājam par to, ka gan privātaugstskolas, gan valsts augstskolas nodrošina mācības un profesiju iegūšanu tieši kas ir paredzēts Latvijas tirgum, attiecīgi studiju programmas, kurās mēs gatavojam noteiktus speciālistus. Nu, piemēram, arī runājot par mūsu profesiju, par jurista profesiju. Dotajā brīdī pat ir paredzēts, ka, lai gūtu jurista kvalifikāciju, tad ir nepieciešams ne tikai mācīties... attiecīgi arī, ka prot valsts valodu, bet arī kārtot attiecīgos eksāmenus un tā tālāk... un arī ir izstrādāts projekts pagaidām, bet būs arī apstiprināts jauns jurista profesijas standarts. Tātad mēs uzskatām, ka, runājot par valsts valodu, visas privātās augstskolas to nodrošina un arī izkopj, jo visās privātajās augstskolās ir studiju programmas tikai latviešu valodā un arī, protams, ir arī daļēji paredzēts gan bilingvāli vai nu citādi, tikai angļu valodā. Bet tajā mēs neredzam nekādas pretrunas, jo tas izriet no pieprasījuma. Kā es jau minēju, mēs gatavojam speciālistus vai profesionāļus ne tikai Latvijas tirgum, bet arī Eiropas Savienības... vai jebkurai citai valstij. Un es domāju, ka, runājot par valsts valodu, ar šiem ierobežojumiem noteicot, ka tikai un vienīgi ir nodrošināmas mācības valsts valodā, mēs neko nepanācām. Es uzskatu, ka mēs patlaban nodrošinām mācības valsts valodā un es uzskatu, ka nekādu ierobežojumu papildus nav, jāuzliek privātajām augstskolām.

G. Kusiņš.

Tad vēlreiz precizējot jūsu atbildi. Tātad jūs uzskatāt, ka no 5. panta šī jaunā trešā teikuma tas nerada jums nekādus jaunus pienākumus. Vai es pareizi sapratu jūsu atbildi?

S. Cvetkova.

Nu... iespējams, ka tas pastiprina. Bet, ja mēs paskatīsimies uz 5. pantu kopsakarā ar tiem ierobežojumiem, kurās valodās mēs varam īstenot turpmāk studiju programmas, protams, ka vis būs noteicošs un tad mēs nevarēsim izmantot iespējas, tās saucamās programmas mēs, kā es jau minēju, mēs īstenojam mācības gan latviešu valodā, gan, piemēram, krievu valodā, bilingvāli vai multibilingvāli.

G. Kusiņš.

Paldies par jūsu atbildi. Man būtu vēl jautājums par pārejas noteikumu 49. punktu. Tātad šajā 49. punktā ir noteikts pārejas periods, kas ilgst līdz 2022. gada 31. decembrim. Vairākas pieaicinātās personas izteica dažādus viedokļus, vai tas ir pietiekošs vai nepietiekošs... Sakiet, lūdzu, kāds ir jūsu viedoklis, vai tas ir pietiekošs tām trīsgadīgajām, četrgadīgajām programmām? Paldies.

S. Cvetkova.

Nu, šeit varbūt varu norādīt uz šādu apsvērumu, ka šeit ir... nu, cik mēs saprotam, tad ir aprēķināts termiņš, kad iestājas 2018. gadā 1. kursā, piemēram, studenti kādā no bilingvālajām programmām vai kuras īstenojamas krievu valodā... un tad pa četriem gadiem īstenojot šo programmu, var saņemt, piemēram, bakalaura grādu. Bet šie studenti... varētu būt, ka šiem studentiem būs akadēmiskie atvaļinājumi, kādas finansiālas grūtības un respektīvi, atjaunojot mācības, pat iestājoties tajā 2018. gadā, viņi vairs nevarēs pabeigt programmu valodā, kurā viņi iestājās. Tad pārejas noteikumu būtība, cik es saprotu, ir bijusi pielabot visas jaunās jau akreditētās programmas pie vienota principa un tad izbeigt mācības bilingvāli vai ka citādi, kādā citā valodā. Mēs uzskatām, ka tieši tamdēļ šis termiņš nav pietiekošs. Un tas būtu, protams, saskaņojams, ja iespējams un noteicams tieši tiem studentiem, kuriem ir jāpabeidz mācības, bija noteicams garants.

G. Kusiņš.

Paldies. Tad vēl viens precizējošs jautājums.

Jūs sakāt, ka nav pietiekošs un ir iespējas ņemt gan šos akadēmiskos atvaļinājuma gadus un ir arī finansiāla rakstura problēmas... tad sakiet, lūdzu, kādu termiņu jūs uzskatītu par pietiekošu? Šīs finansiālās problēmas var būt ne tikai vienu gadu, tās var būt divus, trīs, piecus gadus... Kāds pārejas periods, jūsuprāt, tad bija pietiekošs, kas bija likumdevējam jānosaka? Paldies.

S. Cvetkova.

Nu, ziniet varbūt es nevaru aprēķināt tieši gados... bet jebkurā gadījumā tiem studentiem, kur bija iestājušies, bija nodrošināmas tiesības pabeigt tajā valodā... jo viņiem, noslēdzot līgumu, bija paredzēts, ka augstskolas pienākums ir nodrošināt mācības attiecīgajā valodā vai attiecīgajā programmā... Un tad es nevaru jums pateikt tieši to termiņu vai kādu gadu... bet, protams, ka šis arī bija precīzāk apspriežams jautājums, pieņemot šo normu attiecīgi Saeimā, bet diemžēl, kā es jau norādu, tad nebija iespējas veikt tās diskusijas un trīs lasījumos to visu... un pielāgot to visu un arī izskatīt un tā tālāk...

I. Ziemele.

Paldies tiesnesim Kusiņam. Man arī būs daži jautājumi.

Es gribētu atgriezties pie akadēmiskās brīvības. Pašā sākumā jūs minējāt... tātad strukturējot arī savu viedokli, jūs sākāt ar akadēmisko brīvību. Jūs paudāt uzskatu, ka tātad akadēmiskajai brīvībai nevar būt ierobežojumi. Ja. Mani interesētu... tas, protams, ir saistīts ar vārdu "brīvība"... un es gribētu uzdot jums vairākus jautājumus šajā sakarā.

Vai jūs piekrītat, ka akadēmiskās brīvības mērķis ir sekmēt radošumu cilvēkos, sekmēt tiem, kas aiziet tālāk studēt jau augstskolās... un būtībā tas mērķis ir nodrošināt jaunu ideju radīšanu, ideju attīstību. Vai jūs tam piekrītat?

S. Cvetkova.

Protams, jā, pilnībā.

I. Ziemele.

Līdz ar to, vai jūs piekrītat, ka akadēmiskā brīvība, kura varētu būt Satversmes 112. panta ietvarā, jāskatās... bet ka tā būtu cieši saistīta ar zinātniskās darbības brīvību. Nu, faktiski ir grūti vienu no otra atraut augstskolu līmenī. Vai jūs tam piekrītat?

S. Cvetkova.

Nu... jā, arī piekrītu. Jā.

I. Ziemele.

Piekrītat. Paldies.

Sakiet, lūdzu, tātad jūs pārstāvat privāto augstskolu asociāciju, kurā ir ļoti daudzas privātās augstskolas, ja nemaldos.

S. Cvetkova.

Astoņas augstskolas.

I. Ziemele.

Astoņas... Jā, vai jūs varat kā pārstāve... vai jūs varat minēt, teiksim, pēdējā laika, vienalga kurā no minētajām augstskolām... īstenotu kādu zinātnisko projektu un vai jūs varat minēt jūsu sadarbības partnerus šī zinātniskā projekta ietvaros un, iespējams arī šīs zinātniskās darbības ir jau kāds konkrēts rezultāts... teiksim, pēdējā gada laikā... parasti tā ir publikācija. Ja mēs runājam par augstas kvalitātes zinātnisko darbību, varbūt varat nosaukt kādu publikāciju, kas ir publicēta vai Oksfordas universitātes izdevniecībā, vai Kembridžas universitātes izdevniecībā vai, teiksim, Amerikas Savienotajās Valstīs kopā ar kādām augstskolām. Varbūt jūs varētu sniegt

šādu informāciju, jo, protams, ka tas paskaidro akadēmiskās brīvības šo saturu un to, kā jūsu pārstāvētajām augstskolām šajā jomā veicas. Paldies.

S. Cvetkova.

Paldies par jautājumu. Nu, pirmkārt, gribu uzsvērt, ka gandrīz visās privātaugstskolās ir noslēgti sadarbības līgumi ar ārvalstu augstskolām, nodrošinot ne tikai apmaiņu ar studentiem, tāpat arī ERASMUS PLUS programmas ietvaros, bet arī tieši noslēdzot attiecīgus sadarbības līgumus. Un mēs tad ne tikai nodrošinām studentu mobilitāti, bet mēs arī sadarbojamies zinātniski pētnieciskajā darbībā. Mēs īstenojam, un dažādās augstskolās, piemēram, Baltijas Starptautiskā akadēmija, “Turība”, RISEBA un arī EKA tad organizē arī starptautiskās konferences. Tas ir ļoti svarīgi un dotajā brīdī, teiksim, gatavojas pēc nedēļas vēl viena kārtējā 10. jau starptautiskā jauno pētnieku konference BSA, kurā jau ir pieteikušies 120 dalībnieki. Un tas nav reizi gadā. Tas notiek ik ceturksni, ja mēs varam tā teikt. Attiecīgi dažādās zinātnes jomās, dažādās nozarēs notiek gan diskusijas, gan pētniecība un tā tālāk.

Par starptautiskajiem kaut kādiem zinātnes projektiem... diemžēl man informācijas... es precīzi jums nevaru pateikt... man šādas nav, bet runājot par publikācijām. Tā kā visas augstskolas gatavo speciālistus un attiecīgi ar attiecīgu grādu — bakalaurus, maģistrus un arī doktorus, tad tieši šie speciālisti jau iegūstot tās zināšanas, būdami studenti, vai nu pēc tam, būdami lektori, pasniedzēji, viņi piedalās zinātnē, viņu ieguldījums ir nevis kā juridiskās personas kādās augstskolās, bet tieši speciālistu ieguldījums. Un varu jums apgalvot, ka visu privātaugstskolu pasniedzēji un lektori piedalās gan konferencēs, gan ir publikācijas. Es nezinu, vai nu Oksfordā vai Kembridžā attiecīgajos zinātniskajos žurnālos, bet pasaules mērogā SCOPUS, EPSCO, VEBUSINESS, publikācijas ir ļoti, ļoti daudz. Tā kā mēs visas privātaugstskolas dotajā brīdī gatavojam dokumentus akreditācijai, pat ir prasība nodrošināt, ka mūsu zinātnieki, mūsu pasniedzēji, profesori piedalās un arī publicē kādus zinātniskus rakstus arī tajos žurnālos.

I. Ziemeļe.

Paldies par šīm atbildēm. Tā... kolēģi... Tiesnesis Kučs. Lūdzu!

A. Kučs.

Vēl viens jautājums ir saistībā ar īpašumtiesību ierobežojumu. Tātad akreditējot vai licencējot noteiktas studiju programmas, virzienus... vai, jūsuprāt, augstskola var paļauties, ka kaut kādā brīdī šī programma var tikt slēgta, ka valsts var mainīt noteikumus un tā akreditācija var netikt turpināta... Un tad kā jūs saredzat šo īpašumtiesību aizskārumu konkrētajā situācijā, jo tiem, kas uzsāka studijas, bija ļauts pabeigt.

S. Cvetkova.

Nu, runājot tieši privātaugstskolu mantiskajām interesēm, mēs uzskatām, ka mums tiek atņemtas uz licences pamata iegūtas mantiskās tiesības tātad sniegt pakalpojumus attiecīgus, nodrošināt attiecīgas studiju programmas un ieguldījumu atmaksas mēs aprēķinām nu... desmit gadu termiņā.

Un faktiski jebkuri tādi ļoti nopietni konceptuāli priekšlikumi, ar kuriem tiks ierobežotas tiesības un mēs tad jau varam aprēķināt, ka mums samazināsies studentu skaits, tad mums ir jānomaina pilnībā biznesa modelis.

A. Kučs.

Paldies.

I. Ziemele.

Jā. Paldies. Tātad šobrīd es došu iespēju lietas dalībnieku pārstāvjiem uzdot jautājumus.

Nikuļcevas kundze. Labrīt! Es pieņemu, ka jums būs kādi jautājumi. Vai ne?

I. Nikuļceva.

Jā. Labrīt! Paldies. Protams, es uzdošu jautājumus. Paldies, Cvetkovas kundze, par jūsu sniegto viedokli un man būs vairāki jautājumi... nu, varētu teikt tā, tieši par apstrīdēto normu realizāciju dzīvē, tieši par to ietekmi, kā tas ietekmē privātās augstskolas.

Un vispirms es gribēju pajautāt tieši par studentu skaitu. Nu, es saprotu, ka, kopš apstrīdētās normas ir pieņemtas, ir jau vairākas uzņemšanas bijušas arī privātajās augstskolās. Vai ir kaut kāda ietekme? Vai studentu skaits ir samazinājies? un varbūt, kā jūs redzat tālāk, kāda būs tā ietekme tieši attiecībā uz studējošo skaitu privātajās augstskolās, ja apstrīdētās normas turpina darboties?

S. Cvetkova.

Paldies par jautājumu. Nu, dotajā brīdī diemžēl par pagājušo gadu man nav pieejama statistika. Bet apkopojums par 2017 un 2018. gadu rāda, ka privātajās augstskolās ap 10 procentiem no studentiem tieši mācās svešvalodās. Un arī no tiem tātad 2017. un 2018. gadā aptuveni skaits bija līdzīgs — gandrīz 8,5 tūkstoši studenti. Un puse no tiem tieši mācās, vai nu bilingvāli vai nu krievu valodā. Un arī tie studenti... un arī ne tikai runājot ne tikai par vietējiem, kuri izvēlas šo iespēju mācīties bilingvāli vai krievu valodā, bet arī citi ārvalstu studenti, vairākums, kuri mācās, protams, bilingvāli vai nu krievu valodā, ir no NVS valstīm un arī Gruzijas.

Tad mēs redzam, ka faktiski samazinājums no tiem 10 procentiem ir par pusi, jo gandrīz pusi sastāda tieši tie studenti, kuri mācās krievu valodā, kā es jau minēju, vai bilingvāli, tad mēs varam aprēķināt, ka mēs zaudējam pusi no šiem studentiem.

Runājot par pašlaik esošo situāciju, mums arī nav apkopota statistika pagaidām, jo mēs tomēr ceram, ka Satversmes tiesā pilnvērtīgi izvērtēs un varbūt apstrīdētā norma tiktu atzīta par nepamatotu un neatbilstošu kādam no Satversmes pantiem vai prasībām. Un dotajā brīdī vienkārši bija tāda situācija, ka tajā gadā, 2018. gadā, kad sabiedrība uzzināja par šiem grozījumiem, tad bija neliels tāds pieplūdums tieši no tiem cilvēkiem, kuri vēlas tomēr iegūt zināšanas un tieši mācīties vai bilingvāli vai krievu valodā.

Bet gribu arī vēlreiz uzsvērt, kas attiecināms tieši uz mācībām krievu valodā. Ja mēs runājam par tādām valstīm... un mums arī ir tādi studenti no Kazahstānas, no Uzbekistānas un Baltkrievijas, tad, protams, nu mēs saprotam, ka viņi varbūt izvēloties mācības angļu valodā nu diez vai izvēlēties tieši Latviju vai Latvijas augstskolu mācībām, jo ir daudz, daudz, kā jau es minēju, kaimiņvalstīs arī piedāvājumu mācīties un iegūt attiecīgo profesiju tieši krievu valodā un ne tikai klātienē, kā es jau minēju, bet arī izmantojot tālmācības.

I. Nikuļceva.

Paldies par atbildi uz jautājumu. Tad nākošais jautājums arī tieši par to faktisko ietekmi. Un es gribēju pajautāt tieši finansiālā aspektā par privāto augstskolu ieguldījumiem un iespējamiem zaudējumiem. Es, protams, labi saprotu to situāciju, ka droši vien aprēķini vēl nav veikti un precīzi skaitļi nav zināmi, bet mani interesētu vismaz Privāto augstskolu asociācijas tāds vispārīgs skatījums un vispārīgs vērtējums.

Jūs, atbildot uz jautājumiem, arī teicāt, ka augstskolas jau veic ieguldījumus desmit gadu termiņā. Vai jūs varētu kaut kā sīkāk skaidrot, lai tā situācija būtu saprotama, tā kā ir lieta arī par atbilstību Satversmes 105. pantam... tad kaut kādu ieskatu tieši par tiem ieguldījumiem, par tiem iespējami vai jau notikušajiem zaudējumiem.

S. Cvetkova.

Nu, kā es jau minēju, tad privātajām augstskolām ir attiecīgas arī licences, kas nodrošina iespējas arī īstenot attiecīgās studiju programmas. Augstākās izglītības pakalpojumi svešvalodās, kas nav tieši Eiropas Savienības valodas, veido gandrīz 40 procentus no privāto augstskolu komercdarbības. Nu, precīzi — tad 39 procenti. Ja mēs aprēķinām... nu, tā noapaļojot, runājot par tiem 10 procentiem, kuri mācās svešvalodā, angļu un arī krievu, sarēķinām kopā tos studentus, kuri nācās tieši krievu valodā vai bilingvāli, tie ir gandrīz 5,5 tūkstoši... aptuveni studenti. Un vienkārši aprēķinot, cik viņi maksā gadā par mācībām, tad šie tiešie materiālie zaudējumi tikai nesaņemot tos maksājumus, sasniedz pat nu, pēc mūsu aprēķiniem vairāk nekā 5 miljonus eiro.

Nerunājot par to, protams, kā mēs arī norādījām savos paskaidrojumos un norādījām arī savās iebildumu vēstulēs, ka, protams, mūsu biznesa modeļi arī paredzēja, ka mēs nodrošinām gan ar mācībspēkiem, gan reklamējot, gan piesaistot tieši, aicinot ne tikai pat studentus, bet arī, kā es jau minēju, zinātniekus, arī Latvijā. Tātad tie ieguldījumi, kuri aprēķināmi un tās apmaksas mēs aprēķinām uz desmit gadiem, tad mums būs jāpārskata. Protams, ka jūs pareizi minējāt, Nikuļcevas kundze, nevaru jums pateikt, cik precīzi būs tie zaudējumi, jo tie veidojas gan tieši, gan netieši zaudējumi, kas ir blakus.

Bet, ja mēs aprēķinām... es tad atkārtosos... ja mēs aprēķinām, ka gandrīz puse no ārvalstu studentiem mācījušies krievu valodā, tostarp arī daļa no tiem ir arī nevis tikai ārvalstu studenti, bet arī Latvijas iedzīvotāji, tad viņi vienkārši, izvēloties kaimiņvalstīs piedāvājumu, un izvēlēsies citas augstskolas un pēc tam mierīgi pielīdzinās tos diplomus Latvijā.

I. Nikuļceva.

Labi, liels paldies par atbildi. Un visbeidzot es vēlētos pajautāt par sadarbību ar citām augstskolām un jo īpaši ar tām augstskolām, kuras atrodas valstīs, kas nepieder Eiropas Savienībai. Es vēlētos lūgt jūs raksturot, cik daudz tad ir tie sadarbības līgumi ar dažādām augstskolām privātajām noslēgti? Arī kādā valodā tā sadarbība notiek? Jo mums, piemēram, Izglītības un zinātnes ministrijas pārstāves un arī Saeimas pārstāvis teica, ka nav nekādu problēmu sadarbīties angļu valodā. Tad kāda ir tā situācija un kādās valodās notiek tā sadarbība un vai jūs arī redzat kādu ietekmi no apstrīdētajām normām uz šo te sadarbību?

S. Cvetkova.

Nu, varu apstiprināt, ka privātaugstskolas noslēdz tiešus sadarbības līgumus, piemēram, tieši ar NVS valstu augstskolām par to zinātnisko sadarbību, kā es jau minēju, un studentu mobilitāti. Man ir informācija, piemēram, par Baltijas Starptautiskās akadēmijas noslēgtajiem līgumiem. Tai akadēmijai ir 15 sadarbības līgumi tieši ar Ukrainu, Baltkrieviju, Kazahstānu, Uzbekistānu un arī ar Krieviju. Un pieprasījums, tieši ja mēs runājam par mācībām, ir pieprasījums gūt zināšanas un attiecīgi augstāku izglītību tieši krievu valodā.

Runājot par zinātnisko darbību, protams, ka tā notiek ne vien krievu valodā, bet arī angļu valodā, jo mēs zinām, ka zinātnes valoda ir angļu valoda pasaulē.

Bet runājot par studentiem, kā es jau minēju šodien... ka studenti prot un vēlas un labāk saprot... Iespējams, ka viņiem sarunu līmenī nav problēmu runāt gan angļiski, gan krieviski, bet runājot par zināšanām, zināšanu gūšanu un mācībām, viņiem vieglāk uztvert tomēr, ja mēs runājam par NVS valstu studentiem, ir krievu valodā.

I. Nikuļceva.

Labi. Liels paldies par atbildēm. Man nebūs vairāk jautājumu.

I. Ziemele.

Paldies, Nikuļcevas kundzei. Tagad es došu iespēju uzdot jautājumus Saeimas pārstāvim Bērtaiša kungam. Labrīt! Lūdzu!

S. Bērtaitis.

Labrīt! Man būs vairāki jautājumi, kurus es vēlos uzdot Cvetkovas kundzei. Sakiet, lūdzu, jūs šodien sniedzāt paskaidrojumus un cita starpā minējāt, ka jau šobrīd un iepriekš privātās augstskolas izkopa valsts valodu. Tas bija kontekstā ar jūsu komentāru par grozījumiem Augstskolu likuma 5. panta pirmās daļas trešajā teikumā... jūs tā ieminējāties. Tātad jūsu skatījumā jums vispār nav iebildumu pret šī 5. panta pirmās daļas trešā teikuma redakcijas maiņu, vai tomēr ir iebildumi?

S. Cvetkova.

Nē, mēs savos paskaidrojumos norādām, ka mēs iebilstam arī pret šo pantu un uzskatām, ka tas neatbilst Satversmes 112. pantam, jo mēs skatām uz to tieši akadēmiskās brīvības kontekstā. Varbūt es neatkārtošu, rakstveida paskaidrojumos tas izsmeloši ir atspoguļots, bet runājot arī par to kopsakarā ar tiem ierobežojumiem, kas ir noteikti arī papildus tajos likuma grozījumos, mēs uzskatām, ka tā būs savā ziņā prerogatīva. Un manos šodienas paskaidrojumos es minēju par to, ka dotajā brīdī un jau vairākus gadus privātaugstskolas nodrošina mācības arī latviešu valodā. Tad mēs uzskatām, ka, runājot tieši no tā aspekta, akadēmiskās brīvības aspekta, mums ir jānodrošina iespēja autonomijas ietvaros piedāvāt un pašiem izvēlēties, kādās valodās mēs piedāvājam studiju programmas.

Un gribu varbūt papildus vēl uzsvērt. Ja mēs runājam par to piemērošanu, es minēju par Čehiju, tad ir iespējams arī... nu, tā ir 5. panta izpratnē... varbūt noteikt, ka ir nepieciešams īstenot studiju programmas valsts valodā un tad arī papildus kādā citā. Bet šeit tātad 5. pants kopsakarā ar citiem... ar 56. pantu un tā tālāk... izveido situāciju, ka mums būs jānodrošina studiju programmas valsts valodām, mums ir ierobežotas iespējas privātaugstskolām visām, izņemot pēc speciāliem likumiem divām augstskolām, par ko mēs jau runājām, īstenot mācības angļu valodā. Mēs nevaram piedāvāt arī nodrošināt mācības bilingvāli.

S. Bērtaitis.

Paldies. Tad nākamais jautājums būtu tāds. Vai jūsu ieskatā no Satversmes izriet aizliegums augstākās izglītības jomā jebkādā veidā reglamentēt valodu lietošanu studiju procesā. Tātad, neatkarīgi no tā, vai tā ir valsts valodas vai svešvalodas

lietošana, minimālais vai maksimālais valodas lietošanas aspekts vai šāds.... Tad aizliegums attiecas uz jebkādu valodas reglamentāciju jūsu ieskatā?

S. Cvetkova.

Manā ieskatā šis aizliegums... šie aizliegumi un ierobežojumi ir patlaban noteikti ar to speciālo likumu, ar Augstskolu likumu nevis ar Satversmi.

S. Bērtaitis.

Jā, bet vai no Satversmes, jūsuprāt, izriet aizliegums reglamentēt valodas studiju procesā?

S. Cvetkova.

Mēs uzskatām, ka 112. panta kontekstā nevar reglamentēt ievērojot akadēmisko brīvību, nav iespējas arī reglamentēt un noteikt tieši, kādās valodas jānotiek obligāti mācībām, runājot par augstāko izglītību.

S. Bērtaitis.

Paldies. Tad ņemot vērā, ka jūs arī vairākas reizes pieskārāties akadēmiskajai brīvībai un augstskolu autonomijai, man būtu šāds jautājums. Ja mēs nosacīti skatītos uz tādu nosacītu trīsstūri augstākās izglītības jomā, kur ir augstskola, tās administrācija, tātad ir akadēmiskais personāls un ir studējošais. Kā jūs uzskatiet, kurai no šīm personām tad ir tiesības noteikt studiju valodu? Vai tas ir augstskolai? Vai tas ir studējošajam? Vai tas ir akadēmiskajam personālam? Kāds ir jūsu ieskats?

S. Cvetkova.

Es uzskatu, ka tā ir augstskola pēc studentu pieprasījuma. Ja ir tirgū pieprasījums pēc mācībām, vai nu mēs runājam par augstāko izglītību, par to mūžizglītību... ja ir attiecīgais pieprasījums, tad ir iespēja autonomijas un akadēmiskās brīvības ietvaros arī nodrošināt šīs mācības. Un tad šīs tiesības ir, protams, piešķiramas un arī saglabājamās... manuprāt, nevis piešķiramas, bet saglabājamās augstskolām.

S. Bērtaitis.

Vai tas nozīmē, ka akadēmiskajam personālam nav šādu tiesību noteikt valodas lietojumu?

S. Cvetkova.

Nē, ja mēs runājam par akadēmisko personālu, tad akadēmiskais personāls var īstenot vai lasīt lekcijas vai sniegt zināšanas dažādās valodās. Bet tas notiek, kā, piemēram, viesu lekcijas un tā tālāk. Bet, ja mēs runājam par studiju programmām,

kuras atzīst un kuras ir akreditējamas attiecīgajās valstīs un arī Latvijā, tad akadēmiskais personāls pats nevar akreditēt kādu studiju programmu kādā augstskolā. Bet var, protams, piedāvāt kā pakalpojumu tā patstāvīgi, kā pasniedzējs, kā lektors, kā zinātnieks un arī sniegt zināšanas varbūt citās valodās un pēc kāda sava plāna vai programmas.

S. Bērtaitis.

Tas nozīmē, ka, ja, piemēram, privātā augstskola noteiktu hipotētiski noteiktu studiju programmu īstenošanu simtprocentīgi krievu valodā, vai tas nozīmē, ka tiek ierobežota tā akadēmiskā brīvība, kas piemīt studējošajiem... tāpat studiju brīvība... vai akadēmiskajam personālam. Vai ne viens, ne otrs netiek šādā gadījumā uzrunāts?

S. Cvetkova.

Nu man šķiet, ka es jau atbildēju uz šo jautājumu. Es uzskatu, ka, runājot par autonomiju un akadēmisko brīvību, mēs pirmām kārtām runājam par augstskolām. Bet runājot par to valodu, kurā īstenojama programma kaut kāda, arī augstskola pati izvēlas no zinātnieku vai speciālistu vidus, kādus speciālistu vai lektoru pieaicināt, vai pasniedzēju, lai arī dalītos ar zināšanām. Tā arī izpaužas augstskolas autonomija.

S. Bērtaitis.

Paldies. Un pēdējais jautājums. Vai pēc apstrīdēto normu pieņemšanas un spēkā stāšanās kāda privātā augstskola, kuru pārstāv jūsu asociācija, ir slēgusi kādu no studiju programmām tieši sakarā ar valodas lietošanas ierobežošanu?

S. Cvetkova.

Nu dotajā brīdī ir jautājums par tām studiju programmām, kuras bija īstenotas vienīgi angļu valodā. Un, nu diemžēl es nevaru jums pateikt arī precīzi to statistiku, bet tieši ja mēs runājam par tām studijām, kas notiek vienīgi angļu valodā, viņi neslēdza, bet ir jautājums par to, vai ir iespēja tāpat piedāvāt vietējiem tieši Latvijas iedzīvotājiem un studentiem gūt zināšanas tieši šajās programmās.

Kas attiecas uz pārējām privātaugstskolām, pārsvarā programmas, kā es jau minēju, ir gan latviešu valodā, gan arī bilingvāli. Ne vienīgi krievu valodā. Ne vienīgi krievu valodā... Un tās programmas, kas notiek bilingvāli, jau studenti brīdīnāti un noslēdzot līgumus un arī mums ir pienākums privātaugstskolām brīdīnāt, ka mācības turpmāk nebūs iespējamas bilingvāli, bet būs iespējamas tikai un vienīgi, piemēram, latviešu valodā.

S. Bērtaitis.

Paldies. Citu jautājumu vairs nebūs.

I. Ziemele.

Jā. Paldies, Bērtaiša kungam. Tiesnešiem arī šobrīd vairāk jautājumu nebūs. Jums, Cvetkovas kundze, es teikšu paldies.

S. Cvetkova.

Paldies jums.

I. Ziemele.

Jā... un jauku jums dienu...

Es kā nākamo vēlētos aicināt profesori Inu Druvieti... jā es saskatītu labrīt, labdien, prieks jūs redzēt... Tātad es varu arī abiem lietu dalībnieku pārstāvjiem tātad apstiprināt, ka tiesa ir pārliecinājusies par profesores Druvietes identitāti un man arī priekšā ir personas apliecinošais dokuments.

Lūdzu, Druvietes kundze, kas jums būtu sakāms šajā lietā.

I. Druvieta.

Godājamā tiesa! No valodas politikas viedokļa jebkurš likums, arī Augstskolu likums, ir ne tikai galvenais normatīvais akts, kas nosaka augstākās izglītības ieguves mērķi un procesu, bet tas ir arī instruments valodas politikā. Un tieši šādā aspektā es arī no sociolingvistikas viedokļa izvērtēju pieteikumu un savus secinājumus izklāstīju šajā atbildes rakstā tiesai.

Ko es varētu piebilst?

Patiesību sakot, šķiet, ka dažos retoriskos izteikumos mēs atgriezāties pagājušā gadsimta 90. gados, jo, manuprāt, diezgan daudzas reizes mums atkal būtu bijis jāatgriežas pie jautājuma, ko īsti nozīmē valsts valodas statuss, kāda nozīme valsts valodas tiesību nostiprināšanā ir ne tikai Valsts valodas likumam, bet arī citiem tiesību aktiem un visbeidzot, kā mēs varam izvērtēt ikviena atsevišķa pasākuma nozīmi kopīgajā valsts valodas politikas kompleksā.

Un galvenais secinājums, kuru būtu jāatkārto vēl un vēl... ka valodas politikā sīkumu nav. Valodas politikas procesā tik tiešām darbojas šis tauriņa spārnu vēziena efekts, pat šķietami nenozīmīgam grozījumam vai nu Ministru kabineta noteikumos, vai likumos, var būt grūti paredzams efekts uz visu valodas politikas sistēmu un tādēļ lēmums par konkrētu grozījumu veikšanu saistībā ar valsts valodas regulējumu vienmēr ir ārkārtīgi sarežģīts un pretrunīgs.

Mums taču nākas ņemt vērā ne tikai mūsu valodas situāciju un pārmaiņas tajā, ne tikai starptautisko kontekstu valodas un mazākumtautību tiesību jomā, bet arī, protams, situāciju pasaules un Eiropas Savienības ekonomiskajā, kultūras un citu norisu telpā. Protams, pašreiz arī mums ir grūti izvērtēt, kādu iespaidu uz valodas politiku atstās pašreiz prognozējamo tālmācības studiju pastiprināšanās.

Ar to es gribētu teikt, ka mums pilnīgi noteikti nevajadzētu aizmirst, ka valsts valodas statusa noteikšanā latviešu valodai ir bijis noteikts vēsturisks un etnodemogrāfisks pamats. Par to esam diskutējuši arī cienījamā Satversmes tiesā ne vienu reizi vien un ka beidzamajā laikā, iespējams, pārāk bieži atskan viedoklis, ka jā, protams, latviešu valoda ir valsts valoda, bet ja mēs veiksīm grozījumus kādā noteiktā normatīvajā aktā, ja mēs liberalizēsim valsts valodas lietojumu, nekas jau nenotiks. Bet neviens nevarēs pateikt, kurš smilšu graudiņš veidos šo kaudzi, kur notiks šis kritiskais pagrieziens ne tikai latviešu valodas prasmē un latviešu valodas lietojumā, bet arī attieksmē pret latviešu valodu. Un tādēļ šajā ziņā jānomērī ne tikai septiņas reizes vien.

Runājot par konkrēto pieteikumu. Vairāk uzmanības, protams, tiek veltīts grozījumiem 56. Augstskolu likuma pantā, bet programmas sakne, iespējams, varētu būt meklējama iebildumos tieši pret 5. panta pirmās daļas trešo teikumu, kas gluži vienkārši nosaka augstskolu kā Latvijas valsts valodas politikā ļoti nozīmīga spēlētāja tiesības un pienākumus valsts valodas politikā.

Kas tad šajā teikumā ir pateikts? Augstskolas izkopj un attīsta zinātņi, mākslu un valsts valodu. Par zinātņi būtu skaidrs. Augstskolu likums jau nosaka šo augstskolu misiju — studijas, zinātne un darbs sabiedrības labā. Māksla šajā gadījumā netiek apstrīdēta, bet kā tad ir ar valsts valodu. Augstskolas darbojas Latvijas Republikā, izdod valsts atzītus diplomus. Latvijas Republikā valsts valoda ir latviešu valoda, tātad šķiet, ka varētu būt pilnīgi skaidrs, ka arī augstskolas dod savu ieguldījumu latviešu valodas uzturēšanā, ilgtspējā, attīstībā, noturībā.

Pieteicēji ar latviešu valodas attīstīšanu un uzturēšanu ir reducējuši līdz valodniecībai. Turklāt līdz pavisam šaurai valodniecības nozarei, valodas standartizācijai, ar kuru Latvijā nodarbojas pāris cilvēku, kas nebūt nav dominējošā, bet ne par to ir stāsts. Nevienā valstī pašreiz valodas izkopšana netiek atvēlēta tikai noteiktas sabiedrības grupas pārstāvjiem, respektīvi, tiem, kas par savu profesiju ir izvēlējušies lingvistiku un, vēl jo vairāk, vienu šauru tās apakšnozari, valodas standartizāciju. Valodas attīstība ir iespējama tikai tad, ja tajā piedalās visa sabiedrība. Un kur nu vēl sabiedrības intelektuālā elite, kas ir mūsu augstskolās. Ja valodas procesu neatbalstīs pilnīgi visa sabiedrība un, ja tas netiks uzskatīts par ikviena Latvijas inteliģences pārstāvja morālo pienākumu, ar likuma spēku vien, ar dažu lingvistu pārliecināšanas spēku vien nebūs iespējams asā valodas konkurences situācijā, kas arī mums būtu jāatceras ik uz soļa, noturēt latviešu valodas pozīcijas pašreizējā laikmetā, kad tik tiešām gan jaunās tehnoloģijas, gan mobilitāte, gan arī pārmaiņas augstākās izglītības iestāžu filozofijā nespēlē par labu latviešu valodai, kaut arī, nenoliedzami, tās pozīcijas nevarētu uzskatīt par vājām.

Trīsdesmit gadu laikā mums ir izdevies panākt vērā ņemamu latviešu valodas prasmes pieaugumu. Latviešu valodas lietojums nav problēma oficiāli regulējamās jomās. Latviešu valodas lietojums joprojām ir problēma neformālajā komunikācijā un

pats galvenais, nekad nepienāks brīdis, kad mēs varēsīm teikt, ka latviešu valoda ir nostiprināta, varam domāt par latviešu valodas lietošanas noteikumu liberalizāciju, valodu konkurence beidzot strādā latviešu valodai par labu. Tāds brīdis nebūs. Ja mēs vēlamies noturēt latviešu valodu pasaules globālajā valodu daudzveidībā, atgādināšu, ka tik tiešām pasaulē ir vairāk nekā 7 tūkstoši valodu, tikai apmēram 200 valodu runātājiem ir savs valstiskums. Latviešu valoda pieder pie pasaules lielajām valodām, bet mūsu divas konkurentvalodas — angļu un krievu valoda — kas ir klātesošas mūsu lingvistiskajā telpā, pieder pie ļoti lielo valodu grupas, tātad ar neapstrīdamām priekšrocībām jebkurā sociolingvistiskajā opcijā.

Runājot par otru tēzi, par kuru vēlētos izteikt komentārus. Augstskolu autonomija un vārda brīvība, manuprāt, nepietiekami pamatoti tiek identificēta ar valodas izvēles brīvību. Diskusijas par to, vai vārda brīvība ietver valodas izvēles brīvību, īpaši aktīvas bija pagājušajā gadsimta 90. gadu otrajā pusē. Pašlaik joprojām speciālisti nav nonākuši pie vienota viedokļa, ka ir atzinuši, ka šajā gadījumā tomēr mēs nevaram izvirzīt absolūtus priekšnosacījumus valsts rīcībai jebkurā situācijā, un jautājums par to, vai augstākās izglītības un zinātnes joma pilnībā būtu jāatbrīvo no jebkurām valodas prasībām, joprojām ir tālu no universāla risinājuma. Tieši šis jautājums ir viens no tiem, par kuriem norisinās visaktīvākās diskusijas starptautiskajās sociolingvistu organizācijās, arī Eiropas Komisijas rīkotajās diskusijās par valodu lietojumu, konferences, rakstu krājumi, diskusijas par valodu lietojumu augstskolās joprojām ir tālu no universāla risinājuma. Ir atšķirības starp valstīm. Tas ir atkarīgs no valstu etnodemogrāfiskās situācijas, no valodu konkurences, arī no tradīcijām. Bet Latvijā pilnīgi pamatoti ir noteikta norma par to, ka Latvijas augstskolās izsniedz valsts atzītus diplomus, studiju valoda pamatos ir latviešu valoda, respektīvi, valsts valoda, bet ikvienam, protams, ir saprotams, ka monolingvāla studiju vide mūsdienās nav iespējama. Un ka zinātnes valoda, protams, starptautiskajā mērogā būs angļu valoda, bet mēs nedrīkstētu nonākt līdz situācijai, kur zinātnieks, profesors, jaunais pētnieks, īpaši doktorants par savu nozari nevarētu izteikties arī savas valsts valodā. Un risinājums ir ļoti vienkāršs. Tas ir multilingvisms augstākajā izglītībā. Arī tad, ja studijas pamatā notiek latviešu valodā, pilnīgi loģiski ikviens taču izmanto literatūru, citās, visbiežāk angļu valodā, piedalās starptautiskajās konferencēs.

Nesen apspriestais jautājums par promocijas darbu valodu arī būtībā ir vienkārši. Lai varētu aizstāvēt promocijas darbu, nepieciešamas starptautiski atzītas publikācijas, kas, visticamāk, būs angļu valodā. Tātad jaunais pētnieks ir apliecinājis savu spēju arī par savu specialitāti izteikties plašāk starptautiski zināmās valodās, bet darbu, protams, raksta valsts valodā, lai varētu apliecināt gan terminoloģijas zināšanas, gan arī viņa atziņu piemērotību Latvijas situācijai, spēju par to runāt plašākai publikai.

Tātad es pilnīgi noteikti varētu apgalvot, ka valoda augstākajā izglītībā ir pakļaujama valstiskam regulējumam. Nenoliedzot arī privāto augstskolu minētos

ekonomiskos apsvērumus, ir skaidrs, ka ir fakti un apsvērumi, kas stāv pāri mirkļa un atsevišķu juridisku un fizisku personu interesēm, un tādēļ ir pieļaujams noteikt šo valodu regulējumu gan valsts dibinātajās, gan arī fizisko un juridisko personu dibinātajās augstskolās.

Vēl varētu piebilst, ka katra valsts izvēlas tos mērķus, kas tai vislabāk palīdz nodrošināt savas valsts statusa īstenošanu, valodas statusa īstenošanu un nodrošināt tādu zināšanu ieguvu, kas kalpotu arī Latvijas valsts sabiedrības vajadzībām.

Zināšanu eksports, protams, ir nozīmīgs instruments valsts ekonomiskās labklājības veidošanā. Nenoliedzami, mēs pašreiz veicinām studentu apmaiņu, iespējams, vēlāk virtuāli, lielā mērā, lai nodrošinātu šo internacionalizāciju, bet, protams, atkal nesapratīsim to tik šauri kā pāreju uz studijām galvenokārt angļu valodā.

Šeit varētu piebilst, ka Latvijas Universitāte no pagājušā gada rudens ir Eiropas Universitāšu alianses biedre kopā ar 6 citām Eiropas augstskolām un viena no mūsu pētnieciskajām laboratorijām būs veltīta tieši multilingvismam augstākajā izglītībā un visas augstskolas ir vienisprātis, ka ir saglabājams princips augstāko izglītību pamatā sniegt attiecīgās valsts valodā, jau kā realitāti pieņemot un veicinot multilingvismu.

Un tādēļ varu apstiprināt tikai to, ko jau rakstīju savā atzinumā, ka augstākās izglītības sistēma, arī privātās augstskolas, ir vienota Latvijas izglītības sistēmas daļa, izglītības sistēma ir viena no galvenajām jomām, kas nosaka latviešu valodas ilgtspēju un konkurētspēju mūsdienu pasaulē un ka no valsts valodas pozīcijām tieši šajā jomā būs atkarīga arī mūsu absolventu konkurētspēja. Jo darbība mūsu tautsaimniecībā jebkurā jomā tomēr paredz augstas latviešu valodas zināšanas un līdz ar to latviešu valodas nostiprināšana augstākajā izglītībā neatkarīgi no dibinātāja, veido nozīmīgu soli mūsu valodas likumdošanā un tā ir nepieciešama latviešu valodas — valsts valodas — stiprināšanā.

Paldies.

I. Ziemeļe.

Paldies profesorei Druvieteī. Tiesnešiem, lūdzu, tagad jautājumi... tiesnesis Artūrs Kučs.

A. Kučs.

Paldies. Tātad varbūt es sākšu ar tādu druciņ plašāku jautājumu. Zinot to, ka jūs arī esat bijusi gan izglītības ministre, gan arī strādājusi Saeimas Izglītības komisijā un arī vadījusi viņu... es gribētu paprasīt druciņ varbūt vēsturiski... Kāpēc sākotnēji šie ierobežojumi tika noteikti tikai uz valsts augstskolām un kā jūs redzat šo procesu? Un vai jūs redzat, ka šobrīd bija kādi īpaši apstākļi, kāpēc viņi tika ieviesti? Vai apdraudējums valsts valodai? Kāpēc tas tika ieviests šobrīd un tagad? Paldies.

I. Druviete.

Latvijas valodas politika ir attīstījusies pēc secīgu soļu principa. Tas vislabāk ir redzams saistībā ar mācību valodu Latvijas vispārējās izglītības sistēmā, bet tas attiecināms arī uz augstāko izglītību. Kā zināms, 2018. gada pavasarī tika pieņemti arī grozījumi Izglītības likumā, un Vispārējās izglītības likumā par mācību pamatvalodu nosakot latviešu valodu visās izglītības iestādēs, neatkarīgi no to dibinātāja un līdz ar to šis tika uzskatīts par likumsakarīgu soli šīs vienotās izglītības sistēmas veidošanā.

A Kučs.

Paldies. Tad es saprotu, ka jūs piekrītat tam, ka šo grozījumu mērķis ir stiprināt un aizsargāt valsts valodu.

I. Druviete.

Tas noteikti ir šo grozījumu virsmērķis, īpaši apzinoties faktu, ka augstākā izglītība ir ļoti nozīmīga joma, kura nekādā gadījumā nebūtu pakļaujama citiem nosacījumiem, kā pārējās sociolingvistiskās jomas, lai nodrošinātu valsts valodas pilnvērtīgu funkcionēšanu.

A. Kučs.

Tad mans jautājums būtu tāds: kā jūs redzat ierobežojumus ārvalstniekiem... es nerunāju šeit par Latvijas valstspiederīgajiem, bet ārvalstniekiem... studēt... pat ja tās nebūtu Eiropas Savienības valodas... kā šis ierobežojums kalpo konkrētam mērķim — valsts valodas aizsardzībai, ja viņš attiecas uz ārvalstniekiem?

I. Druviete.

Galvenokārt mums jāņem vērā gan šī kopīgā Latvijas augstākās izglītības telpa, kurā tomēr ir skaidra virzība uz valsts valodas un Eiropas Savienības oficiālo valodu stiprināšanu. Latvija ir vienotās Eiropas augstākās izglītības telpas dalībvalsts, un Latvija savā augstākajā izglītībā darbojas gan virzībā uz pasaules un īpaši Eiropas Savienības zinātnes un studiju telpas attīstību gan pirmām kārtām... tomēr domā par šo vajadzību sagatavot speciālistus tieši Latvijas valstij.

Varētu arī pieminēt līdz šim mazāk aplūkoto aspektu, ka augstākā izglītība jau ietver arī mācīblīdzekļu izmantošanu vai arī to gatavošanu, obligāto un fakultatīvo literatūru, vieslekcijas, kas nav saistīts tikai ar valodu, bet arī ar saturu, jo jums kā juristiem droši ir grūti iedomāties, kā, piemēram, jurista kvalifikāciju varētu iegūt cilvēks, kas nav apguvis terminoloģiju latviešu valodā, nav zināma Latvijas tiesībsistēma, un līdzīgi jau ir arī citās nozarēs.

Runājot par ārvalstniekiem... līdz šim mazāk ir minēts jautājums, kurš viņus izglītos, ar kāda veida literatūru šie studenti saskarsies, kā noritēs sociālā dzīve šajās

augstskolās, kāda būs sadarbība ar citām Latvijas augstskolām, kā iekļausimies Eiropas augstākās izglītības telpā, jo, kā arī minēja iepriekšējā runātāja, šo studentu skaits tomēr ir samērā neliels. Nevaram noliegt, ka arī šo NVS valstu studenti lielākoties tomēr izvēlas studēt angļu valodā, jo savas nākotnes izredzes saista ar darbību daudz plašākā areālā un ņemot visus šos apstākļus kopā, pat ja patiesību sakot... šie ekonomiskie apsvērumi zaudē kopīgam augstākās izglītības un valodas politikas fonam, it īpaši lingvistiskajai attieksmei, jo Latvija tomēr ir valsts, kas ir Eiropas Savienībā un kas arī savā augstākās izglītības telpā stiprina šo vienotās Eiropas vidē....

A. Kučs.

Paldies. Mans jautājums būtu tieši par šo. Vai, jūsuprāt, valstij nav mazāk ierobežojošu līdzekļu, respektīvi, tas, kas arī daļēji mums parādījās iepriekš diskusijās, ka veikt tad katras skolas... nu, skolas mēs nevaram... bet katras studiju programmas akreditāciju un izvērtēt to kvalitāti. Saeima mums arī atbildes rakstā ir rakstījusi, ka viņa redz, ka līdzīgs modelis ir attiecībā uz Rīgas Juridisko augstskolu, ka to arī varētu nosaukt par sava veida izvērtējumu. Vai, jūsuprāt, tad to, kas pasniedz, kāda literatūra tiek nodrošināta.. nevarētu izvērtēt vienkārši vērtējot katru augstskolu un tad lemjot par to, vai viņai sniegt iespējas veidot studiju programmas svešvalodās vai liegt šādu iespēju.

I. Druvieta.

Tas jau arī notiek. Arī šo augstskolu programmas tiek licencētas un akreditētas, tiek rūpīgi izvērtēti visi jūsu minētie aspekti. Jāteic, ka līdz šim saistībā ar regulējumu, kas bija spēkā līdz šo grozījumu pieņemšanai, valoda gluži vienkārši bija jāmin, bet tālāk netika veikta padziļināta analīze par to, kā tieši šajā valodā veidotā mācību literatūra, materiāli, vieslektori un citi apstākļi varētu ietekmēt šo programmu īstenošanu.

Un es negribētu šo regulējumu atzīt par ierobežojošu plašākā valodas kontekstā. Kā jau teicu, ik pa brīdim mums nākas saskarties ar apgalvojumu, ka, lūk, kāda norma ir ierobežojoša un no tās jau varētu atteikties. Ja mēs būtu ņēmuši vērā šādus iebildumus, kuri no deviņdesmito gadu sākuma ir bijis desmitiem, es neesmu pārliecināta, vai latviešu valodas pozīcijas pašreiz būtu tik stabilas, kādas tās ir. Kā jau teicu, sīkumu nav, viss ir savstarpēji saistīts un pašreizējā valodu konkurences situācijā es neredzu iespējas mīkstināt esošo likumdošanu, lai tiešām jūtami neapdraudētu latviešu valodas pozīcijas.

A. Kučs.

Jūs jau daļēji atbildējāt. Bet tad varbūt... arī bijušais iekšlietu ministrs Šadurskis pagājušajā reizē mums drusciņ skatot plašāk par šo apstrīdēto normu arī izteica

viedokli, ka nu viņa tas vēlmais modelis būtu tomēr, ka šis valodu regulējums, ja mēs runājam arī par Eiropas Savienības valodām, ka viņš būtu tomēr fleksiblāks un ka būtu arī, pieņemsim, kādi ne tikai griesti, bet arī minimums, kas studentiem jāapgūst svešvalodā. Un vai jūsprāt šī 1/5 daļa, kas mums šobrīd ir, 20 procenti likumā... ja mēs nerunājam par kopīgajām studiju programmām... vai viņa nodrošina Latvijas studentu, ka jūs jau teicāt, konkurētspēju globālajā pasaulē, iekļaušanos akadēmiskajā telpā kopējā?

I. Druvieta.

Jautājums tāpat ir par šo obligāto angļu vai arī citā Eiropas Savienībā docējamo kursu vai kredītpunktu īpatsvaru. Šādu domu es esmu atbalstījis jau vairākus gadus, jo, tik tiešām, mēs zinām, ka kaut arī, protams, mūsu studenti lielākoties studē multilingvāli, joprojām ir programmas, kuras ir iespējams absolvēt, neatjaunojot savas svešvalodu zināšanas. Tur vēl pagaidām ir pārāk lielas iespējas individuāliem izņēmumiem.

Jā... es arī piederu pie tiem, kas pieļāva iespēju noteikt šo svešvalodā docējamo kursu īpatsvaru kā obligātu, tāpat šo normu it kā pagriezt otrādi... nevis 20 procentus atļaut, bet tos noteikt par obligātiem... Bet pašreiz beidzamajos divos gados ir ļoti jūtami ir mainījusies situācija saistībā ar multilingvismu augstākajā izglītībā. To mēs visi kā mācību spēki jūtam. Aizvien plašāka starptautiskā apmaiņa, aizvien plašāka pieeja literatūrai angļu valodā, arī vieslektoru institūta plašāka attīstība... Pašreiz pie šīs problēmas būtu jāatgriežas vēlreiz, iespējams, jāskar šis regulējums no jauna saistībā ar situāciju, kāda pašreiz ir izveidojusies un iespējams, ka jāatrod cits formulējums, jo skaidrs, ka studijas tikai latviešu valodā, tāpat kā mācības tikai latviešu valodā skolā būtībā jau ir vakardiena. Mums ir jāatrod formulējums, es pašreiz neņemšos tādu izveidot, ka pamata mācību un studiju valoda nenoliedzami ir valsts valoda, latviešu valoda, bet, protams, lai mūsu studenti un absolventi iekļautos starptautiskajā apritē, lai tie būtu gan konkurētspējīgi, gan spriestspējīgas personības, svešvalodu klātbūtnei būtu jābūt par pašsaprotamu.

A. Kučs.

Paldies.

I. Ziemeļe.

Paldies tiesnesim Kučam. Tiesnesis Gunārs Kusiņš. Lūdzu!

G. Kusiņš.

Druvietes kundze, es jums gribēju pajautāt... nedaudz izvērst jūsu domu attiecībā uz Augstskolu likuma 5. pantā ietverto augstskolu pienākumu izkopt un attīstīt valsts valodu.

Sakiet, lūdzu, vai jūs varētu minēt kaut kādus piemērus, kādas darbības tad varētu atzīt par tādām, ka augstskola šo pienākumu pilda. Jūs jau savā viedoklī izklāstījāt dažus, bet tad es gribētu, lai vairāk konkrētības. Kādus pasākumus tad varētu atzīt, ka augstskolas izpilda šo pienākumu? Paldies.

I. Druvieta.

Pats galvenais būtu tas, ka valodu nevar attīstīt un izkopt, ja to nelieto. Tātad tas ir pamata nosacījums. Tam būtu jāattiecas gan uz augstskolas pārvaldību, gan uz augstskolas vidi, gan arī uz augstskolas studējošo un akadēmiskā personāla iesaisti valsts valodas īstenošanas procesā. Kā zināms, mums ir valsts valodas īstenošanas pamatnostādnes, kas pašreiz arī tiek atjaunotas, tur ir vesela nodaļa par sabiedrības līdzdalību, par to, ko ikviens no mums var darīt, lai likums tiešām tiktu iedzīvināts praksē. Tātad valodas lietošana, nevis izvairīšanās no tās, ir kā pats pirmais princips.

Valodas izkopšana. Es runāju tieši par to formulējumu, kas ir likumā. Tur varēja izmantot arī citus darbības vārdus. Dalība terminoloģijas veidošanā, kas nav atkal atsevišķu terminologu, bet visas sabiedrības, īpaši akadēmiskās inteliģences, uzdevums, spēja par savu nozari, par savu augstskolu, par savu programmu stāstīt plašākai sabiedrībai un to darīt valsts valodā, ne tikai valsts valodā, bet pilnīgi noteikti valsts valodā... arī studentiem ievērojot normu, ka tad, ja viņu studiju laiks pārsniedz noteiktu posmu, tomēr būtu jāsniedz priekšzināšanas latviešu valodā un studentiem, kas nāk no Latvijas, nodrošinātu latviešu valodas prasmes pilnveidi. Jo varam pieņemt principu ārzemnieks samaksās naudu, iegūs izglītību, aizbrauks... bet Latvijas studenti visticamāk, paliks Latvijā, darbosies mūsu valsts labā un pastāv risks, ka šajā studiju posmā, kas varētu notikt šajā konkrētajā gadījumā krievu valodā, viņi varētu zaudēt savu valodas attīstības līmeni.

Atkal ir ābece patiesība, ka neformālajās attiecībās, kā zināms, valsts valoda nebūt nav dominējošā, krievu valodas lingvistiskā pašpietiekamība ir realitāte, kultūrtelpa krievu valodai ir ļoti plaša, tad paliek jautājums, kā šie studenti tad pilnveidos savas latviešu valodas zināšanas, jo augstskolā nepietiek ar to, ko līdz šim ieguvis skolā, kaut arī viņš gala pārbaudījumu būtu nokārtojis augstā līmenī. Un ja augstskolas īsteno šos nosacījumus un ja ir arī... kas ir ļoti svarīgi, šī labvēlīgā attieksme pret latviešu valodu... tad šis 5. panta nosacījums tiek izpildīts.

I. Ziemele.

Paldies tiesnesim Kusiņam. Tiesnesis Aldis Laviņš. Lūdzu!

A. Laviņš.

Druvietes kundze, es jums vēlētos vaicāt šādu jautājumu. Šajā tiesas sēdē mēs esam uzklāstījuši profesoru Vētras kungu un arī bijušo izglītības un zinātnes ministru Šadurska kungu... un viņi pieskārs jautājumam attiecībā uz kontekstu, kādā šīs apstrīdētās normas darbojas. Vētras kungam bija viedoklis, ka šīs normas būtu vietā pirms desmit gadiem, savukārt Šadurska kungs minēja, ka šīs normas ir precīzi šobrīd, šodien vajadzīgas, lai stiprinātu valsts valodu augstākās izglītības pakāpē. Kāds būtu jūsu viedoklis šajā jautājumā?

I. Druvieta.

Paldies. Jūs pieminējāt aspektu, par kuru es arī ar dažiem teikumiem darbojos savas runas sākumā.

Mēs nedrīkstētu ļauties šim iluzorajam priekšstatam, ka šo trīsdesmit gadu laikā latviešu valodas pozīcijas ir tiktāl nostiprinājušās, ka mēs jau varētu sākt domāt par valodas normu liberalizāciju. Šādi ieteikumi ir bijuši. Tie nav atbalstīti un, manuprāt, pareizi, jo pašreiz mēs varam runāt par pat vēl daudz asāku valodu konkurenci, nekā tas bija... labi, teiksim, pirms gadiem desmit... tāpēc, ka gan šīs tālmācības, gan globālās kultūras un informācijas telpas iespējas saņemt ziņas citās valodās ir daudz plašākas, iedzīvotāju valodu prasme arī ir uzlabojusies, mūsu studenti ir atvērti pasaulē. Tātad, šis te risks valodu nomainībai noteiktā jomā tātad augstākajā izglītībā un zinātnē ir pat lielāks nekā pirms desmit gadiem.

Pilnīgi noteikti nevarētu teikt, ka ir pienācis brīdis, kad mēs jau varam sākt domāt par mūsu valsts valodas politikas kursa radikālu vai mazāk radikālu maiņu. Vienmēr ir bijušas diskusijas par to, vai augstākā izglītība vispār ir joma, kur būtu jānosaka jebkādi ierobežojumi valodu lietošanā. Manuprāt, apgalvojumi, ka tas ir pats par sevi saprotams, vārda brīvības, akadēmiskās brīvības un augstskolu autonomijas ietvaros — kritiku neiztur.

Valodas politika ir sava politikas nozare, kas noteikti nebūtu ignorējama arī šādā vispārēju tiesību kontekstā, un līdz ar to es varētu teikt, ka, ja man nu būtu jāpiekrīt vienam no cienījamajiem kolēģiem, tad acīmredzot es varētu pievienoties Kārļa Šadurska argumentācijai — tieši pašreiz ir sperts īstais solis īstajā virzienā un to mēs varam pateikt tikai vispusīgi izanalizējot visu šo fonu jeb tā saukto kontekstu. Un tas arī tiek darīts. Mūsu rīcībā pašreiz ir jau jaunākā valodas situācijas monitoringa dati, kas tiks publicēti rudenī, bet dati jau pieejami man ir un varu teikt tā, ka, protams, ir progress zināmās jomās, valodas prasmē un tamlīdzīgi... bet valodas lietojums, it īpaši lingvistiskā attieksme, joprojām stāv uz vietas vai arī dažās nozarēs ir ar atpakaļejošu tendenci.

A. Laviņš.

Paldies. Un nākamais jautājums būs... Vai piekrītat jau tiesas sēdē izskanējušai tēzei, ka pamatizglītības pakāpē valsts valodas lietojumam būtu jābūt visnotaļ plašam, vidējās izglītības pakāpē — tas var būt nedaudz liberālāks, savukārt augstākās izglītības pakāpē — tas var būt vēl liberālāks, teikšu to tā. Vai piekrītat tādai tēzei?

I. Druviete.

Īsā atbilde būtu, ka tas nav tik vienkārši. Es noteikti nepiekrīstu šim apgalvojumam par vidējās izglītības posmu, jo, kā zināms, vidējo izglītību, īpaši saistībā ar jauno iedzīvotāju pieeju iegūst skolēni, kuri savu nākotni saskata saistībā ar augstskolu un augstākā izglītība... inteliģents cilvēks nav iedomājams bez augsta līmeņa valsts valodas prasmes, un augstskola jau ir likumīgs posms šajā izglītības ieguves ķēdē.

Es domāju, ka mums ir, nenoliedzot bērna dzimtās valodas attīstības nepieciešamību, latviešu valodas vide jārada jau no bērnudārza, pamatskolā mums tomēr ir jāpiedāvā šī iespēja fakultatīvi apgūt arī bērna dzimto valodu un kultūru, bet vidusskola kā starpposms ceļā uz augstskolu, varētu būt ar daudz augstāku latviešu valodas prasmes procentu.

Par augstāko izglītību... kā jau teicu, augstākā izglītība jau nav tikai individuāls labums, tas nav tikai peļņas avots augstskolām, gan valsts, gan arī privātajām augstskolām, tas ir arī ieguldījums sabiedrības attīstībā, ne tikai ekonomikas, bet arī sabiedrības kultūras... jā, arī daudzkārt noliegtās valsts nacionālās identitātes attīstībā un tādēļ arī saistībā ar šodien apspriežamajiem grozījumiem valsts valoda nekādā gadījumā nebūtu aizstājama ar starptautiski plašāk lietotu valodu, ja mēs domājam par to ka tomēr speciālists pirmām kārtām jāgatavo savai valstij, konkrētai valodas situācijai turklāt.

A. Laviņš.

Paldies.

I. Ziemeļe.

Paldies tiesnesim Laviņam. Tiesnesim Kučam vēl daži jautājumi. Lūdzu!

A Kučs.

Tātad nedaudz atgriežoties pie augstskolu autonomijas. Jūs teicāt, ka... ja es pareizi sapratu, ka augstskolu autonomiju nevajadzētu asociēt ar valodas izvēles brīvību. Un tāpēc man tas jautājums būtu tāds... Vai, jūsuprāt, augstskolas autonomija ietilpst arī augstskolas tiesības veidot studiju programmu kādā valodā? Vai, jūsuprāt, augstskolai nav šādu tiesību, un tas neietilpst augstskolas autonomijā?

I. Druviete.

Augstskolas autonomija, ka zināms, ir koncepts, par kuru arī Latvijas telpā mums tuvākajā laikā ir paredzamas plašas diskusijas, un grūti pateikt, kā valodas jautājums attīstīsies tieši šādā konceptā. Pilnīgi skaidrs, ka augstskolām ir akadēmiskā autonomija, tātad tās ir brīvas savu ideju izpaušanā, radošumā, nedrīkst būt pakļautas cenzūrai un var arī veidot savas studiju programmas. Bet neaizmirsīsim, ka Latvijā mums valsts dibinātajās augstskolās joprojām ir noteiktas valsts finansētās studiju vietas, programmas tiek licencētas, programmas tiek akreditētas, tās izvērtē gan sociālie partneri, gan darba devēji, gan studējošie, tātad augstskolas pilnīgi brīvas savu programmu veidošanā, nenoliedzami, nav.

Runājot par valodu. Kā jau teicu, par šo jautājumu ir atšķirīgi viedokļi arī to speciālistu vidū, kas tieši darbojas ar valodām augstākajā izglītībā gan Eiropas telpā, gan arī citur pasaulē. Bet man šķistu, ka ir pamats domāt tieši tādā virzienā, ka augstskolas veido sabiedrības inteliģenci, ka augstskolas nosaka valsts attīstības virzienu, līdz ar to arī valsts valodas politikas virzienu, un ka tieši valodas jomā šajā gadījumā ir šī augstākā vērtība, lai šī individuālā akadēmiskā brīvība nenonāktu pretrunā ar visas sabiedrības interesēm un valsts virzību. Un tostarp arī to, kas ir iekļauts valsts pamatlikumā, Latvijas Republikai it īpaši ar savu unikālo trīsreizējo valodas pieminēšanu Satversmes preambulā, tas varētu būt nosacījums, kam augstskolām būtu jāpakļaujas, lai varētu īstenot citus savus akadēmiskās autonomijas aspektus.

A. Kučs.

Ja es pareizi sapratu to... tad jūs teicāt, ka šis jautājums ir diskutabls, bet tātad tas varētu ietilpt, bet tad būtu jautājums par ierobežojumiem un viņu samērīgumu.

I. Druviete.

Es drīzāk gribētu teikt, ka šajā gadījumā tas ir nosacījums, ar kuru augstskolām ir jāērēķinās tās akadēmiskās autonomijas principu izvērtēšanā. Manuprāt, valsts valoda ir augstākā vērtība, tā tiešām saistās ar nacionālo identitāti, kas nebūt nav arhaisks koncepts, tas joprojām ir aktuāls un būs vēl aktuālāks. Un līdz ar to valsts valodas stiprināšana arī jomās, kur tas šķietami varētu likties ekonomiski neizdevīgi vai dažiem liberāli noskaņotiem domātājiem principā atrauts no vārda brīvības, nebūtu pamata, te es gribu izteikt kategorisku viedokli. Bet es uzskatu, ka, lai nu ko, bet valodu lietojumu augstskolās valstij ir tiesības un pat pienākums regulēt.

A. Kučs.

Paldies. Un vēl viens jautājums saistībā ar šo grozījumu pieņemšanu, kur jūs arī bijāt klāt. 17. aprīļa sēdē... es atgādināšu, protams, ir pagājuši jau divi gadi... grūti atcerēties, ko mēs esam divus gadus atpakaļ teikuši... Tātad diskutējot par valodas

prasībām mācībspēkiem, ārvalstu mācībspēkiem, jūs teicāt komisijā, ka “arī ārvalstu profesori veido daļu no akadēmiskā personāla elites, nosaka pētījumu virzienus arī visas augstskolas mērogā un tādēļ nav pieļaujama viņu atbrīvošana no valsts valodas prasmes prasībām”. Un man tāds jautājums, vai jūs joprojām tā uzskatāt, un vai jūs nesaskatāt, ka šāda prasība arī ierobežo iespējas, ja tā var teikt, augstskolu internacionalizācijas iespējas un iespējas piesaistīt ārvalstu mācībspēkus?

I. Druvieta.

Paldies par šo jautājumu. Jā, es joprojām tā uzskatu. Cita starpā joprojām uzskatu, ka arī augstskolu rektori, neatkarīgi no augstskolas dibinātājiem, nebūtu atbrīvojami no valsts valodas prasībām. Bet attiecībā uz profesūru... profesors jau nav tikai viena kursa docētājs, kurš nolasa savu lekciju un iziet no auditorijas nesaistīti ar akadēmisko dzīvi, nesaistīti ar sociālo dzīvi, atrauti eksteritoriāli no Latvijas sabiedrības un tādēļ valstīs, kas saprot nepieciešamību sabalansēt šo internacionalizācijas multilingvālo aspektu, respektīvi, nodrošināt... tagad ir tāds termins “paralēllingvisms”, augstākajā izglītībā, tomēr neatbrīvo no valsts valodas prasmes akadēmiskos mācībspēkus. Ir diskutējams, vai šāda prasība ir izvirzāma jau tad, kad šī persona tiek ievēlēta, vai arī ir nosakāms termiņš. Tiesa gan, neviens nav varējis atbildēt uz jautājumu, kas notiek tad, ja šis mācībspēks attiecīgajā termiņā šo valodu neapgūst, bet šeit es vēlreiz gribu atgādināt, ka mums taču nav ierobežojumu ārvalstu zinātnieku pieņemšanai darbā par pētnieku un pētnieks drīkst piedalīties arī akadēmiskajā darbā. Mums nav ierobežojumu pagarināt mācībspēku līgumu pat divas reizes, tātad uz četriem gadiem. Es joprojām uzskatu, ka šis statuss kā ievēlētam profesoram, docentam, asistentam, nevis viesprofesoram, vieslektoram, viesasistentam tomēr uzliek daudz nopietnākus pienākumus, tostarp arī dalība vēlētajās institūcijās... nu, kaut vai domēs, senātā, tas neatbrīvo no pienākuma informēt par sava pētījuma rezultātiem plašāku sabiedrību... Tātad joprojām... jā... neredzu pamatu atteikties no šīs prasības par valodas pārbaudes un valodas zināšanu nepieciešamību viesprofesoriem, un šie apgalvojumi, ka mēs tādējādi kavējam mūsu augstākās izglītības sistēmas internacionalizāciju, lielā mērā ir nepamatoti, jo ir šīs paralēlās iespējas ārvalstu mācībspēku piesaistei un arī mūsu apmaiņas programmas nodrošina šīs īstermiņa vizītes... tātad šie spēki nebūt nav vienādi... mums ir iespējas nepārkāpjot ne tikai Valsts valodas likumu, bet arī valsts valodas politikas pamatprincipus, nodrošināt studiju internacionalizāciju šī vārda labākajā nozīmē.

A. Kučs.

Paldies.

I. Ziemele.

Paldies tiesnešiem par jautājumiem. Tagad es dodu vārdu tātad pieteikuma iesniedzēju pārstāvei Inesei Nikuļcevai arī jautājumiem. Lūdzu!

I. Nikuļceva.

Paldies. Paldies, Druvietes kundze, par to skaidrojumu, ko jūs sniedzāt par Augstskolu likuma 5. pantu un jūs patiešām sniedzāt tādu ļoti izvērstu skaidrojumu, kādi augstskolām būtu pienākumi, tostarp arī nodrošināt latvisku vidi un tostarp nodrošināt latviešu valodas apmācību un tamlīdzīgi.

Un tad šajā aspektā man būtu tāds jautājums no divām daļām. Vienkāršoti jautājums ir tāds, sakiet, lūdzu, vai, jūsuprāt, tad nepietiktu ar augstskolu likuma 5. pantu? Vai būtu nepieciešama vēl tā apstrīdētā norma, kas ir iekļauta 56. pantā, proti, liedzot vietējiem studentiem veidot programmas Eiropas Savienības dalībvalstu valodās un ne Eiropas Savienības dalībvalstu valodās vispār liedzot veidot studiju programmas. Vai nepietiktu ar šo Augstskolu likuma 5. pantu, atļaujot augstskolām pašām izvēlēties to, kādā veidā viņas sasniedz tos mērķus, kas ir šajā 5. pantā. Un tās divas apakšlietas, ko es vēlētos sadzirdēt, vai tie divi apakšjautājumi... vai jūs varētu atbildēt attiecībā uz vietējiem studentiem, uz Latvijas studentiem un attiecībā uz ārvalstu studentiem?

I. Druvieta.

Paldies. Par Latvijas un ārvalstu studentiem es tikai gribētu atgādināt to, ka ikvienam Latvijas valstspiederīgajam ir tiesības studēt jebkurā programmā, kas tiek īstenot Latvijā. Tāpēc tāds strikts dalījums ārvalstniekos un Latvijas valstspiederīgajos praktiski realitātē tikpat kā nepastāv.

Runājot par jūsu jautājumu. Vai es pareizi sapratu, ka tas vedina uz domu vispār atteikties no jebkāda studiju valodas reglamentējuma, atstājot tikai šo 5. pantu? Vai es jūs pārpratu?

I. Nikuļceva.

Nē, būtībā jūs nepārpratāt, jā. Tāds ir jautājums.

I. Druvieta.

Tam gan es nevarētu piekrist tāpēc, ka, ko nozīmē šie 5. panta vārdi “attīsta un izkopj valsts valodu”... es te precīzi... jā... “izkopj un attīsta valsts valodu”. Redziet, izkopt un attīstīt valodu jau var arī tad, ja studijas notiek jebkurā citā valodā. Tos varētu uzskatīt par diviem pilnīgi atrauciem darbības laukiem, teiksim, novedot līdz absurdam. Var būt tā, ka augstskola nodibina, piemēram, latviešu valodas departamentus, kuri

nodarbojas ar terminoloģiju, kas nodarbojas ar valodas mācīšanu, un tas pilnībā neietekmē visu pārējo augstskolas vidi.

Šis 5. pants ir deklaratīvs. Te nu man arī jāatgādina, kas notika šajā Saeimas sēdē, kuru pieminēja arī Kuča kungs. Tika izvirzīti vairāki priekšlikumi, un šis 5. panta grozījums tika atbalstīts, bet netika atbalstīts nākamais, kas tiešām pilnībā paredzēja šo valodu lietojumu liberalizāciju. Un sēdē es arī atgādināju, ka valodu nevar glābt ar skaistiem vārdiem par tās nozīmi, par to, cik svarīgi ir to izkopt un attīstīt, bet valoda ir reāli jālieto, valoda ir jāattīsta tieši studiju un zinātnes procesā, citādi mēs vienmēr atradīsim attaisnojumu un pierādījumu, ka, lūk, augstskola, protams, valodu izkopj un attīsta, bet tam nebūs ietekmes uz studiju procesu un līdz ar to arī uz latviešu valodas funkcionēšanu sabiedrībā. Tā.

I. Nikuļceva.

Paldies. Es varbūt mazliet tad vēl gribu precizēt šo jautājumu. Bet vai jūsuprāt būtu pieņemama situācija, ka augstskolām ir pienākums mācīt visiem studentiem latviešu valodu... bet tajā pašā laikā ir pilnīga brīvība studiju programmu valodas noteikšanā.

I. Druviete.

Tomēr nē. Latviešu valodas mācīšana būtu nepieciešama ārvalstniekiem, jo viņi tomēr studē Latvijas Republikā, viņi tomēr tā vai citādi, kā mēs to arī uzsveram mūsu apmaiņas studiju bukletos, viņi būs Latvijas vēstneši pasaulē, un nebūtu pieļaujama situācija, ka viņi iegūst tikai zināšanas, bet būtībā eksteritoriālas... viņiem nav nekādas saiknes ar Latvijas valsti, kas tomēr šajā trīs četru gadu vai ilgākā laika periodā būtu tikai dabiska un pareiza.

Un runājot par pašiem studentiem, Latvijas valstspiederīgajiem, ja mēs īpaši izdalām šo grupu, kaut, manuprāt, tas ir diezgan sarežģīti, šiem studentiem latviešu valodas apguve var notikt tikai studiju procesā, tieši tāpat kā skolās mēs neapmierināties tikai ar latviešu valodas mācīšanu kā priekšmetu, jo šis princips darbojas tikai tad, kad ir ļoti spēcīga ārējā valodas vide. Tas arī bija viens no principiem, kāpēc nu jau gandrīz pirms 30 gadiem, ja mēs izvēlējamies šo valodas un satura saistīšanas principu. Un augstskolai ir tieši tas pats. Nevar atraut kursu saturu no to īstenošanas valodas, jo tur ir ne tikai terminoloģija, kas protams, ir galvenais. Tur ir arī specifiskās zinātnes valodas stilistika, tur ir zināmā mērā pēctecības zināšanās, arī atsauces uz vietējiem avotiem, kas ļoti lielā mērā ir latviski. Tātad, manuprāt, šāds risinājums varētu būt tikai tīri deklaratīvs. Tas neatstātu reālu ietekmi uz valodas situāciju kopumā.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies par šo atbildi.

Tad es vēlos vēl uzdot citu jautājumu. Ja es pareizi sapratu jūsu viedokli, tad jūs noteikti nenoliedzat un piekrītat tam, ka, lai būtu augsti sasniegumi zinātnē, tad būtu nepieciešams piedalīties arī tajā kopējā Eiropas telpā un tātad lietot arī gan zinātnē, gan izglītībā citas valodas. Cik es sapratu jūsu viedokli, tad tas netiek noliegts. Tad es vēlētos pajautāt par tām valodām, kas nav Eiropas Savienības valodas. Vai jūs redzat arī šīm valodām kaut kādu vietu? Un es vēlētos jūs lūgt neatbildēt attiecībā uz krievu valodu, jo... nu par krievu valodu mēs esam ļoti daudz jau šeit runājuši... bet Eiropas Savienība... vai, pareizāk sakot tās valodas, kas nav Eiropas Savienības valodas ir daudz vairāk. Tur nav tikai krievu valoda, tur ir varbūt arābu, vai japāņu vai ļoti daudzas citas valodas, kas arī pasaulē tiek lietotas.

I. Druviete.

Jā. Mēs tiešām pašreiz runājam par divām lielām grupām. Tātad Eiropas Savienības valodas un visas pārējās valodas. Tā arī ir pareizā pieeja, kuru es atbalstu.

Tātad atbildot uz jūsu jautājumu, es gribētu teikt, ka šāda situācija nebūtu vēlama. Vai tā ir iespējama?... Grūti pateikt. Tādā gadījumā mums būtu jārunā vai nu par kādas augstskolas... franšīzi vai, iespējams, kādas filiāles dibināšanu, bet tas Latvijā nav iespējams. Nevajadzētu izvirzīt, iespējams, tikai hipotētiskus konceptus, piemēram, runājot par to, vai Latvijā varētu būt mācības, piemēram, ķīniešu vai arābu valodā. Es atgādinu, ka mēs runājam par augstāko izglītību nevis par valodu kursiem vai valodu kultūras studijām. Tātad pašreiz mana atbilde būtu, ka nē, ka mums tomēr augstākās izglītības saturs būtu jānodrošina Eiropas Savienības valodās, pirmām kārtām, valsts valodā.

I. Nikuļceva.

Paldies. Un tad vēl viens tāds īss precizējošs jautājums. Sakiet, jūs atsaucāties uz Eiropas Savienības kopējo izglītības telpu. Es iepriekš jautāju arī Izglītības un zinātnes ministrijas pārstāvjiem un īsti nesaņēmu atbildi. Kas tā tieši par Eiropas Savienības kopējo izglītības telpu, jo es, protams, zinu, piemēram, Boloņas procesu, bet tur ir daudz vairāk dalībvalstu. Vai jūs varētu raksturot, ko jūs tieši saprotat ar to Eiropas Savienības kopējo izglītības telpu, un, ja jūs varat, tad minēt arī kādus dokumentus.

I. Druviete.

Jā. Par kopīgo Eiropas Savienības izglītības telpu mēs runājam no 2018. gada sākuma. Sadzīvē šis koncepts ir pazīstams ar terminu "Makrona iniciatīva". Īsumā. Šī iniciatīva, kuru ļoti ātri atbalstīja Eiropas Komisija un arī izsludināja pirmo uzsaukumu

šo Eiropas universitāšu alianšu veidošanai, bija jau 2018. gada rudenī. Un, īsi sakot, ir doma par visu Eiropas universitāšu sadarbības stiprināšanu, it īpaši uzsverot tā sauktās ekselences universitātes, kas veidotu to ne tikai kopīgo studiju programmas, nodrošinātu studentu apmaiņu, bet darbotos arī zinātnē, strādājot pie jautājumiem, kas ir kopīgi visai Eiropai.

Un pirmajā uzsaukumā 54 alianšu konkurencē uzvarēja 17 alianses, 2 Latvijas augstskolas — Latvijas Universitāte un Latvijas Mākslas akadēmija — arī iekļuva starp tām un pašreiz norisinās darbs, lai 2022. gada beigās būtu pilnīgi skaidrs šis Eiropas kopīgās augstākās izglītības telpas koncepts un kā jau teicu, Latvijas Universitāte pašreiz ir iesaistīta sešās zinātniski pētnieciskajās laboratorijās, kas attīsta pamatvirzienus dažādās nozarēs, tostarp arī Eiropas augstskolu multilingvismu ieviest universitātes vadībā, Latvijas Universitāte Valensija, Palermo..... strādā pie šī koncepta, kas ļoti tieši saistās arī ar mūsu šīsdienas tematu.

Un, jā, protams, šajā gadījumā ir runa par to, ka Eiropas augstākās izglītības elpa tiek veidota paralēli gan ASV, gan NVS valstu, gan arī Ķīnas augstākās izglītības telpai, šādi stiprinot Eiropas konkurētspējību šajā sarežģītajā ekonomiskās attīstības laikmetā. Augstākā izglītība — kā arī ekonomikas, kā kultūras identitātes dzinējspēks.

I. Nikuļceva.

Paldies par atbildi. Es neesmu pārliecināta, ka es sapratu. Tikai mazliet precizējot. Tātad es saprotu, ka tā nav tieši Eiropas Savienības dalībvalstu augstākās izglītības telpa, bet tur ir plašāks dalībvalstu loks. Vai tā ir?

I. Druvieta.

Tieši Eiropas Savienības dalībvalstu telpa. Tur nav Norvēģijas, Islandes un kopš beidzamajiem notikumiem tur nav arī Apvienotās Karalistes.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies, jums par atbildēm uz jautājumiem.

I. Ziemeļe.

Tā. Paldies tātad arī Nikuļcevas kundzei par jautājumiem. Tagad Saeimas pārstāvim Sandim Bērtaitim arī ir iespēja uzdot jautājumus profesorei Druvietai. Lūdzu!

S. Bērtaitis.

Jā. Paldies. Būs vairāki jautājumi, ko es vēlētos Druvietes kundzei uzdot.

Pirmais jautājums. Sakiet, lūdzu, kāds ir jūsu viedoklis. Vai valsts valodas lietošanas prasības augstākās izglītības jomā varētu aizstāt ar valsts valodas papildu

apmācību? Nu... nezinu... pieņemsim, papildu kursi tiktu rīkoti augstskolās un vai tas būtu pietiekami efektīvi aizstāt šo te valodas lietošanu pašā lietošanas procesā?

I. Druvieta.

Nē. Jo ikvienu mācību sastāvdaļa ir pārbaudījums, eksāmens, kas arī apliecina, ka šīm mācībām ir bijis rezultāts. Un, ja jūs domājat, vai mums ir iespējas aizstāt šo valsts valodas prasmes pārbaudi kā aizstājēju šīm valodas apmācībām, tad noteikti nē. Tie ir divi dažādi procesi.

Bet parasti vienmēr jebkuri valodas kursi, jebkuras valodas mācības beidzas ar pārbaudījumu. Es pagaidām neredzu iespēju ne šos procesus sapludināt, ne aizstāt.

S. Bērtaitis.

Paldies. Tad nākamais jautājums. Ja salīdzina vispārējo izglītību ar augstāko izglītību tieši valodu reglamentācijas jomā, vai jūsu skatījumā augstākās izglītības tātad gadījumā ir kāda specifika tieši attiecībā uz valodu reglamentāciju attiecībā pret vispārējās izglītības reglamentāciju?

I. Druvieta.

Specifika varētu būt reducējama uz multilingvisma īpatsvaru, bet, kā jau es teicu, šis vienotās izglītības koncepts tomēr ir nozīmīgs. Augstākā izglītība gluži vienkārši ir viena izglītības posma daļa, un tādēļ pamatprincips noteikti ir vienots, kā mēs īstenojam konkrēti instrumentāli valsts valodas īpatsvara stiprināšanu katrā izglītības posmā, tas jau ir detalizēti noteikts citos tiesību aktos un tas arī ir programmu jautājums, kur jau mēs redzam pavisam sīku sadalījumu. Bet augstākajā izglītībā mums nav tik stingras reglamentācijas kā tas ir, piemēram, pamatizglītībā. Augstākajā izglītībā mēs šo multilingvisma principu ieviešam privāti, nenosakām izņemot gadījumu, ja hipotētiski tiešām tipiski šis obligātais procents studijām svešvalodā, augstākajā izglītībā mēs ievērojam principu, kā tādu, šeit atvēlot pietiekami lielu rīcības brīvību mācībspēkam, pašam studentam, programmas direktoram, citiem iesaistītajiem.

S. Bērtaitis.

Jā, Paldies. Tad nākamais jautājums. Šajā tiesvedības laikā tātad tika apspriesta augstskolas iesaiste zinātniskās jaunrades procesā, un tātad tika atsevišķi viedokļi izteikti ļoti liberāli, ka šī augstskolu iesaiste zinātniskajā jaunradē ir bez atbildības par konstitucionālo vērtību aizsardzību, piemēram, valsts valodas aizsardzību. Kāds ir jūsu viedoklis? Vai jūs tam piekrītat, vai nepiekrītat? Vai šī zinātniskā jaunrade ir brīva no atbildības par konstitucionālo vērtību aizsardzību konkrētajā gadījumā valsts valodas aizsardzību?

I. Druviete.

Šis nav viegls jautājums. Tas tiešām saistās gan ar zinātniskā darba ētiku, gan arī ar to, vai valstī vispār ir tiesības noteikt nacionālās identitātes stiprināšanas pasākumus. Es teiktu tā, ka pat ja mēs varētu juridiski pierādīt, ka Saeima nenes šādu atbildību... un zinātnieku darbība nav... es domāju, ka tomēr šī morālā atbildība paliek vienmēr. Ikviens cilvēks par savām zināšanām tomēr ir pateicīgs valstij, nevaram noliegt, ka ikviens cilvēks tomēr vismaz teorētiski strādā valsts labā un pilnīgs nacionālais nihilisms arī attiecībā uz savu pētījumu rezultātiem, it īpaši sociālās un humanitārās zinātnēs, kas tomēr ir nacionāli orientētas, nebūtu vēlams.

S. Bērtaitis.

Jā. Paldies. Un pēdējais jautājums. Nedaudz no vēstures.

Tātad šobrīd viena no apstrīdētajām normām ir Augstskolu likuma 56. panta trešā daļa. Un šīs normas pamatredakciju tātad Saeima ieviesa ar grozījumiem Augstskolu likumā 2006. gadā, un šo priekšlikumu attiecībā uz šīs normas pamatredakciju iesniedza Izglītības un zinātnes ministrija, tolaik arī jūs vēl bijāt ministre un arī pati parakstījāt šo priekšlikumu.

Varbūt jūs tad pastāstītu nedaudz par šīm diskusijām... tātad tolaik šīs valodu lietošanas prasības tika attiecinātas tikai uz valsts augstskolām, neskarot privātās augstskolas. Varbūt jūs varat īsi ieminēties, kādas bija šīs diskusijas un konsultācijas tolaik, kad šis valodas ierobežojums tika noteikts uz valsts augstskolām?

I. Druviete.

Jā, tik tiešām, kā jau tas tika minēts, šajā laika posmā tika diskutēts tikai par valsts dibinātajām augstskolām. Ja man jāteic, kādas bija diskusijas, apmēram tādas pašas, kā pašreiz. Kā jau teicu, mēs ļoti lielā mērā pašreiz atgriezāmies pie it kā jau atrisinātiem jautājumiem, kas bija aktuāli gan 1995.–1999. gada periodā, kad tika pieņemts mūsu Valsts valodas likums. Tad par šiem jautājumiem ar jaunu sparū runājām apmēram 2003.–2005. gada periodā.

Argumenti... ir jāteic tā... lielās līnijās ir bijuši tie paši, jau sākot no tādiem čutku līmeņa argumentiem par vārda brīvību, par akadēmisko autonomiju, par to, ka zinātne vispār pārnacionāla... No otras puses, protams, arī norādes uz latviešu valodas situāciju, uz nepieciešamību nepārtraukti uzturēt šo konkurētspēju un, tā kā mēs vienā telpā konkurējam ar divām ekonomiski augstas vērtības valodām, nenoliedzami, mēs to nevaram izdarīt bez juridiskiem instrumentiem, kurus dažkārt mēdz pasniegt kā ierobežojošus. Toreiz bija ļoti nopietna diskusija, bet argumenti pret Augstskolu likuma regulējumu tika noraidīti un pašreiz, kā jūs zināt no 2006. līdz 2018. gadam, tieši par augstskolu mācībvalodu diskusija būtībā nebija. Šis jaunais grozījums atkal ir licis

atgriezties pie šī jautājuma un patiesību sakot, arī pie tās pašas, varētu teikt, mūžīgās argumentu sadursmes, kas ir bijis jau gandrīz pirms divdesmit gadiem.

S. Bērtaitis.

Bet tad sanāk, ka pirms šī 2006. gada, kad notika šī diskusija par šīs valodas lietošanas prasību attiecināšanu uz valsts dibinātām augstskolām, tika skarts un tika apsvērta gan šī augstskolu autonomija, gan akadēmiskā brīvība.

I. Druvieta.

Jā. Tika pieminēts... tika pieminēts, protams, arī ekonomiskais aspekts, bet mūsdienās īpaši jauni argumenti, patiesību sakot, nav parādījušies.

S. Bērtaitis.

Paldies. Man vairāk jautājumu nebūs.

I. Ziemele.

Paldies Sandim Bērtaitim. Tātad arī tiesnešiem uz šo brīdi papildus jautājumi nav radušies.

Līdz ar to es teikšu paldies profesorei Inai Druvietai par piedalīšanos tiesas sēdē.

Un šajā brīdī es pasludinātu tiesas sēdē pārtraukumu uz vienu stundu, bet vienkārši pabrīdinu, ka pēc pārtraukuma mēs uzklaušīsim Konkurences padomes pārstāvi, pēc tam zvērinātu advokātu Jūliju Jerņevu un visbeidzot Teksasas *Southwestern* universitātes profesoru Uģi Gruntmani.

Un šobrīd tātad es pasludinu tiesas sēdē pārtraukumu uz vienu stundu. Atgriežamies 13.35.

(Pārtraukums.)

I. Ziemele.

Lūdzu, sēdieties.

Tātad kā pirms sēdes pārtraukuma tiesa informēja, mēs turpinām ar pieaicināto personu uzklaušīšanu lietā Nr. 2019-12-01.

Un kā nākamo, kuru mēs vēlētos uzklaušīt, es gribētu aicināt Konkurences padomes Juridiskā departamenta direktoru Valentīnu Hitrovu.

Un, Hitrova kungs... jā, es varu apstiprināt, ka man ir gan jūsu personu apliecinošais dokuments un bildes saskan, un arī ir rīkojums par to, ka ir Konkurences padomes amatpersonas pienākumu rīkojums, kur jums ir pilnvara pārstāvēt Konkurences padomi arī šajā, tostarp, tiesas procesā.

Tā... Lūdzu, Hitrova kungs, tātad, kā jūs redzat šo situāciju ar privātajām augstskolām?

V. Hitrovs.

Jā. Paldies, godātā Satversmes tiesa! Paldies par uzaicinājumu sniegt viedokli.

Mēs ilgi domājām, kā mēs varētu respondēt un mēs nonācām pie tā, ka būtiski ir jāsaprot Konkurences likuma... tādu klasisku konkurences tiesību piemērošanas būtību un gadījumus. Un, proti, konkurences tiesības attiecas uz tirgus dalībniekiem. Tirgus dalībnieku Konkurences likuma ietvarā raksturo saimnieciskās darbības veikšana, tādējādi konkurences tiesību un negodīgas konkurences vai vienlīdzīgas konkurences jēdziens būtu uzraugāms starp tādiem tirgus dalībniekiem, kuri veic saimniecisko darbību vai starp tādiem ekonomiskās darbības veicējiem, kuri ir kāda tirgus dalībnieki.

Un līdz ar to ir jāņem vērā, ka skaidrojot, piemēram, valsts augstskolu atbilstību tirgus dalībnieku jēdzienam, Eiropas Komisija 2012. gada paziņojumā "Par Eiropas Savienības valsts atbalstu — tiesību piemērošanu pakalpojumiem ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi" skaidroja, ka valsts izglītība, ko finansē un uzrauga valsts, uzskatāma par darbību, kurai nav saimnieciska rakstura. Šajā saistībā Eiropas Savienības tiesa ir norādījusi, ka valsts, izveidojot un uzturot valsts izglītības sistēmu, kas finansējumu galvenokārt saņem no valsts budžeta nevis no skolēniem vai viņu vecākiem, nevēlas iesaistīties darījumos par atlīdzību, bet īsteno savus pienākumus pret iedzīvotāju sociālajā, kultūras un izglītības jomā.

Un saskaņā ar šo praksi arī gadījumi, kad vai nu studenti vai viņu vecāki, fiziskas vai juridiskas personas kontributē, teiksim, mācību maksas veidā, tas ne vienmēr automātiski klasificētu šādu te pakalpojumu kā saimnieciska rakstura pakalpojumu un joprojām šādi te valsts izglītības sistēmas piedāvātie pakalpojumi netiktu raksturoti kā saimnieciska rakstura.

Un līdz ar to ir jāņem vērā, ka valsts augstskolas, kuras tiek primāri finansētas no valsts budžeta līdzekļiem, nav tādi subjekti, kuri savu darbību veic ar saimniecisko mērķi. Un tāpēc no Konkurences likuma puses vienlīdzīgas konkurences iespējas novērtēšana starp dalībniekiem, kuri atrodas tirgū ar mērķi veikt saimniecisko darbību, tikai starp tādiem tirgus dalībniekiem būtu vērtējamas vienlīdzīgas konkurences iespējas.

Un apzinot tātad... ja mēs esam apzinājuši, kas varētu būt šādas te saimnieciskās darbības veicēji, kas sniedz pakalpojumu tirgū, tad mēs varam nedefinēt, kas ir tas tirgus, kurā tad attiecīgi šie saimnieciskās darbības veicēji, tirgus dalībnieki, operē. Un konkrētais tirgus ir svarīgs tā iemesla dēļ, ka tad var redzēt, kas ir tā konkurences telpa, kurā tātad šie tirgus dalībnieki savstarpēji konkurē un kas ir tie vienlīdzīgie vai nevienlīdzīgie konkurences noteikumi starp šiem tirgus dalībniekiem.

Un konkrētais tirgus pēc būtības ir nedefinējams, ņemot vērā pieprasījumu. Pieprasījumu tirgū veido studenti. Studenti veido savu pieprasījumu pēc... nu, tas sākuma punkts ir konkrēta priekšmeta studijas. Tātad students vēlas studēt vai nu tiesību zinātnes, vai ekonomiku, un tad no preces puses, no konkrētās preces puses, būtu jāizvērtē, vai priekš studenta ir aizvietošanas studijas jurisprudencē ar studijām ekonomikā. Visticamāk, ka nē. Ņemot vērā, kādu profesiju izvēlas students vai plāno izvēlēties students nākotnē, viņam ir nepieciešama noteikta izglītība. Tāpēc visticamāk, ka tāds sākuma punkts, kas raksturo precī, kuru tad piedāvā tirgus dalībnieki tirgū, tātad vismaz sākuma punkts būtu ar studiju priekšmetu.

Tāpatās būtu jānovērtē valoda, vai, piemēram, studējot tiesības angļu valodā, latviešu valodā vai citā valodā, savstarpēji ir aizvietošanas. Un visticamāk, ka jāņem vērā tas, ka, ja mēs skatāmies uz šobrīd esošo situāciju, tad pieprasījumu tirgū veido studenti, kas ir dzimuši pēc 2000. gada. Nu, tad ir jāskatās, vai viņu ieskatā viņiem ir vienlīdz iespēja viņiem studēt vai nu valsts valodā vai nu citā valodā, piemēram, angļu valodā. Bet tas ir tāds vērtējuma jautājums, par ko, piemēram, grūti šobrīd ir izteikties. Bet idejiski tas izejas punkts varētu būt, ka tas ir noteikts studiju priekšmets noteiktā valodā. Noteiktos gadījumos varētu būt tā, ka arī studijas, piemēram, vienā priekšmetā, vai nu tā būtu ekonomika vai nu tiesības, varētu tikt savstarpēji aizvietošanas studentu pusē.

Tātad tirgu veido pieprasījums, un tirgu veido arī piedāvājums. Un piedāvājuma aizvietojamība raksturo to, ka universitātes ne vienmēr piedāvā tikai vienu studiju programmu. Universitātes piedāvā parasti vairāk vai mazāk plašu spektru ar studiju programmām. Līdz ar to nebūtu pamata, no vienas puses, noteikt tirgu kā tikai, piemēram, jurisprudences studijas vai ekonomikas studijas, viņas varētu arī apvienot plašākā tirgū tāpēc, ka tirgū ir vairāki tirgus dalībnieki, kas vienlaicīgi piedāvā tās pašas studiju programmas. No otras puses, visticamāk, nebūtu pamata nedefinēt tirgu kā vienu ļoti plašu tirgu vispār kā augstākā izglītība tāpēc, ka protams, mums ir novirzieni, kas varētu būt... vai nu tas būtu matemātikas novirziens, vai nu tā būtu, teiksim, jurisprudences vai medicīna... tomēr ir kaut kāda veida tāda segmentēšanās pa kaut kādām nozarēm attiecībā no tā, kādu profesiju vēlāk izvēlas students.

Un... es arī klausoties lietas dalībniekus... mēs varētu nonākt pie secinājuma, ka visticamāk studiju programmas dažādās valodās visbiežāk varētu arī nebūt aizvietošanas, savstarpēji aizvietošanas. Līdz ar to tirgus būtu definējams tajā skaitā arī pēc valodas principa.

Un tas, kāpēc ir svarīgi runāt par konkrēto tirgu... tāpēc, ka lietā tiek runāts par negodīgu konkurenci starp augstskolām. Tad jānovērtē, vai tās augstskolas, kurām ir tas privilēģētais statuss, vai viņas atrodas... kurā tirgū viņas atrodas un kādu tad nevienlīdzīgu konkurenci viņas rada citiem tirgus dalībniekiem.

Brīdī, kad ir tātad nedefinēts šis konkrētais tirgus, tad mēs varētu vērtēt, kā jau es minēju, vienlīdzīgas konkurences iespējas. Un šajā tirgū ir arī svarīgi divi tālāk esoši aspekti.

Viens ir attiecīgi speciālās tiesības, kas var tikt noteiktas noteiktiem tirgus dalībniekiem un otrs, kas mūsaprāt vislabāk raksturo valodas lietošanu tieši tirgus definēšanā un Konkurences likuma kontekstā, ir to, ka valoda ir kā tirgu konstituējoša vērtība.

Par speciālajām tiesībām. Tātad novērtējot, vai konkrētajā tirgū pastāv nevienlīdzīgi konkurences apstākļi, jāņem vērā Eiropas Savienības dalībvalstu tiesības konkrētajā tirgū piešķirt publiskajiem vai privātajiem uzņēmumiem ekskluzīvas vai īpašas tiesības, ciktāl to pamato varbūt sociāli ekonomiskie vai nacionālie apstākļi. Tas izriet no Līguma par Eiropas Savienības darbību 106. panta, kur šādas tiesības ļauj noteikt... un proti, ir iespējama situācija, kur tirgū tātad noteiktiem subjektiem tiek noteiktas tiesības sniegt vai nu vienīgajiem šo pakalpojumu, vai sniegt šo pakalpojumu tātad īpašos apstākļos. Tāpēc salīdzinot ar augstskolu konkurenci un salīdzinot viņas savstarpēji, ir jāņem vērā, vai, piemēram, divām augstskolām, kas ir izveidotas ar speciāliem likumiem, vai viņiem nav piešķirtas tieši šādas tiesības, tātad kas ir izņēmums no vispārējās kārtības.

Otrs aspekts, ko es minēju par valodu kā tirgu konstituējošu prasību. Tas ir tas, ka ir jautājums, vai mēs valodas lietošanu kā tādu varam atrisināt ar konkurences tiesībām vai nevaram atrisināt ar konkurences tiesībām, jo, tātad konkurences konkrēto tirgu veido pēc būtības subjektu darbība. Vai nu tas būtu pieprasījuma pusē, studentiem pieprasot pēc noteikta veida studijas un attiecīgi piedāvājuma pusē, tā kā augstskolām sniedzot šo te piedāvājumu un apmierinot šo te pieprasījumu. Un valoda, kādā tas tiek darīts, tā ir drīzāk tāda tirgu konstatējoša prasība, kas ir jāievēro visiem tirgus dalībniekiem, kuri darbojas šajā tirgū. Un tādas tirgu konstituējošas prasības Konkurences padomes ieskatā vislabāk var pārbaudīt un to pamatojumu vislabāk var pārbaudīt atbilstoši Latvijas saistībām, kas izriet no vienotā tirgus izveides. Tātad Līgums par Eiropas Savienības darbību 49. pants, kas noteic tiesības uz uzņēmējdarbību un 56. pants, kas nosaka tiesības sniegt pakalpojumu. Tātad tik brīvi ir iespējas sniegt šos pakalpojumus vienotajā Eiropas Savienības tirgū.

Un valoda, kas attiecas... tātad tā prasība, kas izriet no Augstskolu likuma, ir tātad šīs te darbības un šī te konkrētā tirgus tāda konstituējoša prasība, kuru Konkurences likuma ietvaros... Konkurences padome vērtētu, vai atbilstoši visām šīm te norobežojošajām prasībām, kas definē šo tirgu, vai visiem ir vienlīdzīgas iespējas šajā tirgū strādāt. Ne tik ļoti daudz, vai valoda pati par sevi ir vai nav pamatota prasība strādāšanai šāda tirgu.

Un te, klausoties arī Tieslietu ministrijas pārstāvi, viņa norādīja uz Ministru kabineta noteikumiem Nr. 733, kas noteica valodas zināšanas apjomu, veicot

profesionālo vai amata pienākumus. Tas būtu viens tāds piemērs, kas noteiktu, ka, lai gan mums pastāv saimnieciskās darbības brīvība, mums ir noteiktas valodas prasības, kas ir jāievēro, lai realizētu šo te saimnieciskās darbības brīvību. Un tad ir jautājums, vai Satversmes tiesai, vērtējot Augstskolu likuma darbību un augstskolu tiesības tātad sniegt pakalpojumus, vai šāda te valodas prasība arī nav vērtējama tieši kontekstā ar... kā minēts... ar augstskolu autonomiju vai akadēmiskā brīvība... Vismaz, ja mēs skatāmies no Konkurences likuma, no konkrētā tirgus konteksta, no tāda vienlīdzīga konkurences tiesību noteikumu piemērošanas, tad mēs viņu redzētu tiktāl, kā tādu prasību, kuras pamatotību vislabāk varētu izvērtēt jau skatoties tās atbilstību vienotā tirgus prasībām attiecībā uz uzņēmējdarbības tiesībām veikt brīvi, kā arī sniegt pakalpojumus brīvi.

Minot tātad attiecībā... piebilstot noslēgumā... Pieteikuma iesniedzēji minēja par neatbilstību Līguma par Eiropas Savienību 101. pantam... nokomentēšu, ka tas pants attiecas uz aizliegtu vienošanos prasību, kas šajā gadījumā pavisam nebūtu saskatāma. Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. pantam... tas tuvākais konteksts, ko mēs redzam, būtu tad attiecīgi Līguma par Eiropas Savienības 106. pantu, kuru tad piemērojot ir jāievēro visas konkurences tiesības, tajā skaitā arī tiesības uz... tātad valsts atbalsta tiesības, ko regulē arī Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. pants. Bet, nu, tādu neatbilstību kā tādu mēs nesaskatām.

I. Ziemeļe.

Tas jums tā kā būtu viss šajā stadijā?

V. Hitrovs.

Jā. Paldies.

I. Ziemeļe.

Jā. Labi. Tātad tagad laiks tiesnešu jautājumiem.

Tiesnesis Artūrs Kučs. Lūdzu!

A. Kučs.

Es sākšu ar tādu vispārīgu jautājumu. Vai, jūsuprāt, šis regulējums apstrīdētais, konkrēti 56. panta trešā daļa, vai tas skar... kā jūs redzat... Eiropas Savienības tiesības un konkrēti Konkurences tiesības un vai pieņemot šādus grozījumus, bija jāapspriež šie jautājumi, kā tie atbilst Eiropas Savienības tiesību aktiem?

V. Hitrovs.

Varbūt tādu piemēru minēšu, ka, piemēram, bija jautāts, vai igauņu uzņēmējs, ja es pareizi sapratu to piemēru, vai igauņu uzņēmējs Latvijā var atvērt universitāti un

pasniegt priekšmetus igauņu valodā? Nu, šis jautājums, mūsaprāt, skartu tātad tiesības veikt uzņēmējdarbību un ierobežojums attiecīgi būtu skatāms par Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. un 56. panta konteksta novērtējums. Vai tas no procesa viedokļa... vai tādi izvērtējumi bija jāveic, vai nebija jāveic, tas ir drīzāk jau tāds likumdošanas procesa jautājums. Svarīgi no abiem pantiem, ka... ja gadījumā tiek noteikti ierobežojumi veikt uzņēmējdarbību, tad nu viņi ir atbilstoši un pamatoti. Nu, tad ir jautājums par valodas lietošanu. Vai valodas lietošana ir pietiekoši pamatota, lai varētu ierobežot šādu te brīvu kapitāla un pakalpojumu sniegšanas brīvību, kas būtu ar pārrobežu efektu... vai igauņu uzņēmējs... Jo, tas, ko, mēs varbūt centāmieš atbildēt, ir nevis vai igauņu uzņēmējs var Latvijā dibināt igauņu skolu un pasniegt igauņu valodā, bet drīzāk, vai jebkurš uzņēmējs, vai tas būtu Latvijas uzņēmējs, vai Igaunijas uzņēmējs, vai viņš var atnākt Latvijā un nodibināt augstskolu un nodarboties ar uzņēmējdarbību, kas ir atbilstoša Augstskolu likumam, tātad, kas izpilda visas Augstskolu likumā noteiktās prasības.

Tāpēc jautājums ir nevis vai igauņu uzņēmējs var nodibināt igauņu valodā augstskolu, bet vai igauņu uzņēmējs var nodibināt augstskolu tāpatās kā jebkurš uzņēmējs Latvijā nodibināt augstskolu, kas atbilstu Augstskolu likumā noteiktajām prasībām.

A. Kučs.

Tad... jā, jūs jau ieskicējāt šo jautājumu... Es sapratu no jūsu teiktā, ka attiecībā uz valsts augstskolām un, ņemot vērā Eiropas Komisijas skaidrojumu, viņas nebūtu uzskatāmas par saimnieciskās darbības veicējiem. Kā tas ir ar privātajām augstskolām, teiksim, kas nav valsts dibinātas? Vai tās arī ir ārpus saimnieciskās darbības veicēju kategorijas?

V. Hitrovs.

Nē. Augstskolas, kuras pārsvarā tiek finansētas no privātajiem līdzekļiem, viņi uzskatāmi par tirgus dalībniekiem un uz viņiem attiecas Konkurences likuma regulējums. Tas salīdzinājums būtu ar valsts augstskolām, ja valsts augstskola nav kā tirgus dalībnieks, tad uz viņu ar Konkurences likumu iedarboties... nu, ar tādu Konkurences likuma piemērošanu iedarboties uz viņu tieši nav iespējams.

A. Kučs.

Tā... tātad, ja uz viņiem attiecas, kā jūs sakāt, Konkurences regulējums, vai valstij, veidojot šo regulējumu, kā jūs jau arī teicāt, drusciņ ir jāievēro vienlīdzīga attieksme un vai tas, ja ir noteikta veida uzņēmējdarbība... un te mēs runājam, piemēram, ka veidot studiju programmas tikai angļu valodā, tāda tiesība ir atsevišķām augstskolām, vai tas... nu... katrā ziņā nav pretrunā ar konkurences tiesībām?

V. Hitrovs.

Skatoties uz konkurences tiesību piemērošanu, ir jāskatās uz konkrēto tirgu. Un konkrēto tirgu nodibina šīs četras pamatbrīvības, kas ir ietvertas Līgumā par Eiropas Savienības darbību. Konkrētajā lietā mēs pieminējam attiecību tiesības veikt uzņēmējdarbību un sniegt pakalpojumus. Un cik tālu valodas prasība iztur šo te pantu piemērošanu, šo te pantu kritiku, tad tālāk jau, skatoties jau konkurences telpā, mēs pieņemam tos noteikumus, kuri atbilstoši nozares... atbilstoši valsts politikas lietošanai ir akceptēti. Tāpēc... es ceru, ka es atbildēju uz jautājumu. Varbūt jūs varat viņu arī noprecizēt mazlietiņ vēlreiz...

A. Kučs.

Es varētu noprecizēt. Nu, pieņemsim, ja mēs pasakām... ir jautājums, vai tā var definēt tirgu, bet viens no veidiem tad būtu... visi studējošie, kas vēlas iegūt izglītību, pieņemsim, angļu valodā Latvijā. Es nezinu, vai tā var nodefinēt vai nevar... tur jūs mani varēsiet precizēt... Ja mēs nodefinējam tā vai kādā citā Eiropas Savienības valodā, tātad visi studējošie, kas vēlas... un mums ir divas augstskolas, kurām ir šādas tiesības, privātās augstskolas, veido studiju programmas un piedāvā šādu iespēju... pārējām augstskolām šādas iespējas ir ierobežotas.

V. Hitrovs.

Tātad... specializēto augstskolu statusu... nu, tas ir izņēmuma gadījums... un tas vērtējams drīzāk... ja tas ir vērtējams, tad tas ir vērtējams 106. panta kontekstā, kas paredz dalībvalstu tiesības noteikt šādas te īpašas tiesības. Un šo statusa piešķiršanu kā tādu konkurences tiesības nevar apstrīdēt. Nevar apstrīdēt, ka šādas te īpašas tiesības tiek piešķirtas. Tas nenozīmē to, ka uz šīm augstskolām neattiecas konkurences noteikumi tad, kad viņi rīkojas tirgū, piemēram... ja kāda no šīm augstskolām atrastos dominējošā stāvoklī, nenozīmē to, ka šī augstskola varētu noteikt pārmērīgu... es tiešām tā kā hipotētisks piemērs... bet, nu savā darbībā ir jāievēro konkurences noteikumi. Bet tas jau ir darbībā. Tas nerunā par statusu. Tas tiek noteikts caur Līgumu par Eiropas Savienības darbību 106. pantu. To konkurences tiesības nevar... Konkurences likums nevar apstrīdēt. Var apstrīdēt tikai tajā gadījumā, ja gadījumā tātad šis dalībnieks jau rīkojas neatbilstoši konkurences tiesībām, bet tas... tā rīcība jau nav šīs konkrētās lietas jautājums. Šīs konkrētās lietas jautājums visdrīzāk ir par statusu, vai var vispār piešķirt šādu statusu un kā tas ietekmē. Un skatoties no konkurences tiesībām, Līguma par Eiropas Savienības 106. pants pieļauj šādu varbūtību.

A. Kučs.

Tātad, ja es pareizi sapratu, tad valstij ir diezgan liela rīcības brīvība paredzēt šīs ekskluzīvās tiesības attiecībā 106. panta kontekstā. Tur ir kaut kādi ierobežojumi?

Vai valsts var, teiksim, pilnīgi brīvi to darīt un tas būs atbilstoši Līgumam par Eiropas Savienības darbību?

V. Hitrovs.

Nav tā, ka... nu, kritēriji noteikti ir. Jebkurš tiesību piemērošanas kritērijs par samērīgumu un pamatotību. Un jāņem vērā, ka šis statuss ir... kā lai saka... šīm divām augstskolām, visticamāk, valsts valodas, mēs neesam tā kā valsts valodas vai politikas tā kā veidotāji, varētu komentēt... bet, manuprāt, tas mērķis, ar kuru tika izveidotas šīs divas augstskolas, nebija gluži saistīts ar tieši valsts valodas, latviešu valodas, lietošanu. Drīzāk ar tādu Baltijas reģiona ātrāku integrāciju vai pāreju uz tirgus ekonomiku, kur tieši Zviedrijas valdība ir tā, kas iniciēja šādas augstskolas dibināšanu, finansējuma piešķiršanu un tātad attiecīgi tas visdrīzāk bija uz tādu Baltijas reģiona attīstību vērst.

Augstskolu likuma 56. pants vairāk runā par valsts valodas lietošanu un tās aizsardzību. Līdz ar to apstākļi, ka ir izņēmuma gadījums, kas ir vērsti ne tik ļoti uz valodas lietošanas aizsardzību, bet tātad kas ir vērsti tieši uz tādu Baltijas reģiona integrāciju, ekonomisko integrāciju... vai tas būtu pielīdzināms... vai tas būtu liekams kopā ar 56. pantā paredzēto un arī 5. pantā paredzēto valsts valodas lietošanas pienākumu...

A. Kučs.

Vēl viens jautājums man būtu. Vai, jūsuprāt, apstrīdētās normas... konkrēti jau droši vien 56. panta trešā daļa... skar pamattiesību hartu un konkrēti 16. pantā iekļauto darījumu darbības brīvību, ja jūs varat, protams, uz to atbildēt...

V. Hitrovs.

Mēs drīzāk varētu komentēt, cik mēs varam... vairāk tā kā Līguma par Eiropas Savienības darbību kontekstā par pamatbrīvībām, kas nodefinē, vienotu tirgu un vienotā tirgus darbības principus. Es negribu sajaukt, bet es pieļauju, ka, iespējams, tas sasaucas ar uzņēmējdarbības brīvību, kas jau ir paredzēts Līgumā par Eiropas Savienības darbību... tālāk par hartu mēs, visticamāk, nevarētu nokomentēt...

A. Kučs.

Paldies. Un ja mēs varētu tā sasummēt, tad kā... ja es pareizi jūs sapratu, tad te varētu būt jautājums par 106. pantu, bet, jūsuprāt, pat ja viņš arī būtu piemērojams, jūs redzat, ka te būtu attaisnojams tas...

V. Hitrovs.

Konkrētā lieta nav ierosināta par abu divu specializēto vai privileģēto augstskolu šīs te kārtības satversmību. Lieta vairāk ir ierosināta par valodas lietošanu

augstākajās izglītības iestādēs, tātad, augstskolās. Un tas, mūsuprāt primāri būtu testējams caur uzņēmējdarbības brīvības prizmu un pakalpojumu sniegšanas brīvības prizmu, ko noteicis Līgums par Eiropas Savienības darbību.

Kas attiecas uz specializēto augstskolu statusu, to pēc būtības mūsu ieskatā... tam normatīvo noregulējumu paredz 106. pants, bet 106. pants – tas ir vienkārši noteikums, kas ir jāņem vērā tad, kad vērtē konkurences noteikumus konkrētajā tirgū. Un tas vairāk bija tāds ilustrācijai, lai tātad... argumentācijai... mūsu argumentācijai... lai atrastu tātad plauktu, kur īsti tad iet runa par, piemēram, Rīgas Juridisko augstskolu vai Rīgas Ekonomikas augstskolu.

Mēs negribam teikt, ka šī lieta ir par to, jo, manuprāt, šī lieta ir ierosināta tieši par to, vai, piemēram... ja mēs runājam par līgumu un Satversmes 105. pantu — tiesībām tātad uz īpašumu... vai tas ietver arī tiesības ierobežot uzņēmējdarbības veikšanu veidā, kas paredzēta augstskolas dibināšanu un programmas izveidi valodā, kas ir... kārtībā, kas regulē valodu, vai nu tā ir valsts valoda vai nu tā ir cita Eiropas Savienības dalībvalsts valoda, vai tā ir trešās valsts valoda.

A. Kučs.

Paldies.

I. Ziemeļe.

Paldies tiesnesim Kučam. Man būtu divi jautājumi, ja drīkstētu...

Jūs savā tādā... ievadvārdos, jāsaka tā... jūs minējāt, ka tas, vai likumdevējs, strādājot pie šīm apstrīdētajām normām, ir padomājis arī par Eiropas Savienības konkurences tiesībām, piemēram, un, izanalizējis no vienotā iekšējā tirgus, teiksim, veidojošo principu iespējamo ietekmi uz apstrīdētajām normām. Tā ir likumdevēja tātad rīcības brīvība, ja es jūs pareizi sapratu.

Un līdz ar to man ir tāds precizējošs jautājums. Vai tiešām ir tā, ka likumdevējs, strādājot pie šīm apstrīdētajām normām, varēja brīvi izvēlēties, vai ir jāpadomā par Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. un 56. pantu... Tas ir tādas brīvas izvēles jautājums likumdevējam, vai tomēr nē?

V. Hitrovs.

Godātā tiesa, es tad laikam precizēšu. Atbildot un komentējot šo jautājumu, mūsu mērķis nebija pateikt, ka tā ir brīvība. Tas ir drīzāk likumdošanas procesa jautājums, ko tad varētu komentēt tie, kas uzrauga likumdošanas procesu vislabāk. Jebkurā gadījumā no Eiropas Savienības pamatlikumiem vienmēr izriet nepārtraukts pienākums izvērtēt savas darbības rīcību atbilstoši konkrētajā gadījumā vienotā tirgus noteikumiem. Vai tas... kādā formā tas tiek veikts, to mēs nevaram komentēt, jo mēs tā kā likumdošanas procesu tādā tiešā veidā neuzraugām.

I. Ziemele.

Jā, paldies, es tieši to arī gribēju, lai jūs man precizētu.

Un tad man otrais jautājums ir sekojošs. Mazlietiņ varbūt mēģinot to, ko es saklausīju no jums no citas puses pieiet jūsu komentāram... Sakat, lūdzu, tā tad, mēs zinām, par ko mēs runājam... Ir privātās augstskolas, kurās nav valsts finansējums, līdz ar to, lai arī tas, ka mūsu tirgū vai Eiropas Savienības tirgū, kura sastāvdaļa ir Latvijas tirgus, pastāv valsts augstskolas šeit, šajā jurisdikcijā, tas, protams, ir faktors, lai novērtētu, kas notiek tirgū... Bet es gribu tagad runāt tīri par privātajām augstskolām, kurās nav valsts finansējums.

Un tā tad, kā jūs arī pareizi teicāt, 49. un 56. pants attiecas arī uz šo darbības jomu. Sakāt, lūdzu, jūs varat pateikt, kurā brīdī šajā saimnieciskās darbības jomā, jūsuprāt, varētu parādīties kaut kādas problēmas ar konkurences, tā tad brīvas konkurences tiesībām. Es piekrītu, ka jūs teicāt, ka valoda kā tāda, iespējams, ka nav šī te barjera, bet, ejot tālāk, tā tad konkrētajiem saimnieciskās darbības veicējiem ir... nu, tomēr jāturpina strādāt un brīvas konkurences apstākļos. Ko jūs uzskatītu... kurš ir tas brīdis, kad šeit, rodas problēmas šajā saimnieciskās darbības jomā? Kas ir tie faktori, kurus, jūs no savas pieredzes, no Konkurences padomes pieredzes, varētu minēt, kas ietekmē nelabvēlīgu, tā tad brīvu šo darbošanos?

V. Hitrovs.

Ja es pareizi sapratu, tad jautājums ir par to, kādos gadījumos Konkurences likums tiktu piemērots tieši augstskolām.

I. Ziemele.

Nu, kaut vai paņemsim no šejienes.

V. Hitrovs.

Ja mēs tā skatāmies, tad, protams, ja mēs konstatējam... ka tā tad ir konkrētais tirgus, tirgus dalībnieki, uz viņiem attiecas gan aizliegtas vienošanās aizliegums, kas ir paredzēts Konkurences likuma 11. panta Līguma par Eiropas Savienības darbības 101. pantam, un tāpatās attiecas uz dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas aizliegums, tas ir Konkurences likuma 13. pants Līguma par Eiropas Savienības darbību 102. pants, tāpatās uz privātajām augstskolām attiecas apvienošanās kontroles jautājums, ja, teiksim, ir divas augstskolas, kas apvienojas, kas tādā veidā samazinātu piedāvājumu... attiecīgi... būtu pamats paaugstināt cenas... šādos gadījumos attiecīgi konkurences problēmas, konkurences ierobežojumi tiktu regulēti.

Tāpēc jautājums, vai... un konkurences noteikumi attiektos uz jau nodefinētu tirgu, kur, mūsuprāt, valsts valodas lietošana ir tāds konstituējošs elements, kas pamato tirgus ietvaru, ne tik ļoti daudz pamato konkurēšanu šajā tirgū. Un tāpēc Konkurences

likuma... konkurences tiesību fokuss vairāk būtu vērsts jau uz privāto tirgus dalībnieku rīcības izvērtējumu atbilstoši konkurences tiesībām.

I. Ziemele.

Jā, labi. Paldies. Tiesnešiem uz šo brīdi... tāad... Tiesnese Daiga Rezevska, lūdzu!

D. Rezevska.

Jā, paldies. Es gribētu vienu precizējošu jautājumu Konkurences padomes pārstāvim. Sakiet, jūs savā īsajā uzrunā garāmejojot pieminējāt arī 107. pantu Līguma par Eiropas Savienības darbību un minējāt, ka tur varētu veidoties saistība ar 106. un 107. pantu. Es gribētu noprecizēt, kā jūs to domājat? Tāad, par valsts atbalsta jautājumu. Kā jūs skatāties uz to, vai šajā gadījumā varētu būt saskatāms valsts atbalsta jautājums un ja jā, tad vai tas varētu būt pretrunā ar kopējo tirgu? Paldies.

V. Hitrovs.

Tāad, ja mēs... tāad par 107. pantu. Šī panta piemērošanu paredz 106. pants. Tādā kontekstā es viņu pieminēju, ka tāad... citējot... attiecībā uz publiskiem uzņēmumiem un uzņēmējiem, kam dalībvalsts piešķirusi īpašas tiesības, dalībvalsts nedz ievieš, nedz uztur spēkā tādus pasākumus, kas ir pretrunā līgumiem, un jo īpaši, kas ietverti 101. līdz 109. pantā.

Un tāad nu... šajā kontekstā arī... nu, ja tāad tas ir kaut kāda veida valsts atbalsts... manuprāt, šī regulējuma mērķis ir pateikt, ka ekskluzīvu tiesību piešķiršanu nevar anulēt konkurences tiesību piemērošanu attiecībā uz šī subjekta darbību. Tāad, ja ir ekskluzīvas tiesības, viņam joprojām šim subjektam uz viņu attiecas un izpildās gan tāad aizliegtas vienošanās, dominējoša stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas un tajā skaitā arī valsts atbalsta nepamatotas piešķiršanas aizliegums. Un tas... proti, tas neimunitizē šāda veida tirgus dalībnieku no konkurences tiesību piemērošanas attiecībā uz viņa darbību. 106. pants vairāk runā par statusu, šādu statusu var noteikt. Bet, vai šajā lietā ir saskatāms valsts atbalsts, mūsaprāt, es nevarēšu nokomentēt, jo... mēs varam nokomentēt, cik tālu mēs varam to izprast jautājumu, bet par valsts atbalsta jautājumiem pēc būtības tā ir Eiropas Komisijas ekskluzīvā kompetence, kura tāad attiecīgi nacionālajā līmenī koordinē Finanšu ministrija. Bet tad ir jautājums... jo valodas noteikšana, ka šīm augstskolām ir tiesības pasniegt vienā valodā, kas būtu kā izņēmums skatāma varbūt no vispārējās kārtības, nu.. ja to vērtē kā tādu statusu nosakošu kritēriju, tad viņu vai vēlreiz pēc tam var vērtēt kā valsts atbalstu? Manuprāt, tās divas lietas tomēr ir atšķirīgas. Drīzāk ir tā, ka, ja tiek valsts atbalsts sniegts, tad šādam subjektam nevar privilēģētā kārtā vai ārpus valsts atbalsta tiesībām piešķirt šādu valsts atbalstu.

D. Rezevska.

Paldies.

I. Ziemele.

Paldies tiesnesei Rezevscai. Šobrīd tad es došu iespēju uzdot jautājumus pieteikumu iesniedzēju pārstāvei Nikuļcevas kundzei. Lūdzu!

I. Nikuļceva,

Paldies. Nu, diemžēl man ir jāsaka tā, ka es neesmu pārliccināta, vai es sapratu jūsu sniegto viedokli. Es varbūt vēlētos uzdot tādu vienu precizējošu jautājumu ar piemēru un es, protams, jau iepriekš atvainojos... ja es vienkārši neesmu sapratusi tās atbildes.

Pieņemsim, ka ir uzņēmējs no jebkuras Eiropas Savienības dalībvalsts un tātad viņš vēlas piedāvāt, nu pieņemsim, visās Eiropas Savienības dalībvalstīs, arī Latvijā, piemēram, kosmosa tiesības krievu valodā. Tad vai tas būs... vai apstrīdētās normas... tas būs šķērslis? Tā būs barjera vienotajā tirgū jeb nebūs?

V. Hitrovs.

Manuprāt, skaidrojot tad atbildot uz jautājumu par igauņu uzņēmēju tiesībām tātad dibināt augstskolas Latvijā, ir jautājums visdrīzāk... vai jebkurš uzņēmējs Latvijā var nodibināt augstskolu no jebkuras Eiropas Savienības dalībvalsts un nodibināt viņu, veikt tās darbību, atbilstoši Augstskolu likumā noteiktajām prasībām. Un tas... tas būtu tas jautājums, kuru tad risinātu jau Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. un 56. panta kontekstā.

I. Nikuļceva.

Tad man varbūt vēl viens precizējošs jautājums. Tad vai jūs aplūkojat tikai Latvijas tirgu, vai jūs aplūkojat visu Eiropas Savienības tirgu? Un, ja jūs aplūkojat visu Eiropas Savienības tirgu, tad vai šis Latvijas valodu regulējums nav barjera un attiecībā gan uz brīvu uzņēmējdarbību, gan uz brīvu pakalpojumu kustību, gan arī patiesībā uz brīvu personu kustību, ja runājam par studentiem?

V. Hitrovs.

Manuprāt, mēs sniedzām viedokli par to, ka Augstskolu likums attiecas uz Latvijas teritoriju. Līdz ar to ir jautājums par šo te uzņēmējdarbības veikšanu Latvijas teritorijā un kādas prasības tiek noteiktas. Un konkrētajā gadījumā valodas prasības, kas tiek noteiktas šīs te uzņēmējdarbības veikšanai Latvijas teritorijā. Vai šo uzņēmējdarbību veic ar Latvijas kapitālu saistīts uzņēmējs, vai ar ārzemju kapitālu saistīts uzņēmējs, manuprāt, ierobežojumu nav.

I. Nikuļceva.

Paldies. Es vēl tad mazlietiņ to pašu gribu precizēt. Es saprotu, ka varbūt jūs iepriekš neesat vērtējuši šo jautājumu, bet nu kāds tad būtu jūsu šī mirkļa viedoklis... tad ja mēs abstrahējamies no Latvijas Augstskolu likuma, bet vispārīgi runājot... tad Eiropas Savienībā pastāv brīva pakalpojumu kustība augstākās izglītības jomā,? Pastāv brīva personu kustība augstākās izglītības jomā un arī uzņēmējdarbības jomā, kā brīva kustība, kā tiesības sniegt augstākās izglītības pakalpojumu, nu konkrētajā gadījumā mēs runājam par privātajām augstskolām.

V. Hitrovs.

Tas būtu... Konkurences padome nav atbildīga par šo pamatbrīvību ievērošanu. Tas būtu... atbilde uz jautājumu mazliet pārsniegtu kompetenci, atbilstoši kurai mēs esam pieaicināti sniegt viedokļus šajā lietā. Mēs sniedzam viedokli par Konkurences likuma piemērošanu un ka mūsu viedoklis bija, ka valodas jautājums ir tāds tirgu konstitūjošs jautājums, kas būtu vērtējams attiecīgi pamatbrīvību kontekstā un tajā kontekstā tad būtu arī atbildams jautājums. Bet mēs neesam tā iestāde, kas varētu jums atbildēt uz šo jautājumu. Mēs varam tikai norādīt virzienu, kas, mūsaprāt... piemēram, ja mēs skatītos uz konkrēto tirgu, ja mēs vērtētu, vai valoda kā tāda ierobežo kaut kādā veidā konkurences tirgū, mēs atdurtos pret to, vai šāda prasība iziet četru brīvību testu. Ja viņa iziet četru brīvību testu, tad attiecīgi mēs nevaram runāt tālāk par nevienlīdzīgu konkurenci konkrētajā tirgū. Tāpēc, ka šī te valodas prasība ir tā, kas nosaka, norobežo, nosaka pamatvērtību tirgus dalībai šajā tirgū. Un vai tas atbilst vai neatbilst, visticamāk ir šāda prasība... nu, tas ir vairāk ir Eiropas Savienības tiesas vērtējumā un mēs tādu slēdzienu pat personiskā līmenī nevaram sniegt.

Bet, kopumā vienkārši skatoties un sekojot līdzī arī tiesas sēdei, valodas prasības veicot kāda veida uzņēmējdarbību, nav nekas neparasts. Tieslietu ministrija atsaucās uz Ministru kabineta noteikumiem, tāpat kas nosaka valodas apjomu... valodas nepieciešamo apjomu profesionālajā darbībā, un ka uzņēmējdarbības veikšana, tās brīvība nenozīmē, ka šo noteikumu piemērs, uzņēmējdarbības veikšanas brīvība nenozīmē, ka ir brīvība veikt šo uzņēmējdarbību jebkurā valodā. Valstij tomēr ir tiesības noteikt, bet, protams, noteikt valodas lietošanas prasības... bet protams, jautājums ir par jebkuras šādas prasības pamatojumu un samērību, ko tad attiecīgi tad var atbildēt tikai jau tas, kas var piemērot šīs konkrētās četras pamatbrīvības vai sniegt vērtējumu par šīm te četrām pamatbrīvībām.

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies par atbildi. Es gan laikam nesaņēmu atbildi, bet paldies. Man nebūs vairāk jautājumu.

I. Ziemele.

Paldies, Nikuļcevas kundzei. Lūdzu, vārds Sandim Bērtaitim.

S. Bērtaitis.

Paldies. Man būs divi jautājumi.

Pirmais jautājums. Sakiet, lūdzu, vai Konkurences padomes ieskatā izskatāmajā lietā apstrīdētajās normās, proti, Augstskolu likuma 5. panta pirmās daļas trešajā teikumā, 56. panta trešajā daļā un pārejas noteikumu 49. punktā ir noteiktas kādas ekskluzīvas tiesības kādam tirgus dalībniekam vai tirgus dalībnieku grupai? Vai jūs saskatāt, ka ar šīm apstrīdētajām normām vispār tiek piešķirtas ekskluzīvas tiesības kādam tirgus dalībniekam? Tieši ar apstrīdētajām normām? Paldies.

V. Hitrovs.

Nē, apstrīdētās normas nosaka valsts valodas lietošanas kārtību un ekskluzīvās tiesības, par kurām es minēju, tas vairāk attiecas uz divām augstskolām, par kuru likumu Satversmes tiesā šī lieta nav ierosināta. Bet, ja vērtētu, tad šādu izņēmumu varētu vērtēt 106. panta kontekstā kā īpašu tiesību piešķiršanu, kas ir no vispārējās kārtības, jo 56. pants un Augstskolu likums kopumā nosaka tomēr vispārēju kārtību, kādā veidā tiek... mūsu ieskatā... kādā veidā tad ir organizējama augstākā izglītība un valodas lietošana tajā.

S. Bērtaitis,

Paldies. Es tieši par apstrīdētajām normām interesējos.

Un otrs, pēdējais jautājums. Sakiet, lūdzu, vai valodu lietošanas reglamentācija attiecībā uz privātajām augstskolām Latvijā rada ietekmi uz tirgu, kas pārsniedz nacionālās robežas, proti, vai šī ietekme ir tik būtiska, ka viņa sasniedz šo ietekmi uz Eiropas Savienības vienoto tirgu, pārkāpjot pāri nacionālajām robežām? Kā jūs vērtējat šo jautājumu?

V. Hitrovs.

Nu, ietekme būtu jāvērtē katrā konkrētajā tirgū. Tā kopēji atbildēt, manuprāt, būtu grūti, jo, kā jau es minēju, konkrētie tirgi ir atšķirīgi, viņi var veidoties, ņemot vērā pieprasījumu un piedāvājumu, un kādā veidā tad... kas uz ko izdara konkurences spiedienu. Izslēgt to, ka šāda pakalpojuma sniegšanai ir pārrobežu ietekme, manuprāt, ir grūti tāpēc, ka mums ir arī studentu mobilitāte un studenti, visticamāk, arī skatās un izvērtē studiju iespējas ne tikai Latvijā, bet arī ārpus Latvijas. Līdz ar to tā izslēgt noteikti nē, bet tā konkrēti jums pateikt, tas būtu jāskatās konkrētā tirgus kontekstā.

S. Bērtaitis.

Paldies. Man jautājumu citu nebūs.

I. Ziemele.

Paldies, Bērtaiša kungam.

Jautājumi arī šajā pusē nav... šobrīd... Līdz ar to es teikšu paldies Konkurences padomes pārstāvim Valentīnam Hitrovam

Un šajā brīdī tad es aicinātu kā pieaicināto personu zvērinātu advokāti Jūliju Jerņevu, ja varētu mums pieslēgties... jā... labdien, Jerņevas kundze.

Tātad es arī apstiprinu to, ka Satversmes tiesa ir pārbaudījusi arī jūsu personu, man ir gan personu identificējošs dokuments un arī mēs jūs redzam.

Tā... tātad jūs zināt, kādēļ mēs jūs esam pieaicinājuši. Es pieņemu, ka jūs arī dzirdējāt tikko Konkurences padomi un, protams, ka šajā virzienā mēs arī gribētu, lai jūs mums pastāstāt par Eiropas Savienības tiesību varbūt attiecināmību uz mūsu konkrēto situāciju. Paldies.

J. Jerņeva.

Paldies, godātā tiesa!

Es gribētu tad varbūt vispirms teikt, ka es neatkārtošu tās tēzes, ko mēs dzirdējām no Konkurences padomes, jo, manuprāt... es piekrītu tiem secinājumiem, ko Konkurences padome ir izdarījusi šajā lietā, proti, ka konkurences tiesības, klasiskās konkurences tiesības šeit īsti nav piemērojamas.

Bet šeit iet runa par konkurences procesu. Un iekšējā tirgus tiesības ir vērstas cita starpā uz to, lai nodrošinātu, ka starp visām dalībvalstīm būtu vienlīdzīga un godīga konkurence starp visiem tirgus dalībniekiem, starp visiem operatoriem. Tas nozīmē to, ka brīvība veikt uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanas brīvība ir tik tiešām tie divi jautājumi, kas būtu šeit šajā lietā apspriežami.

Līguma 101. panta noteikumi nav piemērojami, tāpat kā 107. panta noteikumi, manuprāt, nav piemērojami, bet varbūt piebīdīšu papildus tam, ko Konkurences padomes pārstāvis teica, ka valsts atbalsta esamībai ir jākonstatē valsts līdzekļu piešķiršana, lai dotu kādam operatoram priekšrocības, salīdzinot ar pārējiem.

Un šajā gadījumā es neredzu, kādi ir valsts līdzekļi, kas tiktu piešķirti valsts vai citām augstskolām. Un šeit arī valsts neatsakās no kādas ieņēmumu daļas. Līdz ar to ir vērtējams 49. un 56. — Līguma par Eiropas Savienības darbību — panti.

Pirms apskatīt šos konkrētos divus pantus, es gribētu vērst tiesas uzmanību tam, ka Eiropas Savienības tiesības neaizliedz tā saucamo apgriezto diskrimināciju, proti, ja viena dalībvalsts ir izlēmusi par labu tam, ka vietējie iedzīvotāji, sniedzot pakalpojumus vai veicot uzņēmējdarbību un sniedzot pakalpojumus vietējiem un citiem vietējiem iedzīvotājiem, tiek diskriminēti, tad šādu valsts lēmumu Eiropas Savienība respektēs.

Un turpmākajā analīzē es līdž ar to pievērsīšos jautājumiem par to, vai citas Eiropas Savienības dalībvalsts pilsoņi var veikt uzņēmējdarbību šajā sfērā, augstskolu pakalpojumu sniegšanā, vai arī pakalpojumu sniegšanā ir ierobežojumi tieši attiecībā uz ārvalstniekiem.

Par tām sabiedrībām un personām, kuras atrodas ārpus Eiropas Savienības, tieši Eiropas Savienības tiesības šķietami nav piemērojams, bet tas... es gribētu pievērst tiesas uzmanību tam apstāklim, ka vispārējās vienošanās par pakalpojumu tirdzniecību, GATS vienošanās, ir arī potenciāli piemērojams šajā lietā. Es neesmu speciāliste šajos jautājumos, bet salīdzinoši līdzīgajā lietā par Ungārijas universitātēm, ir publicēts ģenerāladvokāta viedoklis, kur ģenerāladvokāts norādīja uz iespējamo arī vienošanās pārkāpumu Ungārijas rīcībā, viņi ir uzlikuši par pienākumu papildus pārbaudes veikt ārzemju universitātēm. Tā kā kopējā tirdzniecības politika ir ekskluzīva Eiropas Savienības kompetence, tad šis jautājums bija vismaz Saeimai, pieņemot likumu, manuprāt, jāpārbauda, vai neveidojas pārkāpums.

Tātad, pievērsoties skaidrojumiem, ko mēs dzirdējām no lietas dalībniekiem. Atbildot uz jautājumu par to, vai Augstskolu likums atbilst pamatbrīvību normām, ir sadzirdami Tieslietu ministrijas skaidrojumu tikai par pakalpojumu sniegšanas brīvību, par uzņēmējdarbības brīvību nesadzirdēju skaidrojumus. Un es gribētu vērst uzmanību tam, ka šie divi ir kaut vai saistīti, bet tomēr nošķirami jautājumi, jo uzņēmējdarbības brīvība ir, piemēram, tajos gadījumos, kad pastāvīgā darbība, nevis īslaicīga, bet stabila un pastāvīga darbība. Un, manuprāt, šī ir tā centrālā norma, kas šeit jāpiemēro.

Šajā brīdī gribu arī precizēt, lai nav pārpratumi. Es absolūti piekrītu vairāku lietas dalībnieku izteiktajai tēzei, ka valsts valodu jautājums un izglītības jautājums ir abi divi faktiski dalībvalstu ekskluzīvās kompetences sfērā. Tas nozīmē to, ka Eiropas Savienībai ir tikai papildinoša kompetence un Eiropas Savienība rīkojas tikai tiktāl, ciktāl dalībvalstis ir lūgušas vai deleģējušas šo funkciju. Bet es nevaru piekrist Izglītības ministrijas vai Tieslietu ministrijas un arī bijušā ministra tēzēm par to, ka, tiklīdz ir konstatējama dalībvalsts ekskluzīvā kompetence, vairs nav pienākuma pārbaudīt likumprojekta atbilstību Līguma 49. un 56. pantam.

Saskaņā ar Eiropas Savienības tiesas judikatūru, uzņēmējdarbības brīvība ir piemērojama arī attiecībā uz augstākās izglītības organizēšanu, kā, piemēram, tas ir noteikts "Neri lietā" divtūkstošo gadu sākumā un tas nozīmē to, ka arī attiecībā uz augstskolām ir pienācīgi tiešām pārbaudīt, vai ir ar valsts normatīvajiem aktiem noteikti šie brīvības ierobežojumi.

Es piekrītu arī tēzei, ka šeit, skatoties uz 56. Augstskolu likuma pantu, nav redzama tiešā diskriminācija. Bet arī gadījumā, ja nav... ja uz no likuma teksta izriet, ka norma ir piemērojama vienādi gan vietējiem uzņēmējiem, gan arī ārzemniekiem, tas nenozīmē to, ka analīze ir veikta un pārkāpums nav iespējams. Proti, papildus tiešās

diskriminācijas gadījumiem, ir iespējama gan netiešās diskriminācijas situācijas, ka likuma teksts ir vienāds visiem, bet piemērošana praksē būtiski atšķiras.

Un trešais gadījums, kur jau ir runa par potenciālo ierobežojumu... ja ar normatīvo aktu tiek izveidotas faktiskās barjeras ienākšanai tirgū. Ka mums pat nebūtu netiešā diskriminācija, bet, skatoties uz to, kā likuma norma varētu būt piemērojama praksē, mēs saprotam, ka barjeras tiek izveidotas.

Un man liekas, ka no visiem skaidrojumiem, kādi ir sniegti no daudzu pieaicināto pušu lietas dalībnieku puses, var redzēt, ka šādas barjeras potenciālajam citam Eiropas Savienības dalībvalsts pilsonim vai universitātei būs. Proti, šeit mēs skatāmies uz to konkurenci, kā to norādīja Konkurences padomes pārstāvis precīzi... valodu jautājums ir piedāvājuma un pieprasījuma veidojošais faktors. Ja ārzemju augstskola, Lietuvas vai Igaunijas, vēlas paplašināt savu darbību Latvijā... pirmais veids, kā mēs to redzam no 56. panta, ir izstrādāt programmu, kas ir mērķēta uz ārzemnieku auditoriju. Bet ir jābūt biznesa plānam un šīs programmas ilgtspējīga eksistence ir arī kaut kādā veidā jāpamato. Ja mēs skatāmies uz Izglītības ministrijas sniegto statistiku, mēs redzam, ka Latvija nav pārpildīta ar ārzemju studentiem, tas nozīmē to, ka ir jāiegulda būtiski finanšu resursi, lai šos ārvalstu studentus pārvilinātu uz Latviju. Līdz ar to vai tiešām jebkura citas Eiropas Savienības valsts augstskola uzskatītu, ka ir pietiekami prātīgi vērst programmas, kas domātas tikai ārzemniekiem, es nezinu. Šis ir finanšu jautājums, bet es apšaubu.

Otra opcija, kāda ir paredzēta 56. panta trešās daļas pirmajā punktā, ir saņemt tiesības īstenot Eiropas Savienības programmu.

Un trešā ir panākt starpvalstu līgumu noslēgšanu. Es nezinu, cik daudz Eiropas Savienībā ir tādas augstskolas privātās vai publiskās, kurām ir politiskais svars, lai panāktu starpvaldību līgumu noslēgšanu, bet es prezumēju, ka šīs noteikti nav panākamas pietiekami ātri un noteikti nav pietiekami viegli izpildāms priekšnosacījums. Līdz ar to mēs redzam, ka ir atstāti varianti, kā rīkoties ārzemniekiem, cik viņiem tas ir praktiski iespējams, tas ir vērtējams jautājums.

Un visbeidzot, ceturtajā punktā ir aprakstīta iespēja īstenot kopīgās studiju programmas. Šīs kopīgās studiju programmas es sadzirdēju no bijušā ministra interpretācijas, kur var veidot arī divas Latvijas Universitātes, ieskaitot "Turību" un Baltijas Starptautisko akadēmiju. Ja tas tiešām tā ir, tad varbūt ierobežojumi nav testēti, bet mēs to esam dzirdējuši tikai no ministra viedokļa un Tieslietu ministrija un Izglītības ministrija tādu interpretāciju nav sniegušas.

Ja ārzemju augstskola vēlētos sākt konkurēt Latvijas Republikā un īstenot kopīgas studiju programmas, jāņem vērā, ka sākumā ir jāatrod tā vietējā augstskola, kura vēlētos dalīties ar ieņēmumiem un kura gribētu palīdzēt ārzemju augstskolai faktiski konkurēt ar sevi. Līdz ar to šī no uzņēmējdarbības loģikas viedokļa iespēja arī ir ar nosacītu vērtību.

Savukārt ārzemju augstskolai no citas Eiropas Savienības valsts ienākot Latvijā un par mērķauditoriju izvēloties tieši vietējos iedzīvotājus, viņiem ir jāsāk konkurēt primāri ar vietējiem resursiem. Vietējie resursi... es domāju, akadēmiskos resursus. Ja 80 procentu programmas ir jānodrošina valsts valodā, tad ir jāpiesaista vietējais akadēmiskais personāls, vietējā akadēmiskā personāla kvalitātei arī ir jāatbilst Augstskolu likumā noteiktajiem ierobežojumiem, jo, lai saņemtu augstskolas statusu, ir jābūt noteiktam profesoru, asociēto profesoru un tā tālāk skaitam, kuri turklāt par tādiem var tikt ievēlēti tikai vienā augstskolā vienlaicīgi. Vai šie resursi Latvijā ir pietiekami, lai mēs varētu uzskatīt, ka patiesi reālā iespēja ir no citas dalībvalsts ienākt un uzsākt uzņēmējdarbību no augstskolu pakalpojumu sniegšanas jomām, es nezinu.

Līdz ar to, manuprāt, šeit ir saskatāms Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. pantā noteikto tiesību ierobežojums, kas izpaužas kā barjera ienākšanai tirgū noteikšana.

Protams, ka ierobežojumi ir pieļaujami un Līguma 58. panta 1 punkts nosaka, ka ārvalstniekiem īpašo režīmu var noteikt un to var pamatot ar trīs iespējamiem argumentiem.

Pirmais ir sabiedriskās kārtības nodrošināšanas mērķis, otrkārt — valsts drošības nodrošināšana un treškārt — veselības aizsardzības apsvērumi.

Neviens no tiem, saskaņā ar piemērojamo Eiropas Savienības tiesību judikatūru, nav šajā gadījumā saskatāms un tāpēc Latvijas ierobežojumus var pamatot tikai un vienīgi ar sevišķi svarīgu iemeslu — saistībā ar sabiedrības interesēm — ar nosacījumu, ka šīs svarīgās intereses tiek aizsargātas tādā veidā, kas ir samērīgs ar mērķi un kas ir nepieciešams, lai šo mērķi sasniegtu.

Eiropas Savienības tiesas judikatūrā ir skaidri atzīst, ka augstas kvalitātes augstākās izglītības nodrošināšanas mērķis ir viens no piemēriem šiem sevišķi svarīgajiem iemesliem.

Manuprāt, arī valsts valodas attīstības un nodrošināšanas mērķis varētu būt atzīts kā piemērots un kā sevišķi svarīgs iemesls saistībā ar sabiedrības interesēm.

Līdz ar to tie ierobežojumi, kādi ir noteikti 56. panta trešajā daļā, ir, no vienas puses, uzskatāmi par ierobežojumiem 49. panta izpratnē, no otras puses, tie var tikt izskaidroti, pamatojoties uz šiem diviem pieminētajiem mērķiem, bet pēdējais, kas būtu jāvērtē, ir jāvērtē samērīgums. Satversmes tiesa arī pati veiks samērīguma testa novērtējumus, varbūt neiešu detaļās šeit, bet, manuprāt, samērīgums... nav izpildīti samērīguma kritēriji, bet no Eiropas Savienības un dalībvalstu kompetenču sadalījuma principa es izdarītu secinājumu, ka samērīguma vērtējums šajā gadījumā, ņemot vērā valsts valodas aizsardzības intereses, būtu veicams ne pēc stingrākajiem iespējamajiem standartiem. Un Satversmes tiesai līdz ar to ir diezgan plašas iespējas līdzsvarot Eiropas Savienības ekonomiskās intereses ar valsts valodas jautājumiem.

Kas attiecas uz pakalpojumu sniegšanas brīvību. Šeit faktiski tie paši apsvērumi un secinājumi.

Papildus es gribētu vērst tiesas uzmanību tam, ka šeit ir precīzāk būtu laikam piemērojama tieši pakalpojumu sniegšanas direktīva, nevis tikai vispārīgie Līguma par Eiropas Savienības darbību 56. pants, jo, saskaņā ar Eiropas Savienības tiesas judikatūru... tad, kad ar sekundāro tiesību aktu noregulē kādu jautājumu, tad tie ir primāri piemērojami.

Un pakalpojumu sniegšanas direktīva paredz arī, ka, ja ir konstatējams pakalpojumu sniegšanas brīvības ierobežojums, to arī var pamatot un to var pamatot tāpat ar vispārējo interešu aizsardzību, kas šajā gadījumā noteikti būs valsts valoda, jo direktīvas preambulas 40. apsvērums skaidri norāda, ka sevišķi svarīgu iemeslu saistībā ar sabiedrības interesēm šajā gadījumā aptver arī valsts valodas veicināšanas intereses. Jebkurā gadījumā arī šī analīze, protams, ir noslēdzama ar samērīguma vērtējumu. Līdz ar to tas, ka attiecīgie ierobežojumi var tikt piemēroti, nenozīmē to, ka šajā gadījumā ir tiešām samērīgi. Bet tādas iespējas valstij ir.

Šis varētu būt īsumā tas, ko es gribēju teikt par pamatbrīvību piemērošanu šajā gadījumā.

I. Ziemeļe.

Jā. Paldies, Jerņevas kundze. Tagad jautājumi būs arī tiesnešiem.

Tiesnesis Kučs.

A. Kučs.

Vai es varu noprecizēt... tāpat jūs redzētu šo jautājumu gan uzņēmējdarbības brīvības, gan pakalpojumu sniegšanas brīvības kontekstā?

J. Jerņeva.

Jā, godātā tiesa. Bet man liekas, ka tas primāri varētu būt uzņēmējdarbības brīvības jautājums, jo gadījumā, ja augstskola no citas Eiropas Savienības valsts vēlētos īslaicīgas programmas īstenot, tad varētu arī iekļauties arī ierobežojumos, kādi ir noteikti likumā.

A. Kučs.

Runājot par barjerām un uzņēmējdarbības ierobežojumiem, tad jūs jau minējāt valodu, kas ir šajos apstrīdētajās normās. Vai Eiropas Savienības tiesa, cik jums ir zināms, ir kādā lietā izteikusies par to, cik lielā mērā valoda var būt vai nevar būt pie samērīguma izvērtējuma? Un vai, jūsuprāt, Latvijas vēsturiskais konteksts un tie mērķi, kāpēc mēs to darām, arī varētu būt arguments, kas būtu ņemams vērā?

J. Jerņeva.

Tātad pie... es teiktu, ka valoda ir vērā ņemama nevis kā samērīguma un testa sastāvdaļa, bet kā aizsargājamās intereses definīcijas brīdī.

Un ja ir jānovērtē valodas aizsardzības mērķi un to pasākumu, kāds ir izvēlēts aizsardzībai, vai samērīgumam ar šīm te konkrētajām normām, tas, manuprāt, arī ir pamatuzdevums šajā lietā.

A. Kučs.

Paldies. Vai es pareizi jūs sapratu, ka jūs teicāt, ka tas neskar Savienības tiesības... teiksim, respektīvi, pat jau mums nebūtu izņēmumu attiecībā uz divām augstskolām, kurām ir... ja tā varētu teikt... īpašas tiesības, tad vienalga, tā varētu tikt vērtēta kā barjera attiecībā uz uzņēmējdarbības brīvību?

J. Jerņeva.

Es laikam nesapratu precīzi jautājumu..

A. Kučs.

Labi. Mans jautājums bija tāds... Jūs teicāt, ka šos apstrīdētajā normā ietilpstošās prasības varētu tikt vērtētas kā barjera ienākšanai tirgū. Un tad mans jautājums bija tāds: ja mums nebūtu divu augstskolu, attiecībā uz kurām ir īpašas tiesības, kuras ir izņēmums no šī vispārīgā augstskolu regulējuma, vai jebkurā gadījumā tas būtu vērtējams kā barjera ienākšanai tirgū. Tātad, vai te ir ņemams vērā tas aspekts, ka mums pastāv šāds izņēmums?

J. Jerņeva.

Es domāju, ka šie jautājumi ir kontekstā būtiski, lai tos apskatītu kopā, bet mans secinājums nemaina būtu vai nebūtu īpašie likumi, jo es skatījos šo 56. panta trešo daļu kā atsevišķu tiesību normu, kāda tā ir. Ja šeit ir ierobežojumi veikt... uzsākt uzņēmējdarbību, kura varētu rezultēties ienākumu gūšanā, tad neatkarīgi no citu augstskolu esamības, tās barjeras pastāv.

A. Kučs.

Paldies.

I. Ziemeļe.

Arī man būs daži jautājumi.

Atgriežoties pie tā, ko jūs minējāt tātad par šo te sabiedriskās intereses izņēmumu Eiropas Savienības tiesībās. Proti, jūsu tēze ir tajā, ka valsts mērķis, likumdevēja mērķis stiprināt valsts valodu, mums vajadzētu no Eiropas Savienības

tiesību viedokļa paskatīties uz šo... jāsaka tā... fenomenu, vai pieeju kā caur šo izņēmumu klauzulu. Tātad sabiedrības intereses klauzulu.

J. Jerņeva.

Jā, tieši tā. Un vai šis interešu aizsardzības jautājums ir samērojams ar Eiropas Savienības tiesību ierobežojumu. Jā.

I. Ziemeļe.

Nu, un tad man ir jautājums. Vai no jūsu prakses varētu tiesai varbūt minēt... tam nav obligāti jābūt tieši, protams, saistītam ar augstskolu jautājumu, jo tādas judikatūras ir ļoti, ļoti ierobežota un tagad, kā mēs zinām, ir ģenerālvokātes Kokotas viedoklis... Bet runājot par sabiedriskās intereses izņēmumu judikatūru... Kura judikatūra no Eiropas Savienības tiesas jums nāk prātā kā tāda, kurai būtu vērts uzņemties aci?

J. Jerņeva.

Es teiktu, ka ir vērts apskatīties lietu “Neri pret Eiropas Ekonomikas skolu”, bet tie lietas apstākļi bija citi un tur gāja runa par... pārsvarā Eiropas Savienības tiesībās tiek analizēti jautājumi tomēr par kvalifikācijas atzīšanu, par diplomiem, kas nav tik ļoti saistīts ar līdzīgiem jautājumiem. Līdz ar to vispārīgās tēzes ir noteikti atrodamas, bet tās praktiskās pielietojamības šajā lietā pietiekamas... es laikam neredzu.

I. Ziemeļe.

Jā, labi. Paldies. Jebkurā gadījumā noderīgi.

Un tad vēl viens jautājums, kas man ir saistībā ar GAT. Tātad attiecībā uz trešo valstu valodām... jāsaka tā... un Latvijas tirgus dalībniekiem, kas nāk no trešajām valstīm, kas vēlētos apkalpojumus saņemt Latvijas jurisdikcijā. Tad jūs tos skatītu caur GAT perspektīvu un arī caur to, ka Eiropas Savienībai šajā gadījumā ir ekskluzīvā kompetence attiecībā uz GAT jautājumiem?

J. Jerņeva.

Es teiktu, ka... vai ir svarīgi nošķirt uzņēmējus no GAT dalībvalstīm un ne Eiropas Savienības valodu jautājuma.

Pirmkārt, es teiktu, ka, iespējams, arī valodu lietošanas jautājumā tiktāl... ciktāl mēs vērtētu Eiropas Savienības iekšējā tirgus jautājumus, vai samērīguma izvērtēšanas rezultāts obligāti būtu vienāds... Atbildot uz jautājumu, vai drīkst ne-Eiropas Savienības oficiālās valodas lietot... un Eiropas Savienības... Es teiktu to, ka tas varētu būt atšķirīgs viedoklis.

Attiecībā uz GAT... es nedomāju, ka GAT izpratne varētu tikt izteikta līdz valodu lietošanas jautājumam. Un, manuprāt, šeit iet runa ne tikai par citu valstu uzņēmējtiesībām sniegt pakalpojumus.

Un te ir tāpat viens no jautājumiem, kas tika vērtēts arī Ungārijas lietā, vai Ungārija ir pieļāvusi pasākumus, kas ierobežo vai pieprasa īpašus juridiskas noformēšanas vai kopuzņēmumu veidus, lai varētu sniegt pakalpojumus. Un šis diezgan precīzi sasaucas ar atsevišķām prasībām 56. panta trešajā daļā, piemēram, par noteiktu kopīgas studiju programmas īstenošanu, par noteiktu līgumu noslēgšanu starp valdībām. Tā kā es domāju, ka drīzāk tos aspektus skatīties šeit...

I. Ziemeļe.

Jā. Paldies. Un pēdējais jautājums. Sakāt, lūdzu, jūs arī, protams, sekojāt līdz tiesas sēdei... Un, lūk, šie jautājumi, līdz kuriem mēs esam nonākuši, kas saistās ar Līguma par Eiropas Savienības darbību, arī Eiropas Savienības tiesas judikatūru, kas kaut kādā mērā arī ir aktuāla šeit... Vai likumdevējam, strādājot pie apstrīdētajām normām, bija nepieciešams šos ar Eiropas Savienības tiesībām saistītos aspektus izanalizēt un zināt, teiksim, uz ko likumdevējs iet šajā kontekstā?

J. Jerņeva.

Jā, godātā tiesa. Paldies par jautājumu. Es uzskatu, ka šis pienākums ir skaidri izriet no Līguma par Eiropas Savienības darbību 2. līdz 6. pantam... līdz 4., kuras ir noteikts, kādas kompetences pieder Eiropas Savienībai, kādas ir dalītās un kur dalībvalstis tomēr var, neskatoties uz Eiropas Savienības regulējumu, paši pieņemt normatīvos aktus.

Un jautājumā par kopējo tirdzniecības politiku. Tātad mans piesauktais GAT. Eiropas Savienībai ir ekskluzīvā kompetence, līdz ar to pienākums pārbaudīt, vai Latvijas rīcība nav pretējā šai vienošanās, bija absolūta un attiecībā uz iekšējā tirgus tiesībām šī kompetence ir dalīta un arī tur dalībvalstij katru reizi pirms jebkura normatīvā akta pieņemšanas, ir jāpārbauda, vai jautājums, kuru dalībvalsts vēlas atrisināt pati, ir tāds, kurā tādas tiesības vēl joprojām ir.

Līdz ar to primārais uzdevums no Eiropas Savienības tiesību viedokļa... primārais uzdevums dalībvalstīm ir pārliecināties, ka ir vispār tiesības regulēt attiecību jautājumu.

Un otrais uzdevums: vai šādā veidā risinot, pieņemsim, augstskolu valodu jautājumu, netiek pārkāpti Līguma par Eiropas Savienības darbību priekšraksti.

I. Ziemeļe.

Paldies. Tā... jautājumu tad šeit nebūs.... Tāda gadījumā es došu vārdu un iespēju pieteikuma iesniedzēju pārstāvei Inesei Nikuļcevai uzdot jautājumus.

I. Nikuļceva.

Jā, paldies Jerņevas kundzei par tiešām ļoti pamatoto viedokli. Es vēlētos uzdot tikai pāris precizējošus jautājumus.

Vispirms es vēlos lūgt sīkāk skaidrot vienu no tēzēm, ko jūs teicāt pašā sākumā un to īsti neizvērsāt, tas ir, attiecībā uz valsts atbalstu. Ja es pareizi sapratu jūsu viedokli, jūs norādījāt, ka valsts atbalsta esamība vienmēr ir saistīta ar valsts līdzekļu piešķiršanu. Un jautājums ir sekojošs: vai valsts atbalsts nevarētu izpausties arī kādu priekšrocību radīšanā dažiem tirgus dalībniekiem, šajā gadījumā dažām augstskolām, kur rezultātā, teiksim, šīs dažas augstskolas iegūst ekonomiskas priekšrocības un arī nesaņem tiešus valsts līdzekļus, bet nu iegūst sava veida labumu.

J. Jerņeva.

Jā... Tātad Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. panta pirmajā punktā ir definēts valsts atbalsts kā...” jebkurš atbalsts, ko piešķir dalībvalsts tieši vai netieši no valsts līdzekļiem un kas rada vai draud radīt konkurences izkropļojumus un dod priekšroku citiem uzņēmumiem”.

Es piekrītu jums tiktāl, ciktāl valsts līdzekļu un priekšrocību jēdziena tvērums ir ļoti plašs un mērķis šim pantam ir bijis aptvert jebkāda veida pasākumus, kādus dalībvalstis varētu izdomāt, lai sniegtu priekšrocības vietējiem uzņēmumiem. Bet jebkurā gadījumā mēs runājam par priekšrocībām nevis kā šī panta ietvaros, nevis kā tiesību piešķiršanu, bet kā finanšu labuma piešķiršanu. Šīs finanšu labums var izpausties kā subsīdiju piešķiršana jeb naudā, tas var izpausties kā cita labvēlīga nodokļu režīma piemērošana, proti, valsts var atteikties no ieņēmumiem. Bet kaut kādam finanšu aspektam jebkurā gadījumā ir jābūt, lai mēs varētu runāt par 107. panta piemērošanu. Par īpašām tiesībām ja mēs runājam, tad mēs par to runājam drīzāk kā Konkurences padomes pārstāvis arī teica, 106. panta ietvaros. Tātad īpašās tiesības vai ekskluzīvās... ekskluzīvo tiesību šeit nav nevienam īpašās... vai šīs ir īpašās tiesības, kādas ir piešķirtas Rīgas Juridiskajai augstskolai un Stokholmas Ekonomiskajai augstskolai, es neesmu līdz galam pārliecināta, ka tas tā varētu tikt interpretēts. Man liekas, ka tas nav tās normas mērķis. Turklāt, arī Augstskolu likuma 56. panta vairākos punktos iet runa par to, ka potenciāli jebkurš — gan Latvijas uzņēmējs, gan citas Eiropas Savienības dalībvalsts — augstskola var pieteikties ne tam pašam, bet ļoti līdzīgam īpašo tiesību piešķiršanas veidam. Jo, ja mēs uzskatām, ka Rīgas Juridiskās augstskolas priekšrocība vai īpašās tiesības ir tiesības pasniegt citā Eiropas Savienības valodā, tad Augstskolu likums arī tādas tiesības paredz tiem, kuri īsteno kopīgās programmas vai panāk starpvalstu līgumus. Ja tādi līgumi, pieņemsim, būs desmit, 11 vai 20... vai mēs visus viņus uzskatīsim par īpašiem? Man liekas, ka te loģiski nesanāk piemērot 106. pantu.

I. Nikuļceva.

Labi, paldies par atbildi.

Un tad vēl otrs tāds precizējošs jautājums, kas tiešām ir precizējošs. Runājot par uzņēmējdarbības brīvību, jūs norādījāt, ka to var ierobežot, ja tam ir pamatojums un ir samērīgums. Un man ir jautājums tāds: vai, vērtējot šo nu, teiksim, samērīgumu, būtu jāņem vērā arī nediskriminācijas princips un nediskriminācijas princips tieši starp uzņēmējiem un šajā gadījumā starp augstskolām. Un arī šeit nu tā kā atsaucoties uz šīm divām augstskolām — Rīgas Juridisko augstskolu un Rīgas Ekonomikas augstskolu — tikko atbildot uz jautājumu, jūs teicāt, ka viņiem arī tomēr ir iespēja, piemēram, angļu valodā programmas nodrošināt, piedāvāt studentiem, bet uz citiem nosacījumiem, kā Rīgas Ekonomikas augstskolai vai Rīgas Juridiskajai augstskolai.

Un tad ir jautājums: vai vērtējot to ierobežojumu samērīgumu, būtu jāņem vērā arī šis apstāklis, ka divām augstskolām ir vieni nosacījumi un pārējām ir citi. Paldies.

J. Jerņeva.

Jā... Paldies, es sapratu jautājumu. Tur ir vairāki aspekti, bet ceru, ka atcerēšos visus.

Tātad runājot par likumu... varbūt... es esmu vērtējusi Rīgas Juridiskās augstskolas to statusu un zviedru Ekonomikas augstskolu, bet man liekas, ka šeit, ja mēs skatāmies uz uzņēmējdarbības ierobežojumu būtību, mums vajadzētu... nebūtu svarīgs vai izšķirošs svarīgs tas, ar kādu metodi var panākt vienu un to pašu rezultātu. Proti, Sorbonas universitāte, noslēdzot panākot starpvalstu līgumu starp Franciju un Latviju, var Latvijā apmācīt studentus franču vai angļu valodā. Tas, ka tas notiks uz šī likuma un līguma pamata, nevis uz atsevišķa likuma pamata, manuprāt, ir juridiskās tehnikas jautājums. Un kā tāds nevar būt izšķirošs.

Jā... un vēl jūs minējāt precīzi, ka sevišķi svarīgs iemesls, ar kādu valsts varētu pamatot tātad uzņēmējdarbības brīvības ierobežošanu, tas tiešām ir pieļaujami uz to atsaukties, tikai ar nosacījumu, ka nav diskriminācijas pilsonības dēļ. Bet šajā lietā, kā es minēju, manuprāt, tomēr mēs runājam par barjerām ienākšanai tirgū... tātad šī nav... te ir diskriminācija, teiksim, patērētāju pilsonības dēļ un tā ir turklāt apgrieztā diskriminācija, tātad mēs diskriminējam Latvijas vietējos iedzīvotājus attiecībā uz viņu tiesībām izvēlēties, kurā valodā viņi gribētu mācīties. Bet uzņēmējdarbības veicējs netiek diskriminēts pilsonības dēļ. Līdz ar to šis nediskriminācijas tests, manuprāt, ir izpildīts un te ir runa drīzāk par samērīguma testu.

I. Nikuļceva.

Labi, liels paldies par atbildēm uz jautājumiem. Man nebūs vairāk jautājumu.

I. Ziemele.

Paldies, Nikuļcevas kundzei. Saeimas pārstāvim lūdzu vārds, Sandim Bērtaitim.

S. Bērtaitis.

Jā, paldies. Man būtu tikai viens jautājums un proti... Izskatāmajā lietā Augstskolu likuma normu atbilstība netiek vērtēta vai vismaz Satversmes tiesa nav lēmusi ierosināt lietu un arī lietas gaitā nav noteikusi pārvērtēt šo normu atbilstību Līgumam par Eiropas Savienības darbību, bet Satversmes tiesa ir norādījusi, ka izvērtēs atbilstību Satversmes 1., 105., 112. un 113. pantam. Un šajā sakarā man būtu jautājums tāds. Vai jūsu skatījumā tās brīvības, kas ir nostiprinātas Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. un 56. pantā, uz kurām uzmanību jūs vēršāt, vai viņas kaut kādā mērā veido saikni ar šīm manis minētajām Satversmes normām un šajās normās nostiprināto pamattiesību saturu. Tātad vai 49. un 56. pants ir saistīts ar tām pamattiesībām, kas ir nostiprinātas Satversmes 105., 112. un 113. pantā? Paldies.

J. Jerņeva.

Teiksim, tā... No Eiropas Savienības tiesību perspektīvas... viss vienmēr ir saistīts ar Līguma par Eiropas Savienības darbību pareizu piemērošanu neatkarīgi no tā, kāda procesa ietvaros un kura tiesa izskata tiesību strīdu. Runājot par Eiropas Savienības arī pozīciju, jebkura dalībvalsts norma ir vienmēr sekundāra, salīdzinot ar Līgumu par Eiropas Savienības darbību normām. Un tādēļ Eiropas Savienības tiesas judikatūrā atrodamās atbildes būtu tādas, ka Satversmes panti cita starpā ir jāinterpretē caur Eiropas Savienības pamattiesību ekonomisko un hartā noteikto prizmu tiktāl, ciktāl mēs runājam par Eiropas Savienības tiesībām, kādas ir piemērojamas lietā.

A Kučs.

Nu, labi... nu, pieņemsim, Satversmes 113. pants, kas aizsargā šo zinātnisko jaunradi, vai šajā gadījumā viņš būtu saistīts ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 49. un 56. pantu un tajā nostiprināto regulējumu?

J. Jerņeva.

Jā. Kamēr... tā novērtējums juridiskais notiek caur GAT vai līguma 49.-56. pantu, tad papildus šiem dokumentiem ir piemērojama arī Eiropas Savienības pamattiesību harta, kas cita starpā norāda uz akadēmiskās brīvības respektēšanas pienākumu, uz brīvību dibināt mācību iestādes, uz uzņēmējdarbības brīvību. Līdz ar to runājot par to, vai Augstskolu likums ierobežo vai neierobežo citu Eiropas Savienības dalībvalstu pilsoņu tiesības veikt uzņēmējdarbību, šajā kontekstā ir skatāma arī akadēmiskā brīvība. Bet jebkurā gadījumā tie ir divi nošķirti analīzes nošķirti nosacīti analīzes kritēriji, jo Eiropas Savienības pamattiesību harta šajā lietā var būt piemērota

tikai izvērtējot likuma atbilstību līguma Par Eiropas Savienības darbību normām nevis kā atsevišķs dokuments, kas būtu piemērojams tāpat vien papildus Satversmei.

S. Bērtaitis.

Paldies. Man citu jautājumu nebūs.

I. Ziemeļe.

Jā, paldies tād Bērtaiša kungam. Paldies, arī Jerņevas kundzei.

Uz šo brīdi tiesnešiem... Ā, tiesnesim Kučam vēl ir jautājums, Jerņevas kundze, jums.

A. Kučs.

Ja jūs varat atbildēt. Vai, jūsuprāt, šajā lietā ir skarts arī Eiropas Savienības pamattiesību hartas 16. pants un tajā iekļautā darījumu darbības brīvība?

J. Jerņeva.

Manuprāt, potenciāli tas varētu būt skarts, kaut arī es specifiski šo jautājumu neesmu analizējusi, bet tiktāl, ciktāl Augstskolu likums paredz, ka Latvijas iedzīvotājiem augstākās izglītības pakalpojums ārvalstnieks citās Eiropas Savienības valodās var sniegt tikai pēc tam, kad būs izvēlēties pareizos darījuma attiecību partnerus, piemēram, izveidojot kopīgu programmu, tiktāl, manuprāt, ir arī šis pants... nezinu, vai ir pamats uzskatīt, ka te ir pārkāpums, bet vismaz tas būtu jāizvērtē.

A. Kučs.

Paldies.

I. Ziemeļe.

Jā, paldies. Tad šobrīd es teikšu jums paldies, Jerņevas kundze, par to, ka piedalījāties sēdē.

Un uz šobrīd mums jau ir tiešaistē... es nezinu, laikam ir jāsaka labrīt vai labdien... kā jums tur izskatās... tād profesors Gruntmanis. Un es arī varu lietas dalībniekiem apstiprināt, ka tiesai ir profesora Gruntmaņa identificējošs dokuments pieejams un tas ir pārbaudīts un es arī redzu, ka bildes ir tādas pašas gan šeit šajā kopijā, gan tās, ko mēs redzam šeit ekrānā...

Tāad, Gruntmaņa kungs, mēs esam runājuši tagad par Eiropas Savienības ietvaru un kā augstākā izglītība tiek organizēta tīri juridiski Eiropas Savienības ietvaros. Mēs arī ceram, ka jūs mums iedosiet tādu plašāku pasaules skatījumu, kā tad tur ir ar to augstākās izglītības kā biznesa un kā tirgus elementa darbošanos, balstoties jūsu pieredzē. Lūdzu!

U. Gruntmanis.

Paldies.

Noklausījos augsti godājam tiesa... Pirmo reizi man ir šāda pieredze, tā kā pateicos par iespēju, interesanti ir klausīties juridiskā diskusijā, kas man izklausījās tiešām sarežģīta.

Es pieļauju, ka mana prezentācija būs daudz vienkāršāka, teiksim, apskatot to... izlasot šo likuma normu, kuru Saeima pieņēma un, protams, daļas Saeimas opozīcijas iebildumus.

Un es pieļauju, ka, kā jūs teicāt... jūs man prasījāt izteikt šo viedokli, jo pēdējos 22 gadus esmu pavadījis vadošās pasaules universitātēs, kā arī bijis tiešām kā viesprofesors daudzās Āzijas, Dienvidamerikas un citās universitātēs.

Bet es analizējot un domājot par tiem dokumentiem, kurus jūs man atsūtījāt, es, protams, mēģināju domāt arī par Latvijas kontekstu, kurā, kā mēs visi zinām, mums ir visvairāk augstskolas uz 1 miljonu iedzīvotājiem Eiropas Savienībā, mums nepārtraukti notiek šī diskusija par šo augstskolu kvalitāti un vai viņa ir atbilstoša... nu, viennozīmīgi, vai visās šajās augstskolās ir atbilstoša kvalitāte Eiropas un pasaules kaut kādiem kritērijiem un tas varbūt ir ārpus šīs tiesas nolēmuma, kā, teiksim, to mērīt un kāpēc to mērīt. Es arī esmu ņēmis vērā to, ka mūsu Satversmē ir ierakstīta šī latviešu valodas speciālā loma un kāpēc tā ir ierakstīta.

Un es šo pavisam īso tādu prezentāciju būtībā prezentēšu divos tādos lielākos punktos un dažos apakšpunktos.

Tātad pirmais. Es šajos pieņemtos Saeimas likumus un tiem izteikto opozīciju gribu iedalīt divās daļās.

Tātad pirmā daļa. Vai ir pieļaujams Latvijas Republikā iegūt augstāko izglītību ne Eiropas Savienības valodās. Lasot šos dokumentus, es sapratu, ka liela daļa šo jauniešu ir izglītojušies Latvijā, kas, atklāti sakot, man bija liels pārsteigums. Un tīri emocionāli subjektīvi un varbūt pat objektīvi mana atbilde uz šo uzstādījumu ir, ka nē. Jo ir tiešām ļoti grūti saprast, kā Eiropas Savienības valstī var saņemt Eiropas Savienībai derīgu diplomu, kas ir pasniegts valodā, kas nav Eiropas Savienības valoda. Tas vienkārši man loģiski ir, teiksim, grūti izskaidrojams. Kaut gan klausoties dažādas lietas par Komerclikumu un pārējās... varbūt, ka tas kaut kad ir iespējams, ar šiem starpvalstu līgumiem un pārējiem... Bet, teiksim, lai visā valstī noteiktu to, ka, noteiktā valodā Eiropas Savienības valstī var iegūt, nezinot nevienu no Eiropas Savienības valodām, tas, manuprāt, liktos jocīgi.

Es arī gribu pieminēt to, ka mūsu, liekas, Augstākās tiesnesis viens jau pieminēja, ģeopolitisko stāvokli, kā arī vēsturisko kontekstu un to, ka mūsu valsts prezidents ir skaidri pateicis, ka mūsu valsts tiecas uz Skandināvijas šādu izpratni mūsu dzīvē. Un es arī gribētu cerēt, ka arī augstākajā izglītībā mēs uz to tiešām tiecamies.

Un tad mēs pārejam, teiksim, uz tādu otro subpunktu, varētu teikt: vai ir pieļaujams Latvijas Republikā iegūt augstāko izglītību Eiropas Savienības valodās? Un te, man liekas, ir ļoti svarīgi runāt, kā šī izglītība tiek iegūta Skandināvijas valstīs, nu, varbūt ne visās Skandināvijas valstīs. Šeit es izcelšu tikai Dāniju un arī Holandi, kur mēs, varbūt visi, zinām, ir būtībā tikai divas valstis, kur bakalaura grādu var iegūt angļu valodā. Man tas personīgi ir ļoti pievilcīgs modelis, jo tādā veidā valstī tiek piesaistīti gudrākie prāti no visas pasaules un tas nenotiek tikai vēlākā maģistratūras līmenī, vai vēlākā doktorantūras līmenī. Mēs zinām, ka no Latvijas daudzi gudri prāti aizbrauc, varbūt ne tieši, lai studētu angļu valodā, bet tieši šai kvalitātei, ko studējot angļu valodā citās valstīs, teiksim, uzskatot, ka šī izglītība ir starptautiskāka vai starptautiski iespējami konkurētspējīgāka. Manuprāt, ka... ja mēs runājam par maģistratūru, tātad vairākus līmeņus augstākajā izglītībā... es negribētu tos visus salikt vienā apkopojumā... jo bakalaura izglītībai ir citi mērķi nekā tie ir maģistratūrā un pavisam citi mērķi, nekā tie ir doktorantūrai. Tad, maģistratūrā un doktorantūrā tiešām būtu jebkuram Latvijas iedzīvotājam jāļauj iespēja iziet lielu daļu vismaz no šiem apmācību kursiem angļu valodā un viennozīmīgi tam būtu jābūt doktorantūrā. Tas ir šis veids, kā, manuprāt, latviešu valodas šis ierobežojums ir ļoti ierobežojošs, teiksim, lai cilvēki no ārzemēm nebūtu tikai ļoti īslaicīgi kā vieslektori Latvijā vai asociētie profesori, bet uz ilgāku laiku un saņemtu šo augstāka līmeņa apmācību Latvijas iedzīvotājiem.

Tātad, nākamā lielā grupa, par ko arī šie jūsu atsūtītie dokumenti runāja, tātad bija ārzemju studenti. Un ir jāsaprot mums visiem, ka par šiem ārzemju studentiem cīnās visā pasaulē. Viņu nav daudz un uzvarētājas valstis, kā mēs zinām, ir šīs lingvo-franko valstis, kur būtībā visa apmācība notiek angļu valodā, vai tā būtu Amerika, Kanāda, Austrālija vai Anglija. Tās ir tās valstis, kas prevalē, kur ir visvairāk, teiksim, ārzemju studentu pasaulē. Un iedziļinājos arī ar to, ka Latvijas likumdošana nosaka, ka ārzemju students ir Latvijā vairāk par sešiem mēnešiem vai 20 kredīstundām, tad viņam ir jāapgūst latviešu valoda.

Man pašam esot medicīnā un runājot ar ārzemju medicīnas studentiem, es saprotu, ka šis pieprasījums ir diemžēl formāls, jo lielākā daļa ārzemju studentu medicīnā, kas ir Latvijā, viņi nerunā latviski. Tātad, no vienas puses es domāju, ka mana tā pieredze ir tā, ka valsts no savas puses formāli pieprasa, ka viņiem māca šo latviešu valodu un, tas, protams, arī tiek darīts, un šis likums tiek pildīts, bet tas ir formāls. Un šī valoda, protams, netiek iemācīta. Un es to domāju un es to nevaru apgalvot, tas ir tikai anekdotes, ka, teiksim, ārzemju studentiem jau tiek dots tāds acu piemiedziens, ka tas tā... nu, nav jau sevišķi... nu, mēs mācīsim, bet nu, ja jūs neiemācīsieties, arī jau neviens no augstskolas izmests par to netiks. Tāpēc, manuprāt, šeit arī ir divi ceļi. Viens ir valodas stiprināšanas ceļš, tātad skaidri pateikt, ka visiem ārzemniekiem tiešām ir reāli jāmācās latviešu valoda un ir jāiemācās un ir jābūt reālam valsts eksāmenam, kurš ir jānoliek un kā jebkuram citam eksāmenam, ja tu viņu nevari nolikt, tad tu nevaru

pabeigt. To taču mūsu valstij ir jāsaprot, ka, pieņemot šādus stingrus vai klausot šim likumam stingri un noteikti, un ne tikai formāli, pie mums būtiski samazināsies šo ārzemju studentu skaits, kas gribēs šeit mācīties, jo uzskatīs, ka latviešu valodu viņi neredz savā nākotnē un viņi līdz ar to nebrauks uz Latviju un nemācīsies, jo uzskatīs, ka viņi grib vairāk laika veltīt savai pamatspecialitātei, kuru viņi pēc tam var izmantot vai nu Eiropas Savienībā vai pasaulē.

Manuprāt, ka šis... Un otrs variants, protams, ir... varbūt... es nezinu, ja tā var teikt, mīkstināt... Es pārdomāju, teiksim, kā Kanādas franču province, konkrēti Kvebekas province, ir piegājusi šai lietai, ka viņi visiem ārzemniekiem veicina franču valodas mācīšanos. Veicina tādā ziņā, ka viņi pasaka: jums tas ir par brīvu, mēs gribam, lai jūs mācāties franču valodu, mēs gribam, lai stimulētu mācīties franču valodu, jums par šo kursu nav jāmaksā, un ja jūs, to mācīsieties... mēs viņu jums labi mācīsim.. un tas ir arī tas veids, kā jūs varat pacelt savu līmeni augstskolā un tādā ziņā tas nav, teiksim, tāds noteicošs veids, bet katrā ziņā veicinošs faktors, varbūt kā tāds bonuss.

Un es gribētu vēlreiz uzsvērt arī to, ka gan latviešu un Latvijas iedzīvotājiem, gan arī ārzemju iedzīvotājiem mans viedoklis vienmēr ir bijis tāds un viņš arī ir palicis tāds, ka maģistratūrā un doktorantūrā un nesen bija šī diskusija par disertāciju rakstīšanu, kādā valodā tai vajadzētu būt... manuprāt, atkal ir jāņem šis Skandināvijas modelis, kur visu maģistratūras un doktorantūras laiku cilvēks var mācīties angļu valodā, viņš var rakstīt savu disertāciju angļu valodā, viņš, protams, var to darīt jebkurā skandināvu valodā, ja viņš tā izvēlas... bet lielākā daļa izvēlas rakstīt angļu valodā maģistratūrā un doktorantūrā, manuprāt, šie valodas ierobežojumi, ja mēs runājam par Eiropas Savienības valodām, manuprāt, ir nepamatoti. Paldies.

I. Ziemeļe.

Paldies, Gruntmaņa kungs tagad būs tiesnešu jautājumi. Tiesnesis Kučs, lūdzu!

A. Kučs.

Paldies jums. Man pirmais jautājums būtu tāds. Jūs jau ieskicējāt mūsu vēsturi, valodas situāciju. Kā jūs redzat, kā valsts varētu samērot nepieciešamību aizsargāt, stiprināt valsts valodu un augstākās izglītības internacionalizāciju un arī mūsu studentu iespēju iekļauties kopējā Eiropas akadēmiskajā telpā.

U. Gruntmanis,

Es domāju, ka tas jau ir tas, ko es varbūt uzsvēru. Manuprāt, mums jauns ritenis īsti pat nav jāizdomā. Kā jau es teicu, Holande ļoti aktīvi piesaista angļu valodā runājošos bakalauru... un šeit varbūt pirmā lieta par bakalauru, kā jau es teicu. Tātad, Dānija un Holande ir divas valstis. Holande ir vēl agresīvāka, jo Holande arī, teiksim apmaksā... ja dāņiem pašiem nav šī mācību maksa, tad arī ārzemniekiem nav mācību

maksa. Tātad Dānijā ir vēl šis stimulants papildus valodas stimulam, ka arī bakalaura grādu var iegūt Dānijā angļu valodā... Un, ko es redzu, runājot ar latviešu studentiem, kas ir Dānijā, un runājot ar dāņu pasniedzējiem, ka tiešām tas ir radījis tādu, ja tā varētu teikt, smadzeņu pieplūdumu Dānijai un spēju piesaistīt cilvēkus ne tikai no Eiropas Savienības, bet arī no trešajām valstīm... kuriem ir jāmaksā par šo maksu, bet arī šo mācās angļu valodā.

Manuprāt, ja mēs runājam par Latviju un par bakalaura grādu, tad varētu būt diskusija, ka varbūt mums pieņemamāks ir, pieņemsim, Somijas un Norvēģijas variants, kur tiešām bakalaura grādu nevar iegūt angļu valodā, un tas būtu tas pamatlīmenis, kur, teiksim, šo bakalaura grādu iegūst tikai, pieņemsim latviešu valodā.. Bet es, kā teicu, mans privātais viedoklis ir tāds, ka vajadzētu dot arī latviešu studentiem iespēju mācīties angļu valodā, vai vismaz, ja Latvijas augstskolas mēģina veidot šos... ar citām Eiropas augstskolām, kurās varbūt lielāku daļu no kursa varētu... pieņemsim, ja kādam ir izvēle, kaut kādās noteiktās specialitātēs... ko, iespējams, pat Latvijā nemāca, tad šo būtu pieļaujams, ka ne tikai šis mazais procents, kas šķiet, bija 20 procenti Latvijā, bet lielākus procentus ir iespējams iegūt citā valodā.

Kā jau es teicu, valodas aizsargāšana maģistra un doktora grāda līmenī, manuprāt, tā ir tāda varbūt nedaudz mūsu... man ir kauns pat teikt... provinciālisms domājot, ka mēs spēsim šo valodu aizsargāt, ja mēs viņu mācīsim latviešu valodā. Jo, kā es saku, augstākā izglītībā, manuprāt, galvenā cīņa ir, kur paliek šie Latvijas gudrākie cilvēki, kā mēs zinām. Es pāris... kādus 6-7 gadus atpakaļ skatījos, cik latviešu studentu pie mums mācās Anglijā un tas bija ap 2500, tātad man ir pārliecība... man nav datu, bet tikai pārliecība, ka tie ir vieni no vislabākajiem Latvijas vidusskolu beidzējiem, kas ir aizbraukuši un kā, mēs zinām ir diezgan sarežģīts šis process, lai Anglijā uzsāktu Latvijas students mācības.

Bet, ka es teicu, maģistratūras un doktorantūras līmenī, manuprāt, šie ierobežojumi ir nepamatoti. Un mēs šādā veidā izspiežam gudrākos prātus no Latvijas, vismaz daļu, kas aizbrauc studēt citur. Un mēs zinām, ka, ja cilvēks aizbrauc studēt citur, šī atgriešanās var bieži vien arī nenotikt.

A. Kučs.

Vēl viens jautājums, runājot tieši par augstskolu autonomiju. Vairākkārt mums tiesas procesa laikā ir bijuši dažādi viedokļi, bet arī gan pieņemot apstrīdētās normas, izskanēja viedoklis, ka to, kādā valodā augstskola veido studiju programmas, ka tas būtu jāatstāj pašām augstskolām un viņu autonomijai izlemšanai. Kā jūs skatāties uz to?

U. Gruntmanis.

Es domāju, ka tiktāl, cik tās ir Eiropas Savienības valodas, varbūt varētu arī piekrist šai lietai, bet es domāju, ka mums ir jādomā par to, ka cik mēs esam un cik mēs runājam latviski un cik ir tie studenti, kas runā latviski... Tā kā es domāju, ka, pieņemsim augstskolai izlemt... es nezinu, šeit ir runa par divām augstskolām, kā es saprotu... kur lielākā daļa apmācības vai visa apmācību notiek angļu valodā... vai tas būtu pieņemami visās Latvijas augstskolās, es, pieņemu, ka nē. Ka tas būtu nesamērīgi. Es domāju, ka ir kaut kādas lietas, kas, protams, mums ir svarīgi mācīties latviešu valodā, izkopt šo valodu un neļaut augstskolām pilnīgi pateikt, ka rīt vai parīt mēs mācīsim franču vai parīt vācu valodā. Man liekas tas nebūtu īsti pareizi.

A. Kučs.

Paldies.

I. Ziemeļe.

Tiesnesis Aldis Laviņš. Lūdzu!

A. Laviņš.

Gruntmaņa kungs, labprāt pajautātu jautājumu saistībā ar to, ko jūs teicāt, ka nevarat iedomāties, kā tas varētu būt, ka Eiropas Savienībā varētu iegūt atzītu diplomu, ja izglītība tiek iegūta ne Eiropas Savienības valodā. Kas ir pamatā šādai tēzei?

U. Gruntmanis.

Pamatā ir, domāju, tāds... protams, var strīdēties par loģiku, bet tas, manuprāt, ir diezgan loģisks apsvērumš. Un Eiropas Savienībā ir tik daudz valodas un iedomāties to, ka mēs izsniedzam diplomu, kuru reāli šis cilvēks varbūt pēc tam varētu pretendēt un es domāju, tas ir arī viens no iemesliem, kāpēc no trešajām pasaules valstīm liela daļa cilvēku brauc un grib mācīties vienā no Eiropas Savienības valstīm, lai iegūtu šo Eiropas Savienības... angļiski sakot... jeb, teiksim, tādu apliecinājumu, ka ir saņemta augsta līmeņa izglītība un tad ar šo diplomu... es nezinu, doties uz kādu no Eiropas Savienības valstīm, kur, manuprāt, jebkurš, kurš pieņem šo diplomu, arī secinātu, ka viņš runā kādā no Eiropas Savienības valodām. Es pieņemu to... tas ir tikai pieņēmums, tas nav apgalvojums. Tāpēc, manuprāt, tas vienkārši būtu... ja tu esi Francijā saņemis diplomu, tad, manuprāt, lielākā daļa cilvēku pieņemtu, ka tu proti runāt franciski. Vai, ja tu Amerikā esi saņemis diplomu, tad visi pieņemtu, ka tur samērā labi runā angļiski. Man liekas, ka tas ir tikai tāds loģisks apsvērumš, nav citu apsvērumu.

A. Laviņš.

Sakiet, tas būtu maldīgs secinājums, ja šo tēzi varētu noreducēt apmēram šādi: ka Latvijā iegūtu diplomu nu nebūtu iedomājams, ja Latvijas valsts atzītu Latvijas augstskolā iegūtu diplomu... ja studiju valoda nebūtu valsts valoda... Tātad mēs varētu šo mērogu no Eiropas Savienības reducēt uz Latviju. Un šis tieši ir šis jautājums, ko Satversmes tiesai ir jāizskata un jums ir šī tēze. Nu, kā tad tā varētu būt, ka Latvijas augstskola izsniedz atzītu diplomu tajā gadījumā, ja izglītība ir iegūta valsts valodā?

U. Gruntmanis.

Un es pieļauju, ka tā ir Latvijas valdības vai Saeimas prerogātīva, ka viņi varētu šādu lēmumu arī pieņemt tik ierobežojošu. Taču, manuprāt, ar ko mums tad ir jārēķinās... kā jau es teicu sākumā, viņi pieņemt šādu lēmumu var... Ar ko mums ir jārēķinās, pieņemot šādu lēmumu, ka liela daļa cilvēku, jauniešu, pasniedzēju nebūs apmierināti ar šādu lēmumu un radīs, es domāju, vēl lielāku ..., kāds tas ir radīts līdz šim.

A. Laviņš.

Tad jūs to drīzāk uzskatītu par lietderības vai politikas jautājumu, nevis vienu pamattiesību... pamatotu vai nepamatotu ierobežojumu, tas ir cits jautājums... respektīvi, jums šķiet, ka šis ir politikas jautājums vai lietderības jautājums? Nevis tiesību jautājums?

U. Gruntmanis.

Es nedomāju, ka tas ir politikas jautājums. Varbūt kādam tā var likties. Manuprāt, tas ir lietderības jautājums, jo, kā... mēs taču saprotam, mēs dzīvojam Eiropas Savienībā, mums ir jākonkurē ar Eiropas Savienības valstīm un tieši kā... kā mēs kā Latvija varam konkurēt, pieņemsim ar valstīm, kā Dāniju un Holandi, kurām ir izcilas augstskolas? Tātad viņiem ir izcilas augstskolas plus vēl viņi māca angļu valodā, sākot no bakalaura līmeņa. Kā mēs varētu, teiksim...? Mēs varētu pieņemt lēmumu, ka mums nav nepieciešama šāda konkurence, pašizolēties un teikt, ka visiem pēc iespējas jāmacās... taču es domāju, ka augstākā izglītība ir starptautiska, mēs to paši esam apliecinājuši un mēs gribam, lai Latvijas cilvēki brauc un macās citās valstīs un lai viņi, protams, atbrauc atpakaļ un nodod šīs zināšanas.

A. Laviņš.

Paldies. Un vēl beidzamo jautājums. Par kontekstu, kādā Latvijas augstskolas Latvijā darbojas... Es nezinu, jūs sekojāt iepriekšējām tiesas sēdēm...

U. Gruntmanis.

Nē.

A. Laviņš.

Nē, ja? Tātad jautājums ir par to, ka, piemēram, profesors Vētras kungs minēja, ka apstrīdētās normas būtu derīgas Latvijas sabiedrībai, ja tās būtu pieņemtas desmit gadus atpakaļ. Šobrīd tās pārmērīgi ierobežo akadēmiskās brīvības aspektus. Savukārt, citāds viedoklis bija gan Druvietes kundzei, gan arī bijušajam zinātnes ministram Šadurska kungam. Es saprotu, ka jūs lielu daļu laika pavadāt ārpus Latvijas, bet tomēr... es domāju, ka jūs noteikti sekojat situācijai Latvijā un tāpēc ir šis jautājums par kontekstu. Vai šīs normas jums šķiet tādas, kas acīmredzami neatbilst sabiedrības kontekstam un tās savu mērķi sasniedz... nerasniedz... Kāds būtu jūsu komentārs?

U. Gruntmanis.

Man liekas, ka es savu komentāru jau vairākkārt esmu... mēģināšu to vēlreiz atkārtot.

Es gribētu to iedalīt maģistra un doktorantūras līmenī. Es domāju, ka Latvijas likumdošana ir pārāk ierobežojoša, es to esmu teicis jau iepriekš publiski. Uzskatu tā joprojām. Kontekstā ar visām šīm disertāciju rakstīšanām un kādā valodā to rakstīt, es domāju, ka tur jābūt brīvai izvēlei. Toreiz es arī uzdevu jautājumu, kāpēc ir tā, ka Igaunijā lielākā daļa disertācijas tiek rakstītas angļiski un Latvijā, teiksim, latviski... kādas ir šīs kontekstuālās atšķirības, kāpēc tā ir izveidojies? Vai tam ir kāds sakars ar augstskolu kvalitāti, apmācību augstskolā?

Bakalaura līmenī man nav ļoti precīza definējuma. Es saprotu šo Druvietes kundzes uzstādījumu par latviešu valodu. Es, protams, arī mīlu latviešu valodu, domāju, ka visi no mums un saprot viņas svarīgumu mūsu vēsturiskajā un ģeopolitiskajā kontekstā. Tā kā es domāju, ka par bakalaura līmeņa šīm apmācībām varētu būt diskusijas. Es personīgi uzskatu, ka būtu jāpalielina, vai vismaz jārada lielāka fleksibilitāte augstskolām, var lielāku daļu mācīties latviešu, Latvijas, studenti angļu valodā vai franču vai vācu valodā... Es domāju, ka tas tikai paplašinās mūsu redzesloku un nesamazinās mūsu latviešu valodas svarīgumu un jēgu.

A. Laviņš.

Paldies.

I. Ziemele.

Paldies tiesnesim Laviņam. Man arī būs trīs jautājumi.

Tātad pirmais. Jūs sākat sava redzējuma izklāstu ar to, ka jūs nokomentējat par to, cik ļoti daudz Latvijā uz iedzīvotāju skaita ir šīs augstskolas. Bet tad jūs kā modeli

arī piesaucāt Ziemeļvalstu modeli. Un man līdz ar to jums ir jautājums. Vai Ziemeļvalstīs arī ir tikpat izplatīts šis privāto augstskolu bizness, jo faktiski tas ir tāds bizness, un... Un, manuprāt, vispār tas salīdzinājums, kāpēc es vispār es uzdevu šo jautājumu, ar šo salīdzinājumu ir jābūt ļoti uzmanīgam.. vismaz manā pieredzē ir tā, ka vairumā valstu tomēr Ziemeļvalstu, tās ir valsts augstskolas... nu, Islandē tagad arī parādās dažas privātās augstskolas... bet kopumā vismaz manā laikā nebija tas ļoti izplatīts un katrā es nevarētu teikt, ka tur ir tas kļuvis par biznesu, par saimniecisko darbību, par kuru mēs diezgan lielu tiesas sēdes daļu faktiski runājam. Par to, ka, lūk, šī ir saimnieciskā darbība un konkrētu pakalpojumu sniegšana.

Nu, lūk... ja tā tas ir... ja arī pēdējā laikā tur nekas daudz nav mainījies, tad kādā veidā mēs varam to, ko jūs mums teicāt par skandināvu atvērtību... nu noteikti angļu valodai, jā... Kā mēs to varam projicēt pārnest uz šo Latvijas nu ļoti, ļoti atšķirīgo, man jāsaka tā, augstskolu tā saukto augstskolu vidi.

U. Gruntmanis.

Es pieļauju, ka mana atbilde nepatiks lielai daļai cilvēku, bet, kā mēs zinām, viena liela daļa no pasaules labākajām universitātēm, kas ir Hārvarda vai Stenforda, vai Jēlas universitāte... ir privātas augstskolas un es domāju, ka šim modelim, kam pieder šīs augstskolas, īsti nav svara, ja mēs zinām, ka šie kritēriji, kādi ir augstskolas pieņemšanas kritēriji, ir visaugstākie. Un mēs labi zinām, ka, lai arī cik daudz naudas tev būs, vai tavam bērnam būs tur, to nevar nopirkt... varbūt Amerikā dažreiz var, bet principā nevar nopirkt tavu iekļūšanu šinī augstskolā. Tur tiešām ir jābūt zināšanām un tās ir pašam tev jāpierāda šim zināšanām.

Un tas, es domāju, ir ļoti svarīgi. Un tas, kas gadiem ir uztraucis par Latvijas daudzām augstskolām, šeit ir tikai spekulācija, es tā gribētu teikt... bet mans jautājums vienmēr ir bijis, kāpēc mums ir tik daudz augstskolu, kaut vai salīdzinoši ar to pašu Igauniju un salīdzinoši, pieņemsim, ar Zviedriju uz 1 miljonu iedzīvotāju. Jo ir šis milzīgais tirgus spiediens... iespējams, milzīgais tirgus spiediens, kur cilvēkus uzņem... nu, es negribētu teikt, ka tikai tāpēc, ka viņi samaksā naudu, es ceru, ka tā nenotiek... Bet, jo zemāks ir konkurss augstskolā un saprotot, ka ir jāuztur augstskolas infrastruktūra, jāuztur augstskolu telpas, pasniedzēji, algas... man ir bažas, ka Latvijā pieņem ne tikai no trešajam pasaules valstīm, es domāju, ka arī ārzemju studentus citās augstskolās pieņem ar salīdzinoši ļoti, ļoti mazu konkursu tikai šīs ekonomiskās intereses dēļ, nevis uzstādot ļoti augstu šo zināšanu laktiņu, lai iekļūtu šinīs konkrētajās augstskolās. Tas man viennozīmīgi ir uztraukums. Es domāju, ka daudziem ir tas uztraukums... un būtu svarīgi šīm privātajām augstskolām, ja kaut kāda šāda veida diskusija notiek, neļaut viņām pateikt, ka tas ir kaut kāds privātnoslēpums un uzzināt, kāds šis konkurss ir, jo, kā mēs zinām, visās pasaules vadošajās augstskolās, vai tā būtu

Hārvarda vai Stenforda, visi šie konkursi, cik piesakās, cik tiek uzņemti, tie visi ir atklāti publicēti.

I. Ziemele.

Jā, paldies.

Un nākamais jautājums ir... Profesore Druviete tātad šodien sāka ar šādu tēzi, un es gribētu jūsu komentāru par šo tēzi dzirdēt, proti, viņa teica, ka augstskolas, augstskolu izglītība, protams, ir arī noteikts veids kā, uz kādiem noteikumiem mēs veidojam augstskolas... proti, augstskola ir valodu vai valodas politikas instruments. Kā jūs skatāties uz šādu tēzi?

U. Gruntmanis.

Nē, nu, pieņemot radikālāko viedokli, ka izmainoties likumam... es nezinu, pēkšņi visi Latvijā sāktu apgūt visas specialitātes angļiski, iespējams, ka tas tiešām būtu politikas jautājums jo mēs kā valsts nevaram turpināt pastāvēt, ja cilvēki labā līmenī nerunā savā valsts valodā. Bet es domāju, ka šis apgalvojums ir pārspīlēts jo tas arī nenotiks, ja man ir absolūti skaidrs, ka lielākā daļa, it sevišķi manas paaudzes un vecākās paaudzes pasniedzēji angļiski labi nerunā Latvijā, līdz ar to šāda iespēja ir ļoti teorētiska un, manuprāt, ļoti maz iespējama. Un, manuprāt, ka Latvijā ir, protams, vienmēr jābūt valstij, kurā var izvēlēties latviešu students mācīties tikai latviešu valodā. Tas, es domāju, ir ļoti, ļoti svarīgi. Bet, dodot šo iespēju, arī studentiem un arī pasniedzējiem būt fleksiblākiem un piesaistīt pasniedzējus arī no citurienes, kas uz ilgākiem termiņiem var mācīt Latvijas augstskolā, ieņemt akadēmiskos amatus Latvijas augstskolā, ieņemt ievēlētus amatus Latvijas augstskolā un ļoti pakāpeniski iemācīties šo latviešu valodu. Es domāju, ka tas paplašinās mūsu Latvijas augstākās izglītības vidi, ienesīs jaunas zināšanas un es domāju, ka tas ir būtībā, uz ko mums visiem kopā būtu jātiecas, lai šīs augstskolas būtu atvērtākas un arī konkurētspējīgākas Eiropas Savienības kontekstā.

I. Ziemele.

Es tad precizēšu... Ja es pareizi sapratu, tad jūs uzskatāt, ka šis konkrētais pašreiz Satversmes tiesā apstrīdētais regulējums un ceļš, kuru Latvijas likumdevējs ir izraudzījies, ka tas varēja būt niansētāks un pārdomātāks, ņemot vērā.. nu, būtībā, jā... visus šos pasaules procesus.

U. Gruntmanis.

Jā, un es domāju, ka pārdomājot arī tieši šo pakāpeniskumu augstākajā izglītībā... ko jau es pieminēju... bakalaura, maģistra un doktora grādu... jo, kā jau es teicu, man ir lielas bažas, ka, vai nu augstskolas fīri, formāli piemēro šo valodas

mācīšanu, kas it kā apmierina varbūt Druvietes kundzi... es nezinu... bet es domāju, vai tas nes lielu pienesumu... vai šim cilvēkam vai Latvijai, es ļoti šaubos.

I. Ziemeļe.

Un tad man ir pēdējais jautājums. Es gribēju saprast... Protams, ka angļu valoda ir kopumā pašreiz galvenā zinātnes valoda pasaulē un ne tikai jūsu jomā, bet arī mūsu jomā pa lielam. Bet tomēr... Es gribētu saprast, skatoties uz Latviju, Latvijas valsti un tās attīstību... vai jūs piekrītat tēzei, ka valsts attīstībai un arī šāda izmēra valsts attīstībai tomēr ir būtiski arī saglabāt nacionālo zinātni. Un nacionālo zinātni valsts valodā, jo tomēr fenomeni mainās un mēs jau nepārtraukti jāpilnveido valoda, lai viņiem tiktu līdz... es pieņemu, ka tas ir gan jūsu jomā, un tas noteikti ir arī mūsu jomā. Nu, lūk. Kaut vai tā iemesla dēļ vien, lai valsts valodā mēs spētu šos visus fenomenus aptvert un diskutēt jēgpilni, ir šī nacionālās zinātnes, iespējams, nepieciešamība un loma. Līdz ar to tas, ko jūs sakāt par maģistra līmeņa un doktorantūras studijām... vai tas tomēr nenonāk pretrunā šai nepieciešamībai saglabāt nacionālo zinātni, tautas nepieciešamībai ilgtermiņā. Kā jūs komentētu?

U. Gruntmanis.

Es domāju... man ir cerība, kad, lai gan es teicu to, kad maģistratūrā un doktorantūrā būtu jādod šī izvēle, teiksim, mācīties, vai tas ir ārzemnieks vai latviešu students angļiski... manuprāt, runa bija šīm disertāciju rakstīšanām un kādā valodā to rakstīt. Protams, ka var diskutēt, vai, teiksim, ir pareizi šo disertāciju rakstīt latviešu valodā un viņu izlasīs labākajā gadījumā daži cilvēki un šo apkopojumu rakstīt angļu valodā, ko tad var izlasīt vairāk cilvēku, kā tas ir pašreizējais modelis... vai vajadzētu mainīt šo lietu, kā tas ir Igaunijā. Cik es saprotu, ka tieši... tu vari izvēlēties Igaunijā disertācijas šo valodu, man pat liekas, ka svarīgāk tas... un pat interesantāk... es to īsti nevaru teikt, ka es to izprotu, kāpēc Igaunijā, teiksim, lielāks procents... daudzi šo disertāciju izvēlas rakstīt angļu valodā... tāpat izvēlas rakstīt un šo apkopojumu raksta igauņu valodā. Tāpat es domāju, ka šo apkopojumu raksta, tad noteiktie termini tiek mēģināti tulkot... man lasot šīs disertācijas es redzu, ka īsti jau tulkojuma šim terminam nav, bieži vien viņi ir angļu vārdi ar latviešu galotnēm... un protams, ka valodniekiem ir jādomā, kā tos terminus mainīt... tāpat es uzskatu, ka būtu svarīgi šo apkopojumu rakstīt latviski vienmēr, lai katrs cilvēks arī Latvijā var izlasīt, ko konkrētais zinātnieks dara. Bet es domāju, ka zinātne kā tāda nu... gribam mēs to negribam... viņa ir internacionāla, viņai ir jābūt internacionālai un visi zinātnieki tiek vērtēti, vai vismaz viņiem būtu jātiek vērtētiem internacionālā kontekstā. Varbūt izņemot valodniecību un dažas vēl konkrētas lietas, kas... es vairāk varbūt tiešām domāju par jurisprudenci, medicīnas un dažādas nozares zem šiem laukiem... šeit notiek šī internacionālā Eiropas Savienības diskusija. Es domāju, ka šeit vienmēr notiks šī nelielā rīvēšanās starp... mēs

esam Eiropas Savienības pilsoņi, mēs esam Latvijas iedzīvotāji un saglabāt šo līdzsvaru. Manuprāt, ka bakalaura līmenī, kā jau es teicu, manuprāt, šim līmenim vairāk būtu jābūt latviešu valodas novirzienā. Maģistrantūras un doktorantūras — jādod vairāk brīvības, man liekas, gan studentiem, gan augstskolām, gan pasniedzējiem izvēlēties, jo mēs zinām, ka Latvijas augstskolas, manuprāt lielākā problēma ir absolūts ārzemju pasniedzēju trūkums un neieinteresētība, teiksim, ierasties tur, jo ir šīs ļoti stingrās valodas prasības... Nu, es domāju uz ilgāku laiku, ne jau uz pāris nedēļām...

I. Ziemeļe.

Jā. Paldies.

Kolēģiem... tad kolēģiem tiesnešiem šobrīd jautājumi nebūs. Tādā gadījumā es dodu iespēju uzdot jautājumus pieteikuma iesniedzēju pārstāvei Inesei Nikuļcevai. Lūdzu!

I. Nikuļceva.

Paldies, Gruntmaņa kungs, par sniegto viedokli. Es gribētu uzdot vairākus jautājumus tieši saistībā ar citām valstīm, saistībā ar jūsu pieredzi citās valstīs.

Vispirms es vēlētos uzdot jautājumus saistībā ar tām valstīm, kuras piedāvā augstāko izglītību, arī bakalaura grādu, angļu valodā, un jūs kā piemēru minējāt Dāniju, teicāt, ka tur ir ļoti liels pieplūdums tieši ar studentiem, kas vēlas mācīties angļu valodā. Dānija ir diezgan salīdzināma ar Latviju arī pēc iedzīvotāju skaita, nav liela valsts.

Mans jautājums ir tāds. Cik tāl jūs to zināt, vai Dānijā vai citās salīdzināmās valstīs, kur ir kāda nacionāla valoda, bet izglītība tiek piedāvāta augstākā, piemēram, angļu valodā, vai šīs valstis saskata kaut kādu apdraudējumu savai nacionālajai valodai dēļ šī studentu pieplūduma, kas mācās angļu valodā. Vai jūs varat to kaut kā komentēt? Vai ir tādas bažas? Ja jā, tad kā tas tiek risināts? Vai arī tādu bažu nav.

U. Gruntmanis,

Es tiešām... man jāsaka atklāti, ka es nezinu, vai dāņiem ir bažas par to, ka angļu valoda apdraud dāņu valodu. Cik man ir bijušas saruna ar pašiem dāņiem, vai ar latviešu studentiem, kas mācās Dānijā, tad es saprotu, ka dāņi saprot, ka viņi ir maza valsts, ka šis gudro galvu pieplūdums var nebūt pietiekošs ekonomikas izaugsmei un ne vien tas, ka viņi apmāca, teiksim, ārzemniekus angļu valodā, cik es saprotu, ko es esmu runājis ar latviešu studentiem, kas tieši mācās Dānijā, viņi izdara ļoti lielu darbu, lai šie studenti, kas pabeidz mācīties Dānijā, neaizbrauktu no Dānijas. Tātad šīs prakses iespējas, esot dāņu kompānijās, firmās man arī pārsteidz tas, ko man ir stāstījuši šie studenti, ka viņi, runājot angļiski šajās dāņu firmās, pilnīgi nejutās, ka viņi būtu kaut kādā citā vidē, viņi jutās, ka tiešām šīs dāņu firmas ir ļoti internacionālas. Līdz ar to šī sarunu valoda dāņu firmās, kur viņiem bija jāiziet prakse, praktiski bija tikai angļu

valodā un viņi neizjuta nekādu ierobežojumu. Tā kā es domāju, ka tas arī ir iespējams tīri pragmatisks un komerciāls apsvērums, es domāju, no dāņu valdības puses, teiksim, piesaistīt šos domājošos jauniešus, kas grib iegūt Eiropas Savienības diplomu, un protams, nerunā dāņu valodā, bet runā angļu valodā.

I. Nikuļceva,

Paldies. Tad nākamais jautājums arī būs saistībā ar tā varētu teikt situāciju citās valstīs. Sniedzot arī savu viedokli, jūs piesaucāt dažas valstis, kurās bakalaura grādu var iegūt nacionālajā valodā, vismaz es tā sapratu, piemēram, Norvēģiju... un citās valstīs acīmredzot tāpat arī bakalaura grādu var iegūt angļu valodā vai jebkurā citā valodā.

Jūs arī teicāt, ka jums ir diezgan plaša tāda pasaules kontekstā pieredze gan Āzijā, gan Dienvidamerikā... Vai jūs varētu vispār raksturot, ciktāl jūs zināt... cik pasaulē ir tā, ka tiek noteikti kaut kādi ierobežojumi augstskolām, kurās valodās drīkst piedāvāt augstāko izglītību un kurās nē... Un cik ir tādas valstis, kurās nav nekādu ierobežojumu un katra augstskola pati var izvēlēties.

U. Gruntmanis,

Pārdomājot pavisam ātri, ko jūs jautājat... es tiešām nezinu valstis parlamenta līmenī, vai šādas diskusijas ir bijušas, teiksim, runājot par konkrētajām valstīm, kurās es esmu bijis... kā profesors, kas ir, pieņemsim, Peru vai Brazīlijā... protams, visās šinīs valstīs pamatvaloda un apmācība notiek spāņu valodā... Peru vai Brazīlijā, protams, portugāļu valodā... Bet man kā viesprofesoram nebija nekādu ierobežojumu... es gan tur biju uz ļoti īsu laiku, uz pāris dienām līdz nedēļai... nekādu ierobežojumu, ka šķiet, ka Latvijā arī nav ierobežojumu, ja tu atbrauc uz ļoti īsu laiku kā viesprofesors.

Mans jautājums ir cits – vai tas ir pietiekošs... Bet es nezinu... teiksim, Āzijā mēs runājam un protams, Singapūra ir liels izņēmums... Singapūra mērķtiecīgi pieņēma to 60. gados, kad viņu tā saucamā valoda, kur daudzas etniskās grupas Singapūrā runās, būs angļu valoda, līdz ar to, protams, visās augstskolās visa apmācība notiek tikai angļu valodā. un nenotiek ķīniešu valodā, kaut gan liela daļa populācijas ir no Ķīnas iebraucēji vai no Malaizijas. Un protams ja paņemsim piemēram, Arābu valstis... viņas arī, lai internacionalizētu savu augstāko izglītību, ir piesaistījušas labākās pasaules augstskolas gan no Skandināvijas, gan Amerikas... es konkrēti biju Katarā, Horneo, kas ir viena no labākajām medicīnas augstskolām Amerikā, teiksim, tādā kopējā programmā un visa apmācība arī šinīs programmās notiek tikai angļu valodā. Nenotiek apmācību arābu valodā.

I. Nikuļceva.

Sakiet, vēl precizējošs jautājums šajā aspektā. Es saprotu, ka, piemēram, ASV nu nav programmas droši īpaši citās valodās kā angļu, bet vai tas ir aizliegts ar likumu? Vai drīkstētu, piemēram, ASV teritorijā nu piedāvāt jebkurā citā valodā studiju programmas, vienalga, vai tās būtu ķīniešu vai latviešu vai... varbūt tur spāņu valodā?

U. Gruntmanis.

Spāņu valoda vismaz dienviņu štatos ir apsveicama, ja kāds vismaz noteikti ārsts runā, tad tas ir ļoti novērtēts. Bet tādā valstiskā līmenī viennozīmīgi... es varbūt kļūdos, bet es esmu diezgan pārliecināts, ka Amerikā nav noteikts... lai gan visi runā angļiski, nu, lielākā daļā... bet nav noteikts valsts valodas statuss. Es domāju, ka šeit ir tas stāvoklis, ka valodai nav nekāda īsta apdraudējuma, jo tur ir simtiem miljonu cilvēku, kas runā šinī valodā un runā ārpus šīs valsts šinī valodā... Tā ir tā lielā atšķirība. Bet tādas programmas Amerikā nav... es nezinu, ka medicīnu vai jurisprudenci varētu mācīties spāņu valodā... nē...

I. Nikuļceva.

Labi. Paldies par šo atbildi. Un tad vēl pēdējais jautājums.

Es tomēr nevaru neatturēties pajautājot par tām valodām, kuras nav Eiropas Savienības valodas. Es varbūt līdz galam īsti nesapratu jūsu viedokli... Nu, manuprāt, tomēr, ja mēs vismaz runājam pasaules kontekstā, tad ir vieta arī šīm valodām, kas nav Eiropas Savienības valodas. Vai jūs kaut kā uzskatāt, ka nu nebūtu iespējams nodrošināt kvalitatīvu izglītību valodā, kas nav Eiropas Savienības valoda? Nu, droši vien taču, ka ir. Tā pati medicīna vai kādas tehniskas jomas, kur tas ir iespējams. Vai jūs varētu vēl par to mazliet, paskaidrot, kas tad bija šī viedokļa pamatā.

U. Gruntmanis.

Nu, es domāju, ka viedokļa pamatā bija mūsu vēsturiskais konteksts, kur mēs bijām okupēta valsts, ka mūsu tā saucamā intelektuālā vai akadēmiskā elite līdz ar to arī augstāko izglītību liela daļa no viņiem ieguva krievu valodā. Es domāju, ka šī pasniedzēju daļa paliek arvien mazāka, jo, protams, ka pašreiz jaunās paaudzes pasniedzēji nemācās krievu valodā, viņi mācās vai nu latviešu valodā vai arī cerams, arī citās valodās, kas ir Eiropas Savienības valodas un kā jau es teicu, tās jau nav tikai angļu, tās ir itāļu, spāņu... vienalga, kādas viņas tur būtu... katrā ziņā daudzās citās valstīs. Un es nedomāju, ka šīm valodām, vai tā būtu arābu valoda, vai tā būtu ukraiņu valoda, nav vērtība. Taču es nezinu, vai Latvijas valstij ir jādomā par šo valodu vērtībām. Es domāju, ka Latvijas valstij ir jādomā par, viens, par mūsu nacionālās valodas vērtību, un, otrs, kā mūsu augstāko izglītību padarīt Eiropas Savienībā vismaz... un es cerētu, ka arī pasaules kontekstā... konkurētspējīgāku. Tas, vai... un es

zinu ļoti daudzus zinātniekus, kas ir izbraukuši, pieņemsim, no bijušā austrumu bloka un, protams, viņi visi runā angļiski. Tā kā es domāju, ka lai būtu labs zinātnieks, labs pasniedzējs mūsdienās, es domāju, ka ir jārunā šinīs lielajās Eiropas Savienības valodās. Tā es arī to pamatoju.

I. Nikuļceva.

Paldies par atbildēm. Man nebūs vairāk jautājumu.

I. Ziemeļe.

Paldies, Nikuļcevas kundzei. Un tagad Saeimas pārstāvim Bērtaiša kungam iespēja uzdot jautājumus. Lūdzu!

S. Bērtaitis.

Jā. Paldies. Gruntmaņa kungam man būtu vairāki jautājumi.

Iepriekš, atbildot uz tiesneša jautājumu par to, vai vajadzētu atstāt valodas lietošanas noteikšanu augstskolām, jūs tā kā sniedzāt noliedzošu atbildi, ka tomēr nevajadzētu atstāt augstskolām šī jautājuma izlemšanu vienām pašām. Vai jūs varētu pateikt, kam būtu jālemj par valodas lietošanu augstākās izglītības studiju programmās? Vai tas ir... nezinu... mācību spēki, akadēmiskais personāls vai tie ir studenti, vai tā ir valsts? Kā jūs redzat? Kam būtu jāuzņemas šī te noteikšanas pozīcija attiecībā uz valodu lietošanu studiju procesā?

U. Gruntmanis.

Es domāju, ka augstskolas.. es varbūt nepareizi izteicos. Es domāju, ka augstskolai būtu jābūt... jāpaļaujas uz viņu teiksim apdomīgumu un saprātu un jāļauj samērā liela fleksibilitāte. Taču es domāju, ka ir arī jānovelk kaut kādi parametri. Kā jau es teicu... es te pieminēju tādu radikālu... ka pēkšņi, nu ja šāds likums tiktu izdots, ka augstskolas visu var izlemt un es nezinu, nākošo dienu Latvijas Universitāte pateiktu, ka nu mācības būs tikai franču valodā. Nu... tas, protams, ir ļoti teorētiski un noteikti nekad nenotiks, bet pat lai šādas nu teiksim interpretācijas nepieļautu, es domāju, ka valstij, vai tā būtu Saeima, vai tā būtu ministrija, būtu kaut kādi parametri jānosprauž, ko tās tieši nozīmē, cik pakāpeniski tas notiek, kā ņem vērā pasniedzēju, studējošo viedokli, un, teiksim, konkurētspēju internacionālo un pamato to. Ka tas nevar būt tāds vienkārši... es nezinu... rektora lēmums, kas nu teiksim pilnīgi radikāli izmaina to, kas notiek Latvijas Republikā un, it sevišķi, nenotiek valsts valodā. Es domāju, tā tam nevajadzētu būt.

S. Bērtaitis.

Principā jūs atzīstiet valsts tiesības noteikt valodas vai reglamentēt valodas lietošanu tād studiju procesa augstākās izglītības jomā. Vairāk ir jautājums drīzāk par to kārtību, kā tas ieviestu tās proporciju un tā, bet kopā jūs neapšaubāt, ka ir šādas tiesības valstij noteikt.

U. Gruntmanis.

Protams, bet es domāju, ka valsts... protams, ja valsts var izlemt, ko viņa var darīt vai grib darīt ar valsts augstskolām... Bet, kā jau jūs teicāt, ņemot vērā šo kontekstu, ka mēs neesam aiz kāda priekšvara, ka katrs šāds lēmums cilvēki izdarīs savām dzīvēm vajadzīgos secinājumus un es domāju, ka tas ir svarīgi apdomāt, pirms šāds lēmums... un viņu samērīgi pieņemt.

S. Bērtaitis.

Bet ja valsts izmanto šādas tiesības un reglamentē šo valsts valodas lietošanu studiju procesā vai tas kaut kā neapdraud jūsu skatījumā akadēmisko brīvību vai to studiju kvalitāti, jaunradi zinātnisko?

U. Gruntmanis.

Es domāju, šeit atkal ir jāņem vērā šis pakāpeniskums, par kuru šo apmācības līmeni mēs runājam. Tiešām jāļauj maģistratūras un doktorantūras līmenim, manuprāt, augstskolām būt maksimāli fleksiblām, kādā valodā šie studenti mācās. Es domāju, ka tie maksimālie ierobežojumi kaut kādi varētu būt, bet es domāju, ka šiem ierobežojumiem nevajadzētu būt tādiem, kas ierobežotu augstskolu iespēju gan piesaistīt gudrus studentus, kas nerunā latviski, gan piesaistīt pasniedzējus, kas nerunā latviski un uz ilgāku laiku, te es nedomāju kā tādu viesprofesoru līmenī tikai.

S. Bērtaitis.

Paldies. Tad nākamais jautājums. Jūs minējāt nepieciešamību augstākās izglītības jomā nodrošināt šo pienācīgo internacionalizāciju. Sakiet, lūdzu, un jūs arī vairākas reizes pieminējāt tieši, ka angļu valoda ir tas instruments, tas valodas rīks, ar kuru šo internacionalizāciju varētu nodrošināt. Vai bez angļu valodas vai kādas citas Eiropas Savienības oficiālās valodas ir kāda cita valoda, kuras lietošana būt nepieciešama, lai panāktu šo internacionalizāciju? Nu, nezinu... ķīniešu, krievu vai arābu valoda..., lai nodrošinātu pienācīgu internacionalizācijas līmeni. Vai angļu valoda un Eiropas Savienības oficiālās valodas ir pietiekami šī mērķa sasniegšanai?

U. Gruntmanis.

Es domāju, ka pagaidām tas ir noteikti pietiekams, jo, kā jau mēs zinām, gadsimtu valodas, zināmas valodas ir mainījušās. Bija franču valodas periods, bija vācu valodas periods, tagad ir angļu valodas periods. Grūti pateikt, varbūt vēl pēc simt gadiem būs mandarīnu valodas periods un es domāju, valstīm ir jābūt fleksiblām, kā viņas tām piemērojas. Un ar to es negribētu pateikt, ka cilvēkiem nevajadzētu mācīties valodas, es esmu viens no tiem, kas ļoti atbalsta, lai cilvēki mācītos papildus valodas vai tās ir Eiropas Savienības, vai tās nav. Šeit ir runa, manuprāt, par valsts politiku un ja jūsu jautājums ir, vai zinātnieku internacionalizācija, ja nezina kādu no ne Eiropas Savienības valodām, to ierobežo, tas es to apšaubu šobrīd. Jo ja mēs paskatāmies, tad visās ķīniešu augstskolās vai ķīniešu studenti vai ķīniešu zinātnieki viņi visi mācās angļu valodā... es atvainojos, mācās angļu valodu un raksta savus pētījumus angļu valodā.

S. Bērtaitis.

Bet tas nozīmē principā, ka nepieciešamība nodrošināt šo internacionalizāciju nav saistīta un nerada vajadzību paplašināt to valodu lietošanu augstākās izglītības procesā, kas iziet ārpus Eiropas Savienības valodām. Nu, piemēram, mums lietā ir krievu valoda tieši kā viena no tām, par kuru ir vislielākais satraukums. Respektīvi, vai tas, ka krievu valodu samazina, krievu valodas lietošanas īpatsvars samazinās studiju procesā, vai tas pats par sevi neapdraud studiju internacionalizāciju?

U. Gruntmanis.

Es domāju, ka nē.

S. Bērtaitis.

Paldies. Vairāk jautājumu nebūs.

I. Ziemeļe.

Paldies, Bērtaiša kungam. Tiesnešiem šajā brīdī arī jautājumu nav.

Līdz ar to es teikšu paldies profesoram Gruntmanim par to, ka jūs pieslēdzāties tiesas sēdei video režīmā.

Un, pirms es sludinu tiesas sēdē pārtraukumu, ļaujiet man informēt lietas dalībniekus un visas pieaicinātās personas par to, ka tāpat nākamā tiesas sēde turpinājums notiks 12. maijā pulksten 10.00. Mēs turpināsim ar divu pieaicināto personu uzklauššanu, proti, Aigara Rostovska un zvērināta advokāta Uģa Zeltiņa uzklauššanu. Un arī 12. maijā tāpat mēs varēsim virzīties jau uz tiesas debatēm pēc divu pieaicināto personu uzklauššanas.

Tātad visiem šodien paldies par darbu. Lietas dalībnieku pārstāvjiem, pieaicinātajām personām un tiesas sēdē ir pārtraukums līdz 12. maijam.

(Pārtraukums.)